

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى

www.ewlat.org

www.uyghurkitap.com

ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازىمىلار ئامبىرى

Helena Nyström.

1914:1

تاریخ مقدس

كاشغر شەرىدە سوتيان فوینك تانك نینك

باسە خانە سیدە باسیلدی

میلاک مسیح نینك ۱۹۱۲ نجی یلیدە

S.M.S. Mission Press, Kashgar.
1914.

تاریخ مقدّس

اولقى جز.

ابراهیم دین ایلگرکی واقعه لار.

۱

عالم نینک یراتیلماقی.

۱. آسمان و یرننک یراتیلماقی. - ۲ یرننک آدم لارغه جای قیلینماقی. - ۳.
- آدم نینک یراتیلماقی. - ۲. بهشت نینک یراتیلماقی. - ۵. حوانینک یراتیلماقی.
۶. خدا قیلغان ایشلاریدین راحت قیلماقی.

۱. دسلابدا خدا آسمان و یرنی یراتی. اما یر خالی و قرانکغو ایردی و خدانینک روحی سو یوزیده حرکت قیلور ایردی.

۲. خدا ایتی یاروغلوق بولسون پس یاروغلوق بولدی. و خدا یاروغلوق نی قرانکغولوقدین آیریب یاروغ لوق نی کوندوز و قرانکغولوق نی کیچه اتادی. و اولقى کون نینک اخشام و ایرته کانی بولدی. اندین کین خدا ایتی

یرننک چوره سیده بر رقیع بولسون و رقیع بولدی. پس خدا رقیع نینک استیداکی سولارنی رقیع نینک اوستیداکی

۱

سولاردىن آيىپ رقيقنى ^{كوك} آسمان اتادى و ايكىنچى كون نىنك اخشام و ايرتهكانى بولدى .

قوروق يرلار كورونماك اوچون خدا ايتتى آسمان نىنك استيداكى سولار بىر يركا يغيلسونلار و انداغ بولدى . خدا قوروقنى ير و سونى ^{تنگل} دريا اتادى . خدا ايتتى يردىن درخت لار و كياهلار اونسونلار و يردىن اوروغلوق كياهلار و ميوه لىنك درختلار اوندىلار . و اوچونچى كون نىنك اخشام و ايرتهكانى بولدى .

اندىن كىن خدا ايتتى آسماندا كىچك بىلان كوندوزنى آيىپ يركا ياروغلوق برادورغان نور بولسون . پس خدا ايكى چونك نورنى يعنى كوننى كوندوز اوچون و آينى كىچك اوچون يراتتى و هم يولدوزلارنى يراتتى و تورقونچى كون نىنك اخشام و ايرتهكانى بولدى .

خدا ينه ايتتى ^{تنگل} سولاردا جانورلار و هوادا قوشلار بولسون پس خدا چونك نهنگلارنى و سودا يورادورغان جانورلارنى و هر خىل اوچارلىق جانورلارنى يراتتى و اولارغە بركت بربىپ ايتتى اوروغلوق بولوب دريا لارنىنك سولارنى توشقارپىنكلار و هوادا اوچارلىق جانورلار تولا بولسونلار . و بشىنچى كون نىنك اخشام و ايرتهكانى بولدى .

اندىن كىن خدا ير يوزىداكى هر قسم حيوانلارنى يراتتى .
۳ كىن خدا ايتتى درياداكى بلىقلارغە و هواداكى اوچار لىق جانورلاركا و ير يوزىداكى تمام حيوانلارغە حكم قىلادور غان آدمنى اوز صورتىمىزدە يراتغايىمىز و خدا آدمنى تفراف دىن يراتىپ انكا روح بىردى . پس آدم تىرىك جان بولدى .

۴ اندین کین ربّ خدا عدنده بر باغ تیار قیلیب
 اندا هر خیل کورونوشی چرایلیق ویمیشی یخشی درختلار
 اوندوردی . باغ نینک اوتراسیدا تیریکلیک نینک درختی و
 انینک یانیدا یخشیلیق و یمانلیق نی بیلدورادورغان
 علم نینک درختی بار ایردی . خدا باغ نی ساقلاماق اوچون
 آدم نی اندا قویوب امر قیلدی که بارچه درختلار نینک
 میوه لاریدین اختیار قیلغانینک نی یگیل اما یخشیلیق و
 یمانلیق نی بیلدورادورغان علم درختی نینک میوه سیدین
 یماگیل قچان که انینکدین یسانک اولورسن .

۵ ربّ خدا ایتی آدم نینک یالغوز بولماقی یخشی ایماس
 من انکا اوخشاش بر یاری بر کوچی یراتقایمن . اول وقت خدا
 آدم غه اغیر بر اویقو بریب اول اوخلاغاندا انینک قابرغه
 لاریدین برنی الیب انینکدین بر خاتون یراتیب آدم نینک
 الدیغه کلتوردی . خدا اولارنی مبارکلاب ایتی اوروغلوق
 بولوب یرنی توشقارینکلار و یرکا ایگادارلیق قیلیب دریادا
 کی بلیق لارغه و هواداکی اوچارلیق جانورلارکا و یر یوریدا
 کی تمام حیوانلارغه حکم قیلینکلار . ایکیلاسی یلانکغاچ
 ایردیلار لیکن بر بریدین اوواتماس ایردیلار . خدا اوزی
 قیلغان همه ایشلاریکا قایللاسه یخشی بولوب دور و التنجی
 کون نینک اخشام و ایرته کانی بولدی .

۶ یتنجی کونیده خدا اوز ایشلاریدین راحت قیلدی
 و یتنجی کون نی مبارکلاب انی مقدس قیلدی .

آدم نينك كناه قيلماقى .

۱. آدم بيلان حوانينك امتحانغە سالىنماقنى . - ۲. خدا اولارنى اوزى نينك
الديغە قىچقارماقنى . - ۳. خدا اولارنى حكم قيلماقنى .

۱. ييلان بارچە حيوانلاردىن حيله كىرراک ايردى و حواغە
ايتتى ايا خدا سىزلاركا باغداكى همه درخت نينك ميوهسى
دىن يمانكلار ديب ايتتى مو . حوا انكا ايتتى باغداكى جميع
درخت نينك ميوه سىدىن يكالى اذن بىر يلىب دور اما باغ نينك
اوتراسىداكى بر توب درخت نينك توغراسىدىن ايتىب دور
انينك دىن يمانكلار كە اولماك ايسىزلار . اما ييلان حواغە ايتتى
اول درخت نينك ميوه سىدىن يماك برله هر كى اولماس سىزلار .
خدا بيلادور كە قىچان انينك دىن يسانكىزلار كوزلار ينىكىز
اچىلور و سىزلار خدا ديك بولوب يىخشىلىق و يمانلىق
نى بىلور سىزلار . حوا اول درخت نينك ميوه سىدىن يكالى
ارزو قىلىب قايلاغاندا كوزىكا تولا چىرايلىق كوروندى و
عقل برادورغان جهتىدىن انينك افضل ليكىنى بىلىب
ميوه سىدىن اليب يىب ايرىكا هم بىردى و اول هم ىدى . اول
وقت ايكىلاسى نينك كوزلارى اچىلدى و يلانكغاچ ايكانىنى
بىلىب الجير يفر ايدىن پوطه قىلىب عورتلارىكا تارتىلار .
۲. كون سالقين بولغاندا اولار باغدا رب خدا نينك
مانكغانىدىن آواز انكلاغاندا آدم خاتونى برله باغداكى

درختلار نینک اراسیدا یاشوروندی . اول وقت خدا آدم نی
 قیچق قریب ایتی نه یرره سن . آدم ایتی من باغدا سنینک
 آوازینک نی انکلاب قورقتوم چونکه یلانکغاچ دور من انینک
 اوچون اوزوم نی یاشوردوم . خدا ایتی یلانکغاچ ایکانینک
 نی سنکا کیم بیلدوردی . ایا من سنکا یماکیل دیکان
 درخت نینک میوه سیدین یدینک مو . آدم ایتی سن منکا
 برکان خاتون اول درخت نینک میوه سیدین منکا بردی و من
 یدیم . اول وقت خدا خاتونغه ایتی نمه اوچون مونی قیل
 دینک . خاتون ایتی یلان منی الدادی و من یدیم .

۳ خدا یلان نی لعنت قیلیب ایتی من سنینک بیلان
 خاتون نینک اراسیدا و سنینک نسلینک بیلان خاتون نینک
 نسلی اراسیدا دوشمنچیللیک سالور من . اول سنینک باش
 ینک نی دیساب ینچیل دور و سن انینک تاپانی نی چاقارسن .
 و خدا خاتونغه ایتی درد برله بلالار توغارسن و ایرینک
 نینک حکمیده بولورسن و آدم غه ایتی یر سنینک اوچون
 ملعون بولور سنکا یانتاقلار و تیکانلار اوندورور و پیشانه نک
 نی ترلاتیب مشقت برله سن ینه تفراق بولغوزنچه نازینک
 نی یرسن چونکه تفراقدین دور سن و ینه تفراق بولورسن .
 آدم خاتوننی نی بارچه آدم لار نینک اناسی بولادورغانی اوچون
 حوا اتادی و ربّ خدا اولارنی باغدین چیقاریب تیریکلیک
 نینک درختیدین یب ابدغچه تیریک قالماغایلار دیب
 انکا بارادورغان یولنی توستی .

قايىن و ھابل .

۱. برادرلارنىڭ نيتلارى اشكارا بولماقنى . - ۲. خدا قاينغە نصيحت قىلماقنى
۳. خدا قايىننى حکم قىلماقنى . - ۴. قايىن خدادىن ئالمايد بولوب خدانىڭ
الدىدىن كتماكى .

۱. آدم بىرلە ھوانىنىڭ اوغول و قىزلارى تولا ايردى . تونجى
اوغلى نىڭ اسمى قايىن ايردى و اول دەھقان بولدى . انىڭ
دىن كىن ھابل توغولدى و اول قوي باقار ايردى . قايىن
يىماندىن ايردى لىكن ھابل خدا طرفىكا مايىل ايردى . بىر
كون قايىن يىرنىڭ ھصولىدىن خداغە ھدىيە كلتوردى و
ھابل اوز قويللارنى نىڭ اولقى توغولغانلارىدىن قربانلىق
قىلدى . خدا ھابل نىڭ قربانىنى قبول قىلدى امما قايىن
نىڭ ھدىيەسىنى قبول قىلمادى . اول وقت قايىن نىھايىت
اچىغلانىپ يىرگا قايلادى .

۲. خدا قاينغە ايتتى نىمە اوچون اچىغلانىپ يىرگا قايىلار
سنى كونكلونك صاف بولسە يوققارى قايىلاماسمو ايردىنىڭ
لىكن كونكلونك صاف بولماسە كىناە ايشىك نىڭ الدىدا دور
سنىكا كىرگالى خواھلايدور لىكن سنى انكا غالب بولغايسىن .
اندىن كىن قايىن ھابل بىلان سوزلاشتى و بىركون ھىران
ايكەندە قايىن ھابلغە ضد قويوب انى اولتوردى .

۳. خدا قاينغە ايتتى برادرىنىڭ ھابل نە يىردە دور قايىن

بيلماس من برادریم نى باقالي الديریم مودیدی . خدا ایتى
 برادرینک نینک قانى یردین منکا فریاد قیلادور . ایمدی
 اذینک قانى نى قولونکدین ایچکان یر سنى لعنت قیلور .
 ۴ قاین خداغه ایتى منینک کناهیم کوتارالما کودیک
 چونک بولدی انینک اوچون هر کیم منى تاپسه اولتورور .
 لیکن خدا انکا ایتى یوق بلکه قاین نى اولتورادورغان
 کمرسه کا یته مرتبه جزا بریلور . پس قاین خدا نینک
 الیدین کتیب عدن نینک مشرق طرفیده اولتوروی .

۴

قاین و شیت نینک اولادلاری .

۱. قاین نینک اولادی چونک بر طایفه بولوب خدانی ارنوتماقی .
۲. شیت نینک اولادی از بولوب خدانینک الیدا عادل بولماقی .

۱ قاین نینک اولادی هر قسم ایشلارنى قیلغانی توروی .
 بعضیلاری شهر بنا قیلور ایردیلار و بعضیلاری کوچوب
 یوروب مال باقار ایردیلار . اولار چنک و بلامان نى چیقاریب
 قلیچ هم یاسار ایردیلار لیکن کونکلیده خدانینک تورقونجی
 یوق ایردی و خدا نهی قیلغان یمان ایشلارنى قیلور
 ایردیلار .

۲ خدا هابل نینک اورنیغه آدم برله حواغه بر اوغول
 بردی . اول شیت اتاندی . شیتدین انوش تورالدى . انینک

وقتئىدە خلىق جماعت بولوب خداغە دعا قىلىشنى باش
 لادى . آدم نىنك التنجى نبىرەسى و شىت نىنك اولادىدىن
 بولغان اخنوخ دىكان بر كشى بار ايردى . اول كشى
 خدا دىن قورقوب عبادت قىلىشدا كامل بولغانى اوچون
 اولوم كورمادى چونكە خدا انى دنيادىن كوتاردى . انىنك
 لامك دىكان بر نبىرەسى بار ايردى . اول نوح نىنك اتاسى
 دور . لامك خاتون نىنك نىسلى بارەسيدا خدا قىلغان
 وعدەنى ساقلاپ تورار ايردى انىنك كونا لاريدە آدم توقوز
 يوز اوتوز ياشقە يتىب سكرنجى نبىرەسى نى كوروب وفات
 بولدى .

۵

طوفان .

۱ . دنيادا كناه اشماق . ۲ . خدا دنيانى غرق قىلماق . ۳ . خدا طوفان نى
 ابارماق . ۴ . خدا طوفان نى توختاتىب ير يوزىنى قوروتماق . ۵ . خدا
 نوح نى كەدىن چىقارىپ انىنك برلە عهد قىلماق .

۱ . دنيادا آدم نىنك اولادى تولا بولغاندا صالح كشىلار
 نىنك اوغول لارى كناه كارلار نىنك قىزلار دىن خواھلاغانلار
 نى دىلار و دنياكناه بىلان تولدى . اول وقت خدا آدم
 لارنى هلاك قىلامن دىب تھديد قىلدى اما يوز يكرمە يىل
 مھلت بردى ليكن اولار توبە قىلمادىلار . و نيت لارى ھميشە

یمان ایردی. اول وقت خدا غمکین بولوب ایته من یراتقان
آدمنی دنیارین یوقاتور من.

۲ لیکن نوح عادل کشی بولغانی اوچون خدا انکا
التفات قیلیب اوزی و اهل بیت لاری اوچون بر کمه طیار
قیلغالی بیوردی چونکه یر یوزیداکی بارچه سینی هلاک قیلا
دورغان بر طوفان ایبارماکچی ایردی. کمهنی اوچ قبت لیک
وانینک اوزونلوقی اوچ یوز کز کنکلیکی الیک کز ایکیزلیکی اوتوز
کز قیلیب توپه سیدین بر کز مقداری توبین بر پنجره و بر
یانیدین بر ایشیک قویماکچی ایردی. نوح خدا نینک
امریکا بویون سونوب قوزقونج برله کمهنی یاسار ایردی.

۳ خدا نوح غه خاتونی و اوغول لاری سام حام و یافث
و کلینلاری برله کمه کا کیرکالی امر قیلدی. ینه خدا نوح غه
سودا تیریک قالمایدورغان حلال حیوانلاردین یتّه جفت
دین و حرام حیوانلاردین بر جفت دین طعمه لاری برله کمه
کا الیب کیرکالی امر قیلدی. چونکه یتّه کوندین کین طوفان
کلماکچی ایردی. نوح خدا بیورغاندیک قیلدی و اوزی
کیرکاندین کین خدا کمه نینک ایشیکینی برکتی و همان
اول کون یرنینک بارچه بولاقلاری و آسمان نینک پنجره لاری
اچیلدی. قرق کیچه کوندوز توختامای قاتیق یامغور
یاغدی. یوز الیک کونغچه سوانداغ تولا بولدی که بارچه ایکیز
تاغلارنی بیاستی. اول وقت یر یوزیداکی جمیع آدم و
حیوانلار هلاک بولدیلار.

۴ کین خدا نوحنی و کمه راکی بارچه حیوانلارنی یار
قیلیب یرنینک بولاقلارینی و آسمان نینک پنجره لارینی

باغلاب اندىن يىر يوزىنى قوروتماق اوچون بىر شىمالنى
 ايباردى . سو آزاراق قالغاندا كىمە اراراط تاغى نىنك اوستىده
 توختارى . بىر آز وقت رىن كىن نوح كىمە نىنك پىنجرە سىنى
 اچىپ بىر تارغەنى چىقاردى اول يىر قوروغونچە اوچوب يورار
 ايرى . اندىن يىر قورودى مكى رىب بىر كىوترنى چىقاردى
 ليكن اول كىوتىر قونغالى يىر ئاپالماي كىمە كا يانىب كىلدى . يتتە
 كوندىن كىن يىنە بىر كىوترنى چىقاردى . اول اخشامدا يانىب
 كىلدى و انىنك قومشوقىدا يىنكى چىقان بىر زىتون يىفرائى
 بار ايرى . يىنە يتتە كون توختاب بىر كىوترنى چىقاردى اول
 يانىب كىلدى . اول وقت نوح كىمە نىنك توپە سىنى اچىپ
 يىرنىنك قوروغانىنى كوردى ليكن چىقاردى .

• طوفان باشلانغاندىن بىر يىل اون كون كىن يىر
 قورودى . اول وقت خدا نوح غە اهل بيت لارى و بارچە
 حيوانلار بىرلە كىمە رىن توشكالى امر قىلدى . پس نوح كىمە رىن
 توشوب خدا غە بىر قربانكاه سالىب اندا قربانلىق قىلدى .
 خدا انىنك قربانلىقىنى قبول قىلىپ ايتتى آرم نىنك نىتى
 كىچىكىدىن يىمان بولسە هم موندىن كىن آرم اوچون يىرنى
 غرق قىلماس من . خدا نوح و انىنك اوغول لارىنى مباركلاب
 ايتتى اوروغلوق بولوب يىرنى توشقار يىنكلار . اندىن اولار بىرلە
 عهد قىلىپ هيچ وقتتە طوفان يىنە كىلماس رىب وعدە
 قىلدى . بو عهد كا نشانە بولماق اوچون اسماندا قوس
 قىزغىنى قويدى .

بابل نینک برچی . ۱

۱. آدم لار نینک خداغه ضد تورماقی . - ۲. خدا اولارنی تمام یر یوزیکا تارقاتماقی .

۱ طوفان دین کین ینه خلق قول بولوب مشرق طرفده
سنعار ولایتیده بر دره غه باریب افدا تورری . بارچه سی نینک
زباننی هنوز بر ایرری . اولار بارچه یر یوزیکا تارقاب کنمای
بلکه شهر تیمیزی چبقار امیز ریب بر شهر بنا قیلیب افدا
اوچی اسمانغه یتارورغان بر برج سالغالی مصلحت قیلدی یلار
پس قیلغالی تورری یلار .

۲ اول وقت خدا ارم لار یاساب تورغان شهر بیلان برج
نی کورکالی توشتی . و خدا ایتی منا بو بر قوم دور و زبانی بر
دور . بو برج بولار نینک اولقی ایشی دور . موندین کین
مصلحت قیلیب هر قایداغ ایشنی خوا هلاسه قیلالایدور .
اول وقت خدا اولار نینک قیلنی الیشتورری و هیچ بری ینه
بری نینک سوزینی او قماری و اولار بارچه یر یوزیکا ساچیلیب
شهر بنا قیلماقدین توختاریلار . انینک اوچون اول شهر
بابل اتاندی . سام نینک اولاری اتالاری تورغان یرده قالدی
اما حام نینک اولاری اول کنعان ولایتیکا اندین کین یراغ
راف جنوب و مغرب طرفلاریکا باردی . یافث نینک اولاری
اول آوروپاغه باریب کین بارچه یر یوزیکا تارالیب کتی . خدا

۱ مناره کا اوخسه نهایت ایکی بر عمارت .

دین وعدە قىلىنغان خاتون نىنك نىسلى سام نىنك اولارى
دین كلار ورغان ايردى و يافت انىنك بركتىكا شريك بولدى
ليكن حام نىنك اوغلى كنعان نىنك اولارى ملعون بولدى
چونكه اول اوزى ۴ اتاسى يمانلىق نىنك يولدا يورار ايردى.

خلاصه.

۱ خدا اسمان نى فرشته لارى بىرلە و يرنى انداكى بارچە
نرسەلار بىرلە اوزىكا بر اولوغ پادشاهلىق بولماق اوچون
يراتقان دور.

۲ خدا آدم نى يردە اولتوروب انكا ايكادارلىق قىلغالى
تعيين قىلدى.

۳ آدم لار كناه قىلدىلار ليكن خدا خاتون نىنك نىسلى
توغراسىدا قىلغان وعدە اولارغە كوچلوق بر ياردم بولدى.
بعضى لارى بو ياردم نى قبول قىلدىلار اما بعضىلارى انى رد
قىلدىلار.

۴ كناه ير يوزىدە شونداغ تولا بولدى كه خدا رنياغە
بر بلا ايباردى.

۵ اندىن كىن خدا آدم لارنى ينگىدىن باشلاپ بركت
لارى ليكن اولار ينة خدا نىنك يولدىن چىقىپ انىنك
ارادەسى نىنك ضددا بولدىلار.

۶ اول وقت خدا ينة رنيانى حكم قىلىپ خلق نى اوز

رفتارىغە قويدى ليكن اول ^{اوز} ارادەسى نى قايداغ بجا كلتورورغانى
كلتورا دورغانى
كلار ورغان فصللار دىن معلوم بولور.

بنی اسرائیل نینک

چونک بابالاری نینک زمانی .

۷

ابراهیم نینک قیچقارماقی .

۱. خدا ابراهیم نى آوردین هارانغه چیقارماقی . - ۲. خدا انکا کنعان ولایتیکا بارغالی امر قیلماقی . - ۳. خدا ابراهیم نینک اولادیغه کنعان ولایتینی برکالی وعدة قیلماقی .

۱ طوفان دین تخمیناً اوج یوز الیک یل کین سام نینک اولاریدین تارح دیکان بر کمرسه بار ایردی . اول کشی اوغول لاری ابراهیم ناهور و هاران برله کلداندا اور دیکان شهرده اولتور و غلوق ایردی . خدا اولارنى کلدان دین چیقاریب هارانغه کلتور دی و اولار اندا اولتور ییلار .

۲ تارح بت لارغه عبارت قیلور ایردی و خدا ابراهیم غه ایتی یورتونک دین و اتا انانک نینک او بییدین چیقیب من سنکا کور ساقار ورغان یرکا بارغیل من سنی چونک بر قوم

قىلىرىمىن ۋە سىنىڭكە اولار يىنىڭكىدىن زىيارىتى بارچە تايىغىلار
بىرگە تاپىلار. ابراهيم خىداغە ايشانىپ اوز خاتونى سارانى
ۋە بىررى ھاران نىڭ اوغلى لوطنى ائىب بارچە خىمتكارلارنى
ۋە ماللارنى بىرلە كىنگان طرفىكا مانكىدى . اول وقت ابراهيم
يتمىش بىش ياشدا ايرى .

۳ . ابراهيم شىكىداكى مۇرە نىڭ بىر بىلە تىلەقە توشتى .
اول يىرە خىدا انكا كورونوب ائىتى سىنكا ۋە اولار يىنگە بو ولايت
نى بىرورمىن ۋە ابراهيم اول يىرە خىداغە بىر قىربانكا سالىپ
انكا عىبارت قىلدى . اندىن كىن اول يىرىن يىنە جنوب
طرفىكا مانكىدى .

۸

ابراهيم خىدا وعدە قىلغان ولايتىدا

مسافر بولوب تورماقنى .

۱ . لوط اوزىنكا جاي ايلغاماقى . ۲ . ابراهيم لوطنى دوشمنلارنىڭ قولىدىن
قوتقازماقنى .

۱ . خىدا ابراهيم ۋە لوطغە بىرگە بىررى ۋە اولار مالغە انداغ
جاي بولدىلار كە ائىكىسى نىڭ ماللارنى بىر يىرە اوتلايالماس
ايرى . اول سببىدىن پارە چىلارنىڭ اراسىدا جدل چىقتى .
اول وقت ابراهيم لوطغە ائىتى قايىسى بىر سىنكا يىخشى كورونىسە

ایلغاغیل پس لوط اردن نینک یانیدا نهایت خوش هوا بر میدان نی ایلغاب سدومغه یقین چادرینی تیکتی لیکن سدوم نینک خلقی تولا فاسق ایردی . ابراهیم لوطدین ایر یلغاندین کین خدا انکا ایتی بو ولایت نینک بارچه سی نی ابد غچه سنکا و سنینک اولادینک غه برورمن . ابراهیم حبرون شهری نینک یانیدا کی مهره دیکان بستانغه کلیب اندا اولتوروب خداوند اوچون بر قربانگاه سالدی .

۲ اما مشرق طرفیدین بر نیچه پادشاه لار کلیب سدوم و عموراه نینک پادشاه لاری بیلان اوروش قیلیب اول شهر نینک بارچه خلقی نی مالی برله لوطنی هم انینک مالی برله اولجه قیلیب کتیلار . اندین قوتولغان بر ادم ابراهیم نینک قاشیغه کلیب بارچه بولغان واقعه لارنی ایتی . اول وقت ابراهیم اوز خدمتکارلاریدین اوچ یوز اون سگز کشی نی ایلغاب الیب دمشق شهری نینک اول طرفیغچه دشمن لارنی قوغلاب باریب لوطنی و بارچه خلقنی اراد قیلیب همه مالنی یاندوروب الدی . ابراهیم یانغاندا خدای تعالی نینک کاهنی ۱ و سالم نینک پادشاهی ملک یصدق یولدا انکا اوچراب انکا دعای خیر قیلدی . و سدوم نینک پادشا هی ابراهیم یاندوروب الغان مالنی انکا برماکچی ایردی لیکن ابراهیم هیچ نرسه قبول قیلما دی .

۱ کاهن دیکان سوزنی بو طرف نینک خلقی رمال معنیسیدا ایشلاتورلار اما بو

سوز اصلیده عبرانی دور معنیسی غیب دین خبر برکوچی و عبادت باشلاغوچی

دیکان بولور.

خدا وعدە قىلغان اولاد توغراسىدا ابراھىم نىنك اعتقادى سىنالماقى .

۱. ابراهيم اليغازر منكا وارث بولور ديب خيال قىلماقنى. - ۲. اندىن ھاجرنىنك
اوغلى منكا وارث بولور ديب خيال قىلماقنى. - ۳. خدا انكا كىم وارث بولوشنى
خبر برماكى.

۱ بو ھىمە واقىلاردىن كىن خداوند ابراهيمغە كورونوب
ايتتى اى ابراهيم تورقماغىل من سىنك سپرىنك دور من
اجرىنك تولا چونك بولور. ابراهيم انكا ايتتى منكا نىمە برورسن
من حاضر اولادسىز دور من ودمشقلىق اليغازر اويومكا وارث
بولور. خدا ايتتى اول سىنك وارثىك بولماس بلكە اوز پۇشتونك
دىن ككلا دورغان سنكا وارث بولور. و خدا انى تاشقارى
چىقارىپ ايتتى آسمانغە قايلاب يولدورلارنى سانايالاسانك
اولارنى ساناغىل سىنك اولادىنك ھم شونداغ بولور. ابراهيم
خداغە ايشاندى و بو انكا عدالت بولدى.

۲ ابراهيم تمام اون يىل كنعاندا تورردى و ھنوز اوغلى يوق
ايردى. اول وقت سارا مصرلىق كنىزكى ھاجرنى ابراهيمغە
بىردى و اول بىر اوغول توغدى. انى اسماعىل اتارى. ايمدى
ابراهيم بىلان سارا خدا وعدە قىلغان اولاد اوشبو اوغول
نىنك واسطەسى بىرلە بولور ديب خيال قىلدور ايرىيلار.

۳ اون اوچ يلدین کین خداوند ابراهیمغه کورونوب
 ایتتی من قادر خدا دور من منینک الدیمدا یوروب کامل بول
 غیل. اندین کین انکا ایتتی سارا بر اوغول توغار انی اسحق
 اتارسن. و خدا ابراهیم بیلان عهد قیلیب ایتتی من سنینک
 خداینک و سندی کین اولادینک نینک خدای بولور من.
 اندین ابراهیمغه اوز اوییدا کی همه ایر کشیلارنی ختنه
 قیلغالی امر قیلیب ایتتی منینک برله سنینک ارامیزدا قیلغان
 عهد نینک علامتی شبو بولادور. اول وقت ابراهیم توقسان
 توقوز یاشدا ایردی.

۱۰

خداوند ممره ده ابراهیمغه کلماکی.

۱. ابراهیمغه اوچ کشی مهمان بولوب کلماکی. - ۲. خداوند سارا بر اوغول توغار
 دیب ایتماقی.

۱. بر از وقتدین کین ابراهیم ممره نینک بستانیدا چادری
 نینک ایشیکیده اولتورروب قایلاسه انینک الدیدا اوچ کشی
 تورروب دور. اول الدیغه یوروب قوروب قیلدی. اندین
 پوتلارینی یوغالی سوراب ارام السونلار دیب درخت نینک سایه
 سیدا اولتورغوزوب الدیغه طعام کلتورروب اولار یب بولغونچه
 قاشیدا تورری.

۲. اولار نینک بری ایتتی من کلادورغان یل شو وقتدا

يانىب كلورمن. اول وقت خاتونونك سارانينك بر اوغلى بار
 بولور. سارا بو سوزنى انكلاب كولدى چونكه خداوند
 ايكانىنى بيلمادى. اما خداوند ايتتى سارا نمه اوچون **كولدى**
 خداغه بر نرسه ناممکن بولور مو ايكان. و سارا انكار **كولدى**
 قىلىب ايتتى من كولمادىم چونكه قورقتۇم

۱۱

سُدوم و عموراهنينك خراب بولماقى.

۱. ابراهيم سُدوم شھرى اوچون دعا قىلماقى. - ۲. سُدوم و عموراهنينك خراب
 بولماقى.

۱ خداوند فرشته لارنى **بيلان** سُدوم طرفيكا كتتى و ابراهيم
 اولارنى اوزاتتى. اول وقت خدا ابراهيمغه ايتتى من سُدوم و
 عموراهنى خراب قىلورمن. چونكه خلقى نينك كناه لارى
 چونك بولوب دور. فرشته لار سُدوم طرفيكا كتتىب بارغاندا
 ابراهيم خداوند نينك الديد اياغوز توروب دعا قىلىب ايتتى
 عادل لارنى كناه كارلار بيلان يوق قىلور مو سن. احتمال كى
 شھردە اليك عادل كشى بار دور. اولار اوچون شھرنى ساغلا
 ماس مو سن. خداوند ايتتى اكر انداغ بولسه ساغلايمن. اول
 وقت ابراهيم ايتتى اكر چه من تفراق و كول دور من خداوند
 برله سوزلاشكالى جرات قىلدىم. احتمال كه بش كم اليك عا
 دل كشى بار دور. تمام شھرنى اول بش نينك سببىدىن هلاك
 قىلور مو سن. خداوند ايتتى اكر قرق بشنى تاپسام شھرنى

هلاک قیلماس من. ابراهیم ایتتی احتمال که اندا قرق بار
 دور. شو نینک غه اوخسه تا اونغه يتكونچە دعا قیلیب تورری
 خداوند ایتتی اندا اون عادل کشی بولسه شهرنی ساقلايمن.
 ۲ فرشته لار اخشام وقتیدا سدومغه کلدی و لوط اولار
 نی اوییکا باشلاب کیردی. و اوزلاری نینک خداوند طرفی
 دین شهرنی خراب قیلغالی ایباریلکانی نی لوطغه خبر برب
 اینتیلار شهرده کشیلارینک بولسه اولارنی موندین چیقارغیل
 پس لوط قیزلارینی الادرغان کیو اوغوللاری نینک قاشیغه
 چیقیب خداوند بو شهرنی خراب قیلادور دیب خبر بوردی.
 لیکن اولار هزل قیلادور دیب خیال قیلدیلار. تانک اتقاندا
 فرشته لار لوطنی خاتون بلالاری برله قولیدین توتوب شهر
 دین چیقاریب لوطغه اینتیلار موندان تورمای و ارقانکغه
 قایلامای قاچغیل. اول وقت خداوند آسمان دین کوکر
 بیلان اوت یاغدوروب اول شهرلارنی خراب قیلدی. و لوط
 نینک خاتونی ارقه سیغه قایلاب توز ستونی بولوب قالدی.
 ابراهیم ایرته سی سکر قویوب خداوند نینک الیدان تورغان
 یرکا چیقیب صراغه قایلاغاندا اول یردین تنور نینک کی دیک
 توتون چیقیب تورغانی فی کوردی.

اسحق نینک توغولماقی و قربانلیق

قیلینماقی.

۱. خدا ابراهيم بيلان ساراغە اوغول توغراسيدا قىلغان وعدەسىنى بجا كىلتور ماكى. - ۲. خدا ابراهيمغە اوغلىنى قربانلىق قىلغالى امر قىلماقنى. - ۳. ابراهيم اسحقنى قربانلىق قىلغالى ايب بارماقنى. - ۴. ابراهيم قربانلىقنى بجا كىلتور كالى طيار بولماقنى. - ۵. خدا ابراهيم نىنك اعتقادىغە راصى بولماقنى.

۱ ابراهيم مەرەدىن چىقىپ بىر شىبىغە كىلىپ اندا اولتور دى. و سارا خدانىنك وعدەسىكا ايشانىپ توقسان ياشىغە كىر كاندە بر اوغول توغدى. اول وقتندا ابراهيم يوز ياشدا اير دى. و ابراهيم اول اوغلىغە اسحق ات قويدوب سىزنجى كوندە انى ختنە قىلدى.

۲ بىر نىچە يىلدىن كىن خدا ابراهيمنى سىناب ايتى امراف يالغوز اوغلو نك اسحقنى مورىا دىكان يورتغە ايب بارىپ من سنكا كور ساتادورغان تاغ نىنك اوستىدە كويدورا دورغان قربانلىق اوچون قربانلىق قىلغىل.

۳ ابراهيم ايرتەسى كىر قويدوب ايشىكنى توقوب قربان لىق اوچون اوتون يارىپ خذمتكارلارىدىن ايكىنى و اوغلى اسحقنى خدا امر قىلغان تاغ طرفىكا مانكىدى. اوچونجى كونى يىراقدىن تاغنى كوردى. اول وقت خذمتكارلارىغە ايتى موندە تورونك لار من اوغلو م بىرلە تاغقە چىقىپ دعا قىلىپ كىلاى چونكە كونكلىدە خدا اولونلارنى تىر كوز كالى قادر دور دىب خىال قىلدى. پس اوتوننى اسحققە كوتارتتى اما اوت بىلان پىچاقنى اوزى الدى. يولدا كىتىپ بارغاندا اسحق ايتى اى اقام منا موندە اوت و اوتون بار لىكن قربانلىق بولادورغان قوى نە يردە. ابراهيم ايتى اى اوغلو م خدا قوىنى تاپىپ بىرور.

۴ تاغقه چیقاندا ابراهیم اندا بر قربانگاه سالیب اوتون
نی راستلاب اسحق نی باغلاب قربانگاه داکی اوتون نینک تو
په سیده قویدی. اما اوغلی نی بوغوز لاغالی پچاق نی قولیغنه
الغاندا خداوند نینک فرشته سی آسمان دین قچقیریب ایتتی
ای ابراهیم اوغلونکغه قول تگوز ماکیل چونکه ایمدی خدا
دین قورقوب یالغوز اوغلونک نی انینک دین ایاماغان نینک نی
بیلور من. اول وقت ابراهیم قایللاب مونکوزی یانتاققه
ایلینغان بر قوچقارنی کوروب انی الیب اوغلی نینک اورنیدا
قربانلیق قیلدی.

۵ خداوند نینک فرشته سی ینه قچقیریب ایتتی خداوند
اوز اسمی برله قسیم قیلیب ایتیب دور سن منینک امریم نی
توتغان اوچون یر یوزیداکی بارچه طائفه لار سنینک اولاد
نینک دین مبارکلیک تاپارلار. و ابراهیم خدمتکارلاری تورغان
یرکا توشوب اولار برله بدر شبعغه یاندی.

اسحق نینک خاتون الماقی.

۱. سارانینک وفات بولماقی. - ۲. ابراهیم نینک خدمتکاری هاران دین اسحققه
خاتون الیب کلماکی. - ۳. ربته اسحققه بریلماکی. - ۴. ربته نینک کنعانغه کلماکی.

۱. سارا یوزیکریمه ینته یاشقه کیریب مهره ده وفات بولدی.
و ابراهیم خدا وعده قیلغان یورتدا مسافر بولغانی اوچون

يورت خلقىدىن بىر غارنى ساتىپ اليب سارانى اندا دىن قىلدى .
 ۲ ابراهيم قىرغان وقتدا خىدمتكارلارنى نىنك چونكى نى
 تىچقىرىپ ايتتى ھار انغە بارىپ منىنك جماعەلار يىمىدىن اسحققە
 خاتون اليب كلكىل خداوند سنكا فرشتەسى نى يولداش
 قىلىپ يولونىقنى اق قىلسون . و ھم خىدمتكارىغە قىسم
 قىلدورۇپ ايتتى اسحققە كنعان لىق لارنىنك قىزلار يىدىن
 خاتون الماغىل و انى ھار انغە اليب بارماغىل . اندىن كىن
 خىدمتكار اون توكا و تولا پىشكەشلار اليب بارىپ ناحور شىھر
 يكا اخشام وقتىدە كلكاندا شىھرنىنك تاشىدا بىر قىدوق نىنك
 يانىغە توكلارنى چوكالاندورۇدى . و شىھرنىنك خاتونلارنى
 سوغە كلاندورغان وقتى ايردى . اول كىشى اندا دعا قىلدى كە
 اى خداوند شونداغ قىلغىل كە سن اسحققە تەيىن قىلغان
 خاتون سوغە كلىپ اوزوم اىچكىلى سو سورسام منكا بىرىپ
 توكلار يىمى ھم سوغارسون . دعادىن فارغ بولماسدا ناكاه بىر
 قىز اوشنە سىدە كوزە كوتارىپ قىدوققە كلىپ كوزەنى توشقار
 يىب قوپىتى . اول وقت خىدمتكار انىنك الدىغە بارىپ كوزەسى
 دىن سو اىچكىلى سوردى . قىز ايتتى اىچكىل توكلار يىنكى ھم
 سوغارورمن . اندىن درحال كوزەداكى سونى مال سوغارادور
 غان تىنكلەكە قويۇپ يىنە سو تارتقالى يوكورۇپ ھمە توكلارنى
 سوغاردى . اول كىشى شون اولتورۇپ انكا قايلار ايردى . اندىن
 سوردى كە سن كىم نىنك قىزى دورسن . قىز ايتتى نھورنىنك
 اوغلى بتوئىل نىنك قىزى دورمن . و انىنك اتى رىبقە ايردى . اول
 وقت خىدمتكار بىر التون زىرە و ايكى التون بىلازوك چىقارىپ
 رىبقە غە بىردى . اندىن اينكىشىب انى ابراهيم نىنك توغقانلارنى

نینهک اوییکا یتکوزکان خداوندکا دعا قیلیب حمد ایتی .
 ۳ ربقه اویکا یوکوروب باریب همه سی نی بیان قیلدی
 اول وقت برادری لابان قدوققه باریب انی اویکا باشلاب
 کلیب الدیغه طعام تویدی . لیکن اول ایتی من ایشیم نی
 ایتماغونچه طعام یماس من . پس اول ایشی نی ایتب قدوق
 نینهک یانیدا قایداغ خدا دین علامت قیلاکانی نی و خدا
 انینهک دعاسی نی قایداغ قبول قیلیب بو علامت نی انکا بر
 کانی نی بیان قیلدی . اول وقت بتوئیل و لابان ایتیلار بو
 ایش خداوند دین دور منا ربقه الدینکدا تورادور انی الیب
 بارغیل خواجه نک نینهک اوغلی نینهک خاتونی بولغای . اول وقت
 خدمتکار یرکا اینکیشیب خداوندکا دعا قیلدی . ایرته سی
 ربقه فی الیب خواجه سی نینهک اوییکا یانیدی .

۴ اسحق بر اخشامدا عکراغه چیقیب ایردی . قایلاندا
 توکالار نینهک کدکانی نی کوردی . ربقه بو کشی نینهک کیم ایکانی
 نی انکلاب توکادین توشوب یوزینی یاپتی . و اسحق انینهک
 الدیغه چیقیب انی سارانینهک چادر یغه کیر کوردی . و اول
 اسحق نینهک خاتونی بولدی .

اسحق و انینهک اوغول لاری .

۱. ربقه دین ایکی اوغول توغولماقی . - ۲. ابراهیم اوغلی اسحققه دعای خیر
- قیلیب وفات بولماقی . - ۳. اسحق اوغلی عیسوغه دعای خیر قیلغالی خواهلا
- ماقی . - ۴. دعای خیرنی یعقوب الماقی . - ۵. عیسو یعقوبغه عداوت قیلماقی .

۱ يكرمە يىل اوتكاندىن كىن خداوند اسحق نىنك تىلاك
 ينى بىرى . و ربقە ايكنك اوغول توغدى . اولقى سى توكلوك
 ايكانى اوچون عيسو و ايكنكى سى يعقوب اتاندى . اوغول
 لار توغولماسدا خداوند ربقە غە چونكى كچىككا خدمت
 قىلور دىب ايتقان ايرى . چونك بولغاندا عيسو شكارچى
 بولدى و يعقوب مال باقار ايرى و صالح كشى ايرى . عيسو
 بىر كون صحرادىن ھارپب ككلىب اكا لىق حقى نى بىر طعام
 اوچون ساتتى چونكە انىنك دىانتى سست ايرى .

۲ بو وقتدا ابراهيم يوز يتميش بش ياشقە كىرىب وفات
 بولدى . اوغول لارى اسحق بىلان اسماعىل انى سارانىنك قىر
 یدا دفن قىلدىلار . و خداوند ابراهيمغە قىلغان وعدە سى
 نى اسحققە ينىكىدىن قىلىب ايتتى سنىنك اولادىنكىدىن
 دىياداكى بارچە طائفة لار مباركلىك تاپارلار .

۳ اسحق قىرىغاندا كوزى عاجز بولدى . بىر كون اوغلى
 عيسونى قچقىرىب ايتتى صحرانغە بارىب شكار قىلىب من
 خواھالاغان بىر طعام طيار قىلىب بىر كىل كە من اولماسدا
 سنى دعای خىر قىلغايمن . پس عيسو صحرانغە چىقتى . اما
 ربقە اسحق نىنك سوزىنى انكلاب يعقوبغە ايتتى مالدىن ايكى
 اوغلاق اليب كلكىل اولاردىن اتانك اسحققە بىر طعام طيار
 قىلغايمن كە دعای خىرنى سن الغايسن . اما يعقوب ايتتى
 احتمال كە اتام قول لارىم نى توتوب باقارور و من انىنك الدىدا
 حىلە كر بولوب دعای خىر اورنىدا دعای بد الورمن . اما اناسى
 ايتتى اول دعای بد منكا بولسون سن ايتقانمىنى قىلغىل . اول
 وقت يعقوب اناسى ايتقاندىك قىلدى . و ربقە انكا عيسونىنك

ایکینی نی کید وروب قول لارینی و بوینی نی اوغلاق نینک تیره
سی برله یاپتی.

۴ یعقوب طعام نی الیب کیرکانده اسحق ای اوغلوم سن
کیم دور سن دیب سورری. یعقوب ایتی تونجی اوغلونک
عیسو دور من سن منکا بیورغاندیک قیلدیم توپوب شکاریم
دین یکیل تاکه منکا دعای خیر قیلغایسن. اسحق انینک مون
داغ پات شکار دین بر نرسه تاپیب کلکانیکا تعجب قیلدی.
لیکن یعقوب ایتی خدا انی منکا یتکوزری. اول وقت اسحق
ایتی ای اوغلوم یقین کلکیلکه من سنی توتوب راست عیسو
ایکانینک نی بیلائی. و اسحق انی توتوب آواز یعقوب نینک
آوازی لیکن قول لار عیسونینک قول لاری دور دیب انکا دعای
خیر قیلغالی تورری. اما ینه بر سوراب ایتی راست اوغلوم
عیسو مو سن. یعقوب ایتی آری اول دور من. اول وقت اسحق
طعام دین یب انکا دعای خیر قیلیب ایتی خدا سنکا آسمان
نینک شبنمیدین و یرنینک سمیزلیکیدین و اشلیق بیلان
شراب تولا برکای و برادرینکدین اولوغ بولغایسن و توغقان
لارینک سنکا تعظیم قیلغای.

۵ یعقوب اتاسی نینک قاشیدین چیقاندا عیسو شکار
دین یانیب کلدی. و طعام طیّار بولغاندا اتاسی نینک الدی
غه الیب کیریب ایتی من تونجی اوغلونک عیسو دور من
توپوب شکاریمدین یکیل. اول وقت اسحق نهایت حیران بو
لوب ایتی برادرینک کلب سن الارورغان دعای خیرنی حیلده
بیلان الیب دور و ایمدی اول دعای خیر انکا بولسون. اول
وقت عیسو اچغی برله قچقیریب ایتی پس منینک اوچون

دعاي خيبرينك قالماي مو. اول وقت اسحق عيسوغە ۴ دعاي
خيبر قىلدى. اما ايتى قلىچكىنك بىرلە اوقات قىلىپ بىرادر
ينككا خدمت قىلغايسن. اول كۈندىن باشلاپ عيسوي يعقوب
غە عداوت قىلىپ اوز كۈنكلىدە ايتى اقام غە ماتم توتار ورغان
كۈنلار يقىنلاشىپ دور اندىن كىن بىرادرىم نى اولتورور من.

۱۵

يعقوب ھارانغە قاچىپ بارىپ اندا تورماقنى.

۱. يعقوب ھارانغە قاچماسدا ابراهيم نىنك مباركلىكنى العاقنى. - ۲. خدا
يعقوبغە توشىدە كورونماكى. - ۳. يعقوب ھارانغە كىلماكى. - ۴. يعقوب لابانغە
يكرمە يل خدمت قىلىپ تورماقنى.

۱ رېقەغە عيسونىنك بو سوزلارى خىبر بىرلىكاندە اول يعقوب
غە ايتى سن منىنك بىرادرىم لابان نىنك قاشىغە قاچغىل. اول
وقت اسحق يعقوب نى قاچقىرىپ كنعانلىق لاردىن خاتون الماي
بىلكە لابان نىنك قىزلار دىن خاتون الغىل دىپ نصىحت
قىلدى. اندىن انكادعاي خىر قىلىپ ايتى قادر خدا سنىنك
اولادىنك نى اشوروب ابراهيم نىبىك مباركلىكنى سىنكا بىركاى.
۲ پس يعقوب بىرشىعدىن چىقتى. بىر كۈنى بىر بىركا
يتكاندە كۈن پاتىب كىتكان اوچون اندا باشىغە بىر تاش نى
تويوب ياتى. و توشىدە اوچى آسمانغە چىخىتاد ورغان بىر شاتو
نى و خدا نىنك فرشتەلارى انىنك بىلان توشوب چىقىپ تور

غانی نی کوردی . و خداوند شاتونینک باشیدا تورروب ایتی سن
 یاتقان یرنی سنکا و سنینک اولادینکغه برورمن و سنینک او
 لادینکدین یر یوزیداکی بارچه طائفه لار مبارکلیک تاپارلار .
 و منا من سنینک برله بولوب نه یرکا بارسانک سنی ساغلاب
 بو ولایتکا یاندورورمن . یعقوب اویقودین اویغانیب تولا تور
 قوب راست خدا موندادور و آسمانلارنینک دروازه سی موندادور
 دور دیب اول یرنی بیت ایل یعنی خدانینک اویی اتادی .

۳ یعقوب ینه یورروب هارانغه باری . اندا بر قدوق نینک
 یافیدا لابان نینک قیزی راحیل نی کوردی . اول اتاسی نینک
 قوی لارینی الیب کلور ایردی . اول وقت یعقوب خوشلوقدین
 یغلاب اوزی ربقه نینک اوغلی ایکنی نی انکا ایتی . و راحیل
 اویکا یوکورروب باریب انی اتاسیغه ایتی . اول وقت لابان انینک
 الدیغه چیقیب انی قوچاغلاب سویوب اویکا باشلاب کیر
 دی . و یعقوب لابانغه خدمت قیلیب توردی .

۴ بر آیدین کین لابان یعقوبغه ایتی سن منکا بیکارغه
 خدمت قیلماغایسن ایتغیل نه اجر خواهلایسن . اول وقت
 یعقوب ایتی کچبک قیزینک راحیل اوچون یته یل خدمت
 قیلای . پس اول راحیل اوچون یته یل خدمت قیلدی . و را
 حیلغه شونداغ امراف ایردی که اول یدلار بر نیچه کوندیک
 کوروندی . اول یدلار تمام بولغاندا لابان انکا حیلده قیلیب
 راحیل نینک اورنیدا چونک قیزی لیاهنی بردی . یعقوب بو
 توغراده لابان نی ملامت قیلغاندا اول انکا ایتی اگر ینه یته
 یل خدمت قیلسانک راحیل نی هم برورمن . پس یعقوب شو
 نداغ قیلدی و لابان راحیل نی هم بردی . سارا کنیزکی فی ابرا

ھېمىغە بىر كاندېك زاھىل و لىياھ كنىز كلارىنى يعقوبغە بىردىلار
اون تورت يىل اوتكاندىن كىن يعقوب ىنە التە يىل لابان نىنك
قاشىدا توروب انىنك قوى لارىنى باقار ايرى . اكرچە يعقوب
لابانغە يىخشى خىمت قىلدور ايرى ىنە لابان انكا خىلە قىلىپ
اون مرتبە اجرىنى بولك قىلدى . لىكن خداوند يعقوبغە بىر
كت بىردى و انىنك مالى و خىمتكارلارى و كنىز كلارى تولابولدى .

۱۶

يعقوب كنعان يورتىغە يانىپ بارماقلى .

۱ . يعقوب نىنك اوغول لارى . - ۲ . يعقوب خدا نىنك امرى بىلان ھاراندىن
قاچماقلى . - ۳ . يعقوب خداوند بىرلە چالاشماقلى . - ۴ . عىسو يعقوبغە اوچراماقلى
و يعقوب اتاسى نىنك قاشىغە كىلماقلى .

۱ لىياھ دىن التە اوغول توغولدى يعنى روبىن شمعون
لاوى يھودا ايساكار و زبولون . و كنىز كلارىدىن تورت اوغول
توغولدى يعنى دان نفتالى كان و اشىر . اولاردىن كىن زاھىل
دىن يوسف توغولدى .

۲ لابان اوغول لارى بىرلە يعقوب نىنك دولتىكا حسد
قىلدور ايرى . اول وقت خدا يعقوبغە اتا بابالارى نىنك يورتى
غە بارماققە امر قىلىپ انىنك بىرلە بولغالى وعدە قىلدى .
لابان بىر كونى قوى لارىنى قىرقالى چىقاندا يعقوب خاتون
بلالارىنى توكلاركا مىندوروب بارچە مالى نى الىپ ھاراندىن

قاچتی . و خدا نینک فرشته لاری انکا همنایم را اوچرادی .
 ۳ اندین کین یعقوب منکا التفات قیلسون دیب اروم
 یورتیغه عیسونینک قاشیغه خبرچی ایباردی . خبرچی یادیب
 کلیب ایتی عیسو تورت یوز کشی برله سنینک الدینکغه کلا
 دور . اول وقت یعقوب تولا قورقوب خداغه دعا قیلیب ایتی
 ای خداوند سنینک امریک برله بو یورتغه کلدیم سن منکا
 کورساتکان مرحمتکا لایق ایماس من برادریم نینک قولیدین
 منی قوتقازغیل . اندین کین خاتون بلالارینی و مال اموالی فی
 بیوق دریاسیدین اوتکوزدی و اوزی یالغوز قالدی . منا بر
 کشی کلیب تانکاتقونچه انینک برله چالیشتی . اول کشی
 یعقوبغه غالب بولماغانی فی کورروب انینک یانباشی فی قوتی و
 قرانچکی تولغاشیب کتی . اول وقت یعقوب اول کشی نینک
 کیم ایکانی فی بیلیب انکا تولا یالباردی . تانکا اتقاندا اول کشی
 کتکالی تورغاندا یعقوب ایتی سن منی مبارکلاما کونچه من
 سنی قویماس من . پس اول کشی ایتی موندین کین سنینک
 اسمینک یعقوب بولمای اسرائیل بولسون چونکه خدا و ادم لار
 بیلان چالیشب غالب بولدونک . و اول یعقوب فی مبارکلادی .
 اول وقت یعقوب ایتی من خدا اوردی یوز بیوز کورروب نجات تاپتیم .
 ۴ اندین کین یعقوب ینه یورروب عیسونینک تورت یوز
 کشی برله کلکانی فی کورروب انکا تعظیم قیلدی . عیسو انینک
 الدیغه یوکورروب بوینی فی قوچاغلاب انی سویدی . و ایکیلادی
 یغلاشب تینجلیق بیلان ایریلیشتی . اندین یعقوب ینه
 یورروب بیت میلکا کلیب اندا خدا اوچون بر قربانگاه سال
 دی . راحیلدین ینه بر اوغول توغولوب بن یمین اتاندی .

اول وقت راحيل وفات بولوب بيت لحم يولى نينك اوستيده دفن
 قىلىندى . اندىن يعقوب مەردەدە مسافر بولوب اولتورغان
 اتاسى نينك قاشىغە كەلدى . اندا اسحق يوزسكسەن ياشقە
 كىرىپ وفات بولدى . اوغوللارى انى سارانينك قەبرىدە دفن
 قىلدىلار .

۱۷

برادرلارى يوسفنى ساتماقنى .

۱ . يوسف نينك برادرلارى انكا عداوت قىلماقنى . - ۲ . اولار يوسفنى اولتورگالى
 قصد قىلماقنى . - ۳ . برادرلارى يوسفنى ساتماقنى .

۱ يعقوب يوسفنى باشقە اوغوللارىدىن زيادەراك دوست
 توتقان اوچون انكا بر اوزون چپان تىكتورروب بەردى . يوسف
 اون يىتە ياشقە كىرگەندە مال باقادرغان برادرلارى بىلان
 قوشولوب سىراغە بارور ايردى . و اول برادرلار نينك يمان ايش
 لارنى اتاسىغە خبر بەرور ايردى . بو سببىدىن برادرلارى انى
 يمان كورروب انكا سەبب بىلان سوز قىلالماس ايردىلار . بر
 وقت يوسف توشىدە كورردى كە اول برادرلارى بىرلە اتىزلىقدا
 زراعتنى اوراب باغلار ايردى . انينك باغى قوپوب تورردى و
 برادرلارى نينك باغلارنى يوسف نينك باغى نينك چورەسىدە
 تورروب انينك باغىغە تعظيم قىلدىلار . وىنە بر وقت توشىدە
 كورردى كە آى كون و اون بر يولدوز انكا تعظيم قىلدىلار . يوسف

بو توشلارنى اتاسيغە ۴م جەمىع بىرادرلارنىكا ايتقاندا بىرادرلارنى
انى تىخى اوشوغراف يېمان كورروب ايتىلار سن پادشاه بولوب
بىز لاركا حكىم قىلدورموسن. ليكن انىنك اتاسى مومنى يادىدا
ساقلار ايرى.

۲ بىر كون يعقوب يوسفنى بىرادرلارىدىن و ماللارىدىن
خبر الغالى شكىمكا ايباردى. بىرادرلارنى انى يىراقدين كوركانده
بىر بىرىكا ايتىلار منا اندا توش كور كوچى كلارور ايمدى انى
اولتورروب كورامىز توشلارىدىن نە چىقارور. ليكن روبىن
ايتتى قان توكمى انى چولداكى قدوقفە سالىنكلار چونكە اول
انى خفيە قوتقازىب الاى رىب فكر قىلدى. يوسف كلكانده
چىپانى سالدورروب انى سوي يوق قدوقفە تاشلاب طعام
يكالى اولتوردىلار.

۳ اولار قايلانغاندا كلىدا طرفىدىن كلكان بىر توب
سودا كرنى كوردىلار. اول وقت يهورا يوسفنى اولارغە ساتتالى
دىب مصلحت كور كوردى. پس يوسفنى قدوقفەدىن چىقارىپ
اولارغە يكرمه كىموش پلغە ساتىلار. اول وقت روبىن اندا يوق
ايرى و قدوقفە كلكانده يوسفنى كورماي تولا قورقوب لباسى
نى يرتىب نە قىلارورغاننى بىلمارى. اما بىرادرلارنى يوسف
نىنك چىپانى قانغە بولغاب داداسيغە ايبارىپ ايتىلار بىز بو
چىپاننى تاپىپ الدوق. اول وقت يعقوب قىقىرىپ ايتتى بو
اوغلوم نىنك كى دور بىر وحش حىوان انى يىب دور. و نەمە اوغول
لارنى دىغە كلىپ تسلى بىركالى توردىلار. ليكن يعقوب
يوسف اوچون اوزون مدت اشسوس ىدى.

يوسف پوطيفر نينك اوييده و زنداندا

تورماقى.

۱. يوسف خدانينك ياردىمى بيلان چونك بىر امتحانغە غالىب بولماقتى.
۲. خدا زنداندا هم يوسف بيلان بولماقتى.

۱ مديانلىق لار يوسفنى مصرغە اليب بارىپ اندا فرعون نينك اورداسىنى ساقلايدورغان لشكر نينك چونكى پوطيفر كا ساتيلار، پوطيفر خداوند نينك يوسف بىرلە بولغانىنى بىلىپ انى همە تعلقى نينك اوستيده قويدى. خدا اول كوندىن تارتىپ پوطيفر نينك اويىكا بركت بىردى. ليكن پوطيفر نينك خاتونى يوسفنى از دورماقچى ايردى. اول وقت يوسف ايتى من قانداغ شونچە يمانلىق قىلىپ خدانينك الديد اكناه كار بولا من. اكرچه اول خاتون يوسفنى هر كون از دوروب باقار ايردى اول اوناماس ايردى. اول وقت خاتون ايرىكا بارىپ يوسفكا تهمت قىلىپ يوسف منى اوواتلىق قىلغالى تورروب دور ديدى. پوطيفر مونى انكلاب اجيغلانيب يوسفنى زندانغە سالدوردى.

۲ اما اندا هم خدا يوسف بىرلە ايردى. و زندان نينك چونكى هم مونى بىلىپ انى زندانداكى لار نينك اوستيده قويدى. بىر كون فرعون نينك ساقيلارى نينك چونكى و نانباي لارى

۱ عزيز مصر

فینک چونکی زندانغه سالیندیلار. بر کونی یوسف اولارن فینک قاشیغه کیرکانده کیچمه ده کورکان توشلاری فینک توغراسیدین تولا غمکین ایردیلار. یوسفکا توشلارینی ایتیب برکانده اول مونداغ تعبر بردی که اوچ کوندین کین ساقیلارن فینک چونکی اورنیدا قویولور اما نانباي لارن فینک چونکی اول وقت دارغه اسیلور. و یوسف ساقیلارن فینک چونکیغه ایتتی سن اورنوندادا تورغاندا منی یاد قیلیب پادشاه دین تیللاکیل منی موندین چیقارسون چونکه من زندانغه سالینغودیک هیچ کناه قیلماغان دور من. او چونجی کونده یوسف ایتقاندیک بولدی. لیکن اول کشی یوسفنی یاد قیلماقی.

یوسف فینک اولوغ بولماقی.

۱. فرعون ایکی عجایب توش کورماقی. - ۲. یوسف اول توشلارکا تعبر برماقی.
۳. فرعون یوسفنی اولوغ قیلماقی.

۱ ایکی یلدین کین فرعون بر کیچمه ایکی عجایب توش کوردی. اول توشادی که اوزی دریانینک بوییدا توروب ایر دی. دریادین یتنه چیرایلیق و سمیز کلا چیقیب قوشلوقدا اوتلاغالی توردی. اولاردین کین یتنه سرت و اوروق کلا چیقیب اول یتنه سمیز کلانی یب بالدورقی دیک اوروق حالیدا توردی. بو توشنی کوروب پادشاه اوغاندی. لیکن یتنه

اوخلاپ توشادى كە بىر بېغىشىدىن دانلىق يىتە باش چىققان
 ايرىدى. اولاردىن كىن يىتە ال توشكان قوزوق باش چىقىپ
 اول دانلىق باشلارنى يىدى.

۲ فرعون ايرتە كاندە اويغانىپ بى آرام بولوب مىصر نىنك
 بارچە مەبەرلارنى قىچقىرتتى. لىكن اولاردىن ھىچ قايسى
 بو توشلارنىنك تەبىرىنى بىرالمادى. اول وقت ساقىلارنىنك
 چونكى يوسىفنى يادىغە يىتكوزوب پادشاهغە خىر بىردى. پاد
 شاه درحال يوسىفنى زنداندىن اليب كلكالى بىوردى. يوسىف
 كلكاندە پادشاه ايتتى توشكا تەبىر بىر اورغانىنك فى انكلادىم.
 لىكن يوسىف ايتتى من اوزوم تەبىر بىرالمىمىن بلكە خدا فر
 عونغە فايدالىق سوزنى ايتارور. پس پادشاه توشلارنى ايتتى
 و يوسىف تەبىر بىر ايتتى اول يىتە يىل توقچىلىق بولور اندىن
 كىن يىتە يىل اچاچىلىق بولور. بو توغرادا پادشاهغە مصلحت
 كوركوزوب ايتتى اچاچىلىق يىلار باشلانغونچە اشلىق نىنك
 بىشدىن بىرىنى اليب سانكلارغە يىغدورماق اوچون بىر دانا
 كشىنى تەين قىلغىل.

۳ اول وقت فرعون كوردى كە خدا يوسىفكا مونيىنك ھمەسىنى
 بىلدوزوب دورو ھىچ كشى انىنك دىك دانا ايماس ايرىدى. اول
 يوسىفكا تمام مىصر نىنك اختىارىنى بىردى كە مىصردا پادشاهدىن
 توبىن يوسىفدىن اولوغ كشى بولماق. پادشاه اوز قوليدىن
 اوزوكنى چىقارىپ يوسىفنىنك قولىغە سالدى. و يوسىفكا مەشوت
 لباس كىدوزوب بوينىغە بىرالتون زنجىر سالىپ اوزى نىنك ايكىنجى
 عرابە سىغە اولتورغوزوب اذىنك الدىدا تىز بوكونكلار دىب
 قىچقىرغالى امر قىلدى. اول وقت يوسىف اوتوز ياشدا ايرىدى.

یوسف نینک برادرلاری مصرغه کلمماکی.

۱. یوسف اشلیق یغدورماقی و اچاچیلیق باشلانماقی. - ۲. برادرلاری یوسف نینک الدیغه اولقی مرتبه کلمماکی. - ۳. شعمون نی زندانغه سالیب قالغانلارنی بن یمین نی الیب کلکالی ایبارماکی. - ۴. یعقوب بن یمین نی قوشوب برماکی. - ۵. برادرلاری بن یمین برله مصرغه ینه کلمماکی.

۱. یوسف مصرنینک بارچه یورت لاریدا یوروب دریانینک قومیدیک تولا اشلیق یغدورور ایردی. اچاچیلیق یل لار باشلانغاندا خلق فرعونغه نان اوچون یالباردی. لیکن فرعون اولارنی یوسف نینک قاشیغه ایباردی. اول وقت یوسف بارچه سانکلارنی اچیب اشلیق ساتار ایردی.

۲. بارچه یورتلاردا هم یعقوب اولتورغان یورتدا چونک اچ اچیلیق بولدی. اول وقت یعقوب اون اوغلی فی اشلیق الغالی مصرغه ایباردی. لیکن بن یمین اتاسی نینک قاشیدا قالدی. برادرلاری یوسف نینک الدیغه کلکانده اول درحال اولارنی تو نوری اما اولار یوسف نی تونومادیلار. بولار یورت نینک رسمیکا موافق تعظیم قیلغاندا یوسف توشلارینی یادیغه یتکوزوب اولارغه قاتیق کب قیلیب ایتتی سیز جاسوس دور سیز مملکت نینک اوچوق یرلارینی کورکالی کلیب سیز لیکن اولار ایتیلار بیز راست ادم لار دور میز جاسوس ایماس دور میز. ینه ایتتی لار بیز اون ایکی برادر کنعانلیق بر کشی نینک اوغول لاری

دور مېز كچىك برادرىمىز اويدە قالدى. يەنە بىر برادرىمىز
يوق بولوب كتكان. امما يوسف سىز جاسوس ايكان سىز دىب
اولارنى زندانغە سالدوررى.

۳ اوچونكى كوندە يوسف برادرلارنى زنداندىن الدور
وب كچىك برادرىنى مونكا اليب كلكونچە بىرى زنداندا قال
سون دىب امر قىلدى. اول وقت برادرلارى بىر بىرىكا ايتىلار
حقيقتدە برادرىمىز توغراسىدا كناه كار دور مېز چونكە اول
يالبارغاندا انىنك غصهسىنى كوروب رحم قىلمادوق. انىنك
اوچون بو حادثە بىزنىنك باشىمىزغە كلدى. ايمدى انىنك
قانى بىزلاردىن طلب قىلىنور. امما اولار يوسفنىنك بو سوزنى
اوققانىنى بىلمايدىلار چونكە ترجمان بىلان سوزلاشور ايردىلار.
اول وقت يوسف يوزىنى اوروب يغلارنى. اندىن كىن اولارنىنك
الدىدا شمعوننى باغلاب سولاب قويوب قالغانلارغە يورتى
غە يانغالى رخصت بىرى. برادرلار اوپكا كلكاندە مونىنك
هممەسىنى اتاسىغە ايتىلار. اول مونى انكلاب يوسف يوق دور
شمعون هم يوق دور ايمدى بن يىمىننى هم مندىن اليب كتماك
چى بولدونكلار. اوغلام سىز بىلان هرگز بارماس دىدى.

۴ بىرىلدىن كىن اشلىق توكاندى. ليكن اچاچىلىق
تخى يمانراق بولغان اوچون يعقوب اوغوللارغە يەنە مصر
غە بارغالى بىوررى. امما يهودا ايتى بن يىمىن بىز بىلان بار
ماسە اول كشىنىنك قاشىغە بارغالى جرئت قىلالماس مېز.
واتاسىغە يالبارىب ايتى قوشوب بىركىل من انى ياندوروب
اليب كلماسام اول كناه ابدغىچە منىنك بوينوئغە بولسون.
اول وقت يعقوب بن يىمىننى قوشوب بىرىب ايتى قانر خدا

برکای که اول کشی سیزکا التفات قیلیب سیزنی هم شمعون و
بن یمین فی یاند وروب ایبارسون.

• اول وقت برادرلار مصرغه باریب یوسف نینک الدیغه کیر
دیلار. یوسف بن یمین اولار بیلان بولغانی فی کوروب خدمت
کارلاری نینک چونکیغه طعام الیب کدکالی بیورری. اندین
کین شمعون برادرلاری نینک قاشیغه چیقاریلدی. و هممسی
یوسف نینک اوییکا کیرری. اول وقت یوسف اولار برله سوزلاشیب
اتاسی نینک احوالی نی سورری. و اوز برادری بن یمین فی کور
کانده کونکلی محبتدین بی ارام بولدی. و یوسف اولار نینک
قاشیدین چیقیب یغلاری. لیکن یوزینی یوب کلیب اولار
بیلان طعام یدی. و اول اوز دستور خانیدین طعام الیب
برادرلاری نینک الدیغه قویغالی بیورری. لیکن بن یمین نینک
الدیغه بش حصه اوشوغراق قویولدی. اندین کین خدمت
کارلاری نینک چونکیغه امر قیلدی که تغارلاری اشلیققه
تولد وروب پیاله فی بن یمین نینک تغاریغه سالسون.

یوسف اوزینی برادرلاریغه اشکارا قیلماقی.

۱. یوسف بن یمین نی قُل قیلامن دیب قورقوتماقی. - ۲. یهودا بن یمین نینک

اورنیدا قُل بولغالی خواهلاماقی. - ۳. یوسف اوزینی برادرلاریغه اشکارا قیلماقی.

۴. یوسف برادرلاریغه اتاسی نی مصرغه الیب کدکالی بیورماقی.

۱ ايرتەسى بارچە برادرلار رخصت اليب كتييلار. ليكن شەردىن چىقىپ ازغىنە يول مانىغاندا يوسف اولارنىڭ ارغەسىدىن خىمتكارلارنى نىڭ چۈنكى نى نەمە اوچون يىكشى لىق نىڭ اورنىغە يمانلىق قىلىپ خواجه م نىڭ كەموش پىئالەسىنى اليب كتىنكىز دىب ايتقالى ايباردى. اول اولارغە يتىب كلىپ ايتقاندا اولار تىغارلارنى توشوروب اختارغالى باشلا دىلار. منا پىئالە بن يەمىن نىڭ تىغارىدىن چىقتى. اول وقت برادرلار لىباسلارنى يىرتىپ شەركا يانىپ بارىپ يوسف نىڭ الدىدا يىركا يىقىلدىلار. اما يوسف قاتىق كى قىلىپ ايتتى تىغارىدىن پىئالەم چىققان كىشى م نىڭ قۇلوم بولسون قالغان لار اتاسى نىڭ قاشىغە يانسون.

۲ اول وقت يەھودا ايتتى نەمە دىرمىز و راستلىقىمىزنى قايداغ بىلدورامىز. خدا بىزنىڭ كىناھىمىزنى اشكارا قىلىپ دور. م نى قىل قىلىپ بن يەمىن نى برادرلارنى بىلان اتاسى نىڭ قاشىغە ايبىركىل. بن يەمىن بولماسە ائام نىڭ قاشىغە قايداغ بارورمىن. اول وقت ائام زىادە ران غىمكىن بولور.

۳ يوسف موفى انكلاپ اوپنى توختاتالماي اوردان كىلار نىڭ ھەمەسى انكلاغودىك يىغلاپ ايتتى م نى برادرىنكىز يوسف دورمىن. اول وقت برادرلارنى لال بولغورىك مضطرب بولدىلار. ليكن يوسف غىمكىن بولمانكلا چۈنكى نىجاتىنكىز اوچون خدا م نى سىزدىن ايلكىرى بو يىركا ايبارىپ دور دىب برادرى بن يەمىن نىڭ بوپنىنى قوچاغلاپ يىغلادى. و بارچە برادرلارنى سويوب يىغلاشتى. كىن برادرلارنى انىڭ بىلان سوزلاشتىلار.

۴ فرعون يعقوب نى مصرغه دعوت قىلىپ ايردى . يوسف
 برادرلار يىغە يىلدام بارىپ اتام نى مونكا اليب كلينكلار دىب
 عرابەلار و يورت نىنك نىمەت لارىدىن اتاسى غە پىشكشلا
 اىباردى و اولار غە يولدا اوروشمانكلار دىب نصيحت قىلدى .

يعقوب مصرغه كوچماكى .

۱ . يعقوب كنعاندىن چىقماق . - ۲ . يعقوب مصرغه كلىپ اندا تورماق .

۱ برادرلار اتاسى نىنك قاشيغە كلىپ ايتىلار اوغلونك
 يوسف تىرىك ايكان تمام مصر نىنك ايكاسى بولوب روز . ليكن
 يعقوب اولار نىنك سوزلار يكا ايشانمارى . اما يوسف انى اليب
 كلماك اوچون اىباركان عرابەلار نى كوركاندە خوشلوق بىلان
 قىچقىرىپ ايتتى يوسف تىرىك روز من اولماسدە اول ىر كا بار
 ىب انى كوراي . پس يعقوب كنعاندىن چىقتى بشر شىبعا
 كلكاندە خدا غە قربانلىق قىلدى . توشىدە خدا انكا ايتتى
 مصرغه بارىشدىن قورقماغىل چونكە اول ىردە سنى چونك
 بر قوم قىلدور من . من سنىنك براه بارىپ اول ىردىن ۴۴ سنى
 چىقارور من .

۲ يعقوب مصرغه يقين كلكاندە يوسف اتاسى نىنك
 الدىغە چىقتى . اتاسى نى كوروب انىنك بوپنى نى قوچاغلاب
 اوزون يىغلار دى . يعقوب ايتتى من ايمدى تىرىك ايكانىنك نى كور

كاندين كين خرسندليك برله اولورمن. اندين كين يوسف اتاسى في فرعون نينك الديغه اليب كيررى. فرعون يعقوبنى كوروب ياشلارى نچكه كايئيب دور ديب سوررى. يعقوب ايتى يوزاوتوز ياشقه كيريب دور من. عمر وم نينك كونلارى از ليكن اولارنى درد برله اوتكازديم. و اول فرعونغه دعاي خير قىلدى. اندين فرعون يعقوبغه و انينك اوغوللار يغه جوشن ديكان يورتدا اولتورارورغان ير بررى. اول وقت اولار نينك هممسى يوسف و انينك ايكي اوغلى بيلان يتميش كشي ايررى.

۲۲۲

يعقوب نينك وفاتى.

اون يته يلىدين كين يعقوب كسل بولدى. اول وقت يوسف در حال ايكي اوغلى منسه و افر ايمنى اليب اتاسى نينك قاشيغه دعاي خيرنى الماق اوچون چيقتى. و اسراييل عمرى نينك اخر بولغانى نى بىليب همم اوغوللار ينى قاشيغه قچقيررى. و روپين غه ايتى سن قايناب تورغان سوديك دور سن اينيلارينك دين اولوغ بولماس سن. شمعون و لاويغه ايتى اچغينكييز ملعون بولسون بنى اسراييل نينك اراسيغه سيزنى ساچارمن. ليكن يهودا غه ايتى برادرلارينك سنى عزت قىلدور طائفه لار اطاعت قىلارورغان سلامت نينك اميرى كلماكونچكه حكو مت نينك عصاسى سندنينك الينماس. و قالغان اوغوللارى نينك باره سيداهم پيغمبر ليك سوز قىليب اولار غه دعاي خير قىلدى.

اندین وفات بولدی. اوغول لاری انینک جسدینی اوزی بیور
غاندیک ابراهیم و سارانینک قبرییدا دغن قیلدیلار. یوسف هم
اوز ولایتیدا دغن قیلدینیشی نی ارزو قیلیب برادرلاریغه قسّم بر
یب ایتتی خدا سیزنی مصر دین چیقارغاندا جسدیم نی اول یرکا
الیب بارینک لار. یوسف یوز اون یاشقّه کیریب وفات بولدی.
اولار انی مومیا قیلیب بر صند و تقّه سالیب مصر دا قویدیلار.

خُلاصه.

- ۱ سام نینک اولاری بُت لارغه عبادت قیلغالی باشلاغاندا
خدا ابراهیم نی اولار نینک اراسیدین چیقاریب انینک اولار
یغه مخصوص بر ولایت برکالی وعده قیلدی. بو ایش تخمیناً
ایکی مینک بر یوز یل مسیح دین ایلکری واقع بولدی.
- ۲ ابراهیم خدا یمان کورادورغان ایشلارنی ردّ قیلیب
اول ولایت نینک بُت پرست لاری اراسیدا اولکونچه خداغه
وفا قیلور ایردی. و ابراهیم هیچ دعا برله ردّ بولمایدورغان
بالالار اول یورت نینک خلقیغه کلکانی نی کوردی.
- ۳ خدا ابراهیمغه دنیا دا کی بارچه طائفه لار سنینک نس
لینک دین مبارکلیک تاپارلار دیب وعده قیلدی. و ابراهیم
نینک اعتقاری کامل بولغان اوچون بارچه اعتقاد کلتورارور
غانلار نینک اتاسی بولدی.
- ۴ خدا ابراهیمغه وعده قیلغان مبارکلیککا وارث بولغان
اسحققه هم فقط اعتقاد و امید برله مذکور نسل نینک اتاسی
بولماق لازم ایردی. اوغول لاری توغولماسدا خدا کچیک نی

مباركلىككا وارث بولغالى تعين قىلىپ انى جبر و زحمت
بىلان تربىت قىلدى.

۵. يعقوب نىنك تور تونجى اوغلى يهودا خدا وعدە قىلغان
نىسلىنىنك اتاسى بولدى. اول وقت خدا نىنك وعدەسى
ايلكركى دىن تولا روشن بولدى.

۶. اخر خدا بنى اسرئيلكا مصر را مخصوص بىر پرکا برماك
اوچون بىر كشى نى زحمت و صبر بىلان تربىت قىلدى. خدا
نىنك مونداغ قىلماقيدا حكمت نىمە دور كلاروغان حكاييت
لار دە معلوم بولور.

موسى و يوشع نىنك زمانى.

۲۴

موسى نىنك توغولماقى و تربىت تاپماقى.

۱. بنى اسرئيل چونك بىر قوم بولوب مصرلىق لار دىن جبر تارتماقى. - ۲. موسى توغو
لوب درياغە سالىنماقى. - ۳. موسى دريادىن قوتقا زىلىپ تربىت قىلىنماقى. - ۴.
موسى مصر دىن قاچماقى.

۱. يوسف و انىنك برادرلارى اولكاندىن كىن اولادلارى
مصر دا قالدىلار. اندا زيادا بولوب چونك بىر قوم بولوب عبرا
نى ياكى بنى اسرئيل اتاندىلار. اما يعقوب نىنك وفاتىدىن
تەخمىنەن اۈچ يوز يىل كىن يوسف نى تونوماغان بىر كشى مصرغە

پادشاه بولدی . اول پادشاه اکر بر جنک بولسه بنی اسرائیل
 دوشمن لار برله بر بولور دینب اولارننک قول بولوب کتکانی فی
 خواهلامای اولارنی اغیر ایشلار برله قینار ایردی . اما خدا
 اولارغه انداغ برکت بردی که بارغانچہ نخعی اشوغراق
 بولدیلار . اول وقت پادشاه قابله یعنی توغوتدا یاروم برادرور
 غان خاتونلارغه بارچه ینکی توغولغان عبرانی اوغول بلالار
 فی اولتورکالی امر قیلدی . لیکن اولار خدا دین قورققان اوچون
 بلالارنی اولتورماریلار . اخر اول مصرلیق لارننک همه سیکاینکی
 توغولغان عبرانی اوغول لارنی دریاغه تاشلاغالی امر قیلدی .

۲ اول وقت لاوی نینک قبیلہ سیدین بر خاتون بر اوغول
 توغوب اوچ آیغیچہ انی اویده ساقلاری . لیکن بلانی ینہ یا
 شورالمای بر قמוש صندوقه سالیب دریاننک قמושلق
 چتیکا سالدی . بلاننک همشیره سی مریم نمه واقع بولارور
 دیب یراقدین قایللاب تورری .

۳ اول وقت فرعون نینک قیزی سوغه توشکالی دریاغه
 کلدی . قמושلقدا صندوق فی کوروب کنیزک لاری نینک برینی
 انی الیب کلکالی ایباردی . اول کنیزک الیب کلدی . صندوق فی
 اچسه بر اوغول بلا یغلاب یاتارور . قایللاسه عبرانیلارننک
 بلاسی ایکان . اول وقت مریم یقیمن باریب عبرانی خاتونلار
 دین ایناکا تاپیب کلای مو دیب سورری . فرعون نینک قیزی
 معقول دیکانده اول اناسی فی الیب کلدی . اوغول بلا چونک
 بولغاندا اناسی انی فرعون نینک قیزیغه تاپشورری . اول قیز
 انی اوز اوغلیدیک بیلیب انکا موسی دیب ات قویدی . و
 موسی مصرننک بارچه علمی فی اورکانور ایردی .

۴ موسی قرق یاشقە کیرکاندە فرعون نینک قیزی نینک
 اوغلی اتانغالی خواھلامای بلکە خدانینک خلقی برلە زحمت
 تارتماق فی کنناھ ایچچیدا کی از وقت خرسند لیکدین یخشی
 کوردی. بر کون موسی برادرلاری بنی اسرائیل نینک قاشیغە
 چیقیب اولار نینک قۇل بولغانی فی کوردی. اندا بر مصرلیق بر
 عبرانی نی یرکا اورغانی فی کورروب بو مصرلیق نی اولتورروب قومغە
 کومدی. فرعون موسی نینک بو قیلغانی فی انکلاب انی اولتور
 ماکیچی بولدی. لیکن موسی مدیان یورتیغە قاچیب اندا
 مدیانلیق لار نینک کاهنی یثرونینک قاشیدا توردی. اول اوز
 قیزی صفورانی انکا بردی.

۲۵

موسی نینک قچقیریلماقی.

۱. خدا حوریب تاغیدا موسی غە کورونماکی. - ۲. خدا موسی غە بنی اسرائیل
 نی مصر دین چیقارغالی بیورماقی. - ۳. موسی بیلان ھارون خدانینک بیورغانی نی
 خلققە ایتماقی.

۱ موسی قرق یل مدیان یورتیدا توردی. لیکن بنی اسرا
 ئیل مصرلیقلار نینک قۇل لوقیدا تولا جبر تارتار ایردی. خدا
 اولار نینک فریادینی انکلاب ابراهیم اسحق و یعقوبغە قیلغان
 عهدینی یاد یغە کلتوردی. بر کون موسی حوریب تاغی نینک
 یازیدا قین اتاسی نینک قوی لارینی باقیب یورکاندە بر ازغان
 دین اوت چیققانی فی کوردی. لیکن ازغان اوزی کویماردی.
 اول انی کورکالی یقین بارغاندا ازغاندین بر آواز چیقیب

کفشلارینکنی سالغیل چونکه سن تورغان جای مقدس یر دور دیدی. ینه ایتتی من ابراهیم اسحق و یعقوب نینک خدای دور من. اول وقت موسی یوزینی یاپتی.

۲ خداوند ایتتی من اوز قومیم نینک زحمتی نی بیلیب اولار نی قوتقازغالی توشتموم. اندین کین موسی غه مصرغه باریب قوممی نی اندین چیقارغالی بیورری. لیکن موسی تولا قورقوب ایتتی من کیم دور من که بنی اسرائیلنی مصر دین چیقارور من. خداوند ایتتی من سنینک برله بولور من. سن قومنی الیب چیقاندا بو تاغ نینک اوستیده منکا عبادت قیلورسین. اول وقت موسی ایتتی خلق منکا ایشانمایدور. اما خداوند خلق انکا ایشانماک اوچون معجزه لار قیلغالی قدرت برری. اول وقت موسی اوزی ترس بیلان کب قیلارورغان جهتیدین بهانه کلتورری. اما خداوند موسی غه بارغالی بیوروب ایتتی اکانک هارون اورنونکدا خلققه کب قیلسون.

۳ پس موسی بیلان هارون باریب بنی اسرائیل نینک شیخ لارینی یغیب خداوند ایتقان نینک همه سی نی بیان قیلیب خلق نینک الیددا معجزه قیلدی لار. اول وقت خلق ایشانیب خداغه سجده قیلدی.

خداوند فرعونغه بنی اسرائیلنی

قویوب برکالی زور قیلماقی.

- ۱ فرعون خلقنى آزاد قىلغالى اونا ماسلىقى. - ۲. خدا مصرغە توقوز بلا ايبار
ماكى. - ۳. خدا اخرقى بلادىن و قومى نىنك آزاد بولوشىدىن خبر برماكى. -
۲. خدا اخرقى بلانى يتكوزوب قومى نى آزاد قىلماقى.

۱ اندىن كىن موسى بىلان ھارون فرعون نىنك ا لديغە
بارىب ايتتىلار خداوند بنى اسرايىل نىنك خدای خلقىم نى
آزاد قىلسون تاكە اولار چولكا بارىب منىنك اوچون عىد
قىلغالى ديدور. اما فرعون ايتتى من اطاعت قىلارورغان خدا
وند كىم دور. اول خداوندنى توفوماس من و بنى اسرايىل نى
قويماس من. و فرعون بنى اسرايىل كا تولا اچىغلانىب سىز
نى تنكرىنكىز كا قربانلىق قىلغالى قويماس من اما سىز كا برا
دورغان باشقە ايشلارىم بار دىب اولارنى بالددورقى دىن
اشوغراف جبركا سالدى. اول وقت خلق موسى و ھارون نىنك
توپە سىدە خفە بولدى. ليكن موسى خداوند كا دعا قىلىب
انكا اوز حالى نى ايتتى.

۲ اول وقت خداوند موسى و ھارون نىنك واسطەسى برلە
مصرغە بر برى نىنك ارقتە سىدىن توقوز اغىر بلا ايباردى
انداغ كە خلق مضطرب بولوب تولا قورقتى. و تولا خلق
ھىلان بولدى. و بارچە يورت خراب بولارورغاندىك كوروندى.
فرعون بنى اسرايىل نىنك خدای مونى قىلدى دىب بىلىب
ايكى مرتبە كناه لارىنى اقرار قىلىب موسى غە خداوند دىن عفو
قىلا كالى التماس قىلدى. ليكن ھر وقت خداوند موسى نىنك
دعاسى نى قبول قىلىب بلالارنى توختاتسە درحال فرعون
ينە كونكلى نى قاتىق قىلىب خلق نى آزاد قىلماس ايردى.

۳ اول وقت خداوند موسیٰ غه ایتتی تنخی بر بلا ایبارور
 من اندین کین شرعون سیزنی قویوب برور. و خداوند موسیٰ
 غه امر قیلدی که بنی اسرائیلکا ایتغیل هر اوی نینک ایکاسی
 آی نینک اون تور تونجی کونی اخشامدا عیب سز بر قوزینی
 بوغوزلاب قانی نی ایشیک نینک باشیغه و ایکی یان یغاچیغه
 سورکاسون. چونکه خداوند اول کیچده هر اویداکی اول توغول
 غانلارنی هلاک قیلدی. لیکن یغاچیغه قان
 سورکالکان اوی فی سلامت قویار. بو سببدین اول قوزی فصیح
 قوزیسی اتاندی. اول قوزی نینک هیچ سونکاکی فی سیندورمای
 کباب قیلدی اول کیچده فطیر نان و اچیق اوتیاشلار
 بیلان یماک و یکان چاغدا یولدا کیارورغان ایکیین فی کییب
 یولغه الدیراب چیقارورغان کشیدیک بولماق لازم ایردی.
 خداوند ایتتی بنی اسرائیل هر ییل بو کون فی عید قیلدی بر
 فصیح قربان فی قربانلیق قیلسون و کنعان یورتیغه کیرکان
 دین کین اوز اسمیمکا ایلغایدورغان جایدا شول قربان فی
 قربانلیق قیلسون.

۴ یریم کیچده خداوند پادشاه نینک اوغلیدین تارتیب
 زنداندا یاتقان کناه کار نینک اوغلیغچه و مالدین اولقی
 توغولغان همه سی فی اولتورردی. و مصردا چونک فریاد فغانلار
 بولدی. چونکه اول کیچده کشی اولماکان اوی یوق ایردی.
 اول وقت فرعون کیچده قویوب موسیٰ فی و هارون فی قیچقیریب
 خلقیم نینک اراسیدین چیقینکلار دیب ایتتی و مصرلیق لار
 همه میز اولار میز دیب قورقوب اولارنی چیققالی الدیراتی. پس
 بنی اسرائیل رع میس دیکان شهر دین چیقستی.

بنی اسرائیل قزل تینکیز دین اوتماکی .

۱. فرعون تمام لشکری بیلان بنی اسرائیل نى قوغلاماقى . - ۲. خداوند اوز قومی نى قوتقازیب دشمنلارینی هلاک قیلماقنى . - ۳. بارچه خلق خداغه حمد ایتماقنى .

۱ بنی اسرائیل تور ت یوز اوتوز یل مصر دا توروب اندین چیقاندا الته یوز مینک جنککا یراغلیق کشى بولوب ایردی . اولار اول اوزلاری بیلکان یول بیلان یوردیلار . اما چولکا کیر کاندین کین خداوند اولارغه یول کورساتماک اوچون کوندوزده بولوت ستونیددا و کیچکده اوت ستونیددا اولارنیک الدیدا یورور ایردی . فرعون بنی اسرائیل نى قویوب برکانیکا پات پشیمان بولوب اوز لشکرینى یغیب الته یوز خیل لانغان عرابه برله بنی اسرائیل نیک کینیدین قوغلاب جیقتى . اولار یقین کدکانده بنی اسرائیل نهایت قورقتى چونکه اولارنیک الدیدا قزل تینکیز بار ایردی و ارقه سیدین مصر نیک لشکری کوروندی . موسی خداغه دعا قیلدی . و خداوند بنی اسرائیل قویوب مانکسون دیب بیوردی چونکه اولارنى تینکیز نیک اوتراسیدین اوتکوزماکچی ایردی . اولارنیک الدیدا مانکغان بولوت ستونی کوتاریلیب بنی اسرائیل بیلان مصر لیق لارنیک اراسیغه توشتی .

۲ خدا نیک امری برله موسی عصاسی نى تینکیز نیک اوستیکا اوزاتتى . و تینکیز ایکى بولاندى و بنی اسرائیل تینکیز

فینک اوتراسیدین اوتکودیک بولدی. مصرلیق لار آط و عرابه
 لار بیلان اولارغه ایرکاشتیلار. لیکن بنی اسرائیل اوتوب
 بولغاندا خداوند اوت ستونیدین مصرلیق لارغه قایلای
 اولارنی قورقوتوب سرکردان قیلدی. و اولار تووالاب ایتیلار
 بیز قاچالی چونکه خداوند بیز برله جنک قیلور. اول وقت
 خداوند موسی غه عصاصی نی یینه تینکیزکا اوزاتقالی امر
 قیلدی. موسی شونداغ قیلدی اول وقت سو یانیب فرعون
 برله بارچه لشکرینی عرف قیلدی.

۳ اول وقت موسی برله بارچه بنی اسرائیل خداوندکا
 شکر قیلیب ایتیلار من خداوندکا حمد ایتورمن چونکه اول
 بلند و جلالتلیک روز. آط لارنی و مینکان کشیلارنی تینکیزکا
 یقیتتی. مریم هم بارچه خاتونلار برله خداغه شکر قیلدی.

بنی اسرائیل طور قاغیغه بارماقی.

۱. بنی اسرائیل سین چولیده قالماقی. - ۲. بنی اسرائیل رفیدیمکا کلماکی.

۱ بنی اسرائیل سین چولیکا کلکانده نان یوقلوقدین
 شکایت قیلیب موسی بیلان هارونغه ایتیلار کاشکی نان
 تاپیلارورغان مصردا اولکای ایررون. اول وقت خداوند
 اخشامدا شونداغ تولا بیده نه لار کلتورری که بنی اسرائیل
 توشکان یرنی یاپتی. و ایرته کاندە قیروغه اوخشه آف بر نرسه فی

كورروب انى مننە ديدىلار. موندىن كىن خداوند اولارغە چولده
 ايكان وقتدا هر كون ايرته كاندە شونداغ نان بزور ايردى.
 ۲ اندىن كىن رفيدىمكا توشتىلار. اندا سويوق بولغان
 اوچون اوسوزلوقدىن هلاك بولغالى بويركا كليب دور ميز
 دىب ينە شكايىت قىلدىلار. اول وقت خداوند موسى غە ايتتى
 عصانك نى قورامغە اورغىل. موسى قورامغە اورغاندا انىنكدىن
 خلققە ايچكالى يتكودىك سو چىقتى. رفيدىمده ايكان وقت
 دا عماليق دىكان بز طائفە بنى اسرائيل برله جنك قىلغالى
 كلدى. اول وقت موسى يوشع نى اولارغە ايباردى. اما اوزى
 عصاسى نى قوليفغە ايب بز روبه كا چىقىب اندا دعا قىلدى.
 و بنى اسرائيل چونك بز نصرت تاپتى.

۲۹

خدا بنى اسرائيل برله عهد قىلماق.

۱. خدا خلققە عهد قىلماق نى خبر برماق. - ۲. خدا خلققە امرلارنى برماق.
۳. خدا خلق برله عهد قىلماق. - ۴. بنى اسرائيل اول عهدنى بوزماق.

۱ بنى اسرائيل مصردىن چىقىب اوچونكى آى نىنك باشى
 دا طور تاغيفغە كلدى. اول وقت خداوند موسى نىنك واسطە
 سى برله بنى اسرائيلكا ايتتى اكر سوزوم نى انكلاب عهدىم نى
 ساقلانكىز باشقە طائفەلاردىن منكا خاص بز قوم بولور
 سىز. اولار خدا هر نمة بيورسه توتارمىز دىب وعده قىلغاندا

خداوند ایتتی پس ایسکین لارینکیزنی یوب اوچونلجی کونده طیار بولوب تورونکلار. اوچونلجی کونی ایزته کونده خداوند رعدلار و چاقین لار و کرنای لار آوازی براه اوت ایچیده تاغ نینک اوستیکا توشتی و تمام طور تاغی نی بولوت باستی. و تاغ دین تنور نینک کی دیک بر توتون چیقستی. و تاغ تبراندی و خلق نهایت تورقتی.

۲ خداوند بنی اسرائیلکا ایتتی من سنی قلوب نینک اوییدین یعنی مصر دین چیقارغان رب خدا اینک دور من. مندین باشقه تنکریلارینک بولماسون. اوزونک اوچون بت یاساماغیل خواه یوقاریدا آسماندا خواه توپنده یرده خواه یر استیدا سودا بولغان نرسه لار دین هیچ بری نینک صورتی نی یاساماغیل. رب خدا اینک نینک اسمی نی بیهوده ایشلاتما کیل چونکه خداوند اینک اسمی نی بیهوده ایشلاتکو چیکا جزا برمای قویماس. راحت کونی نی مقدس توتقالی یاد ینکدا ساقلاغیل. اتانکفه و اتانکفه حرمت قیلغیل تا که خدا اینک سنکا برادرغان یورتدا اوزون عمر کورکای سن. قتل قیلماغیل. زنا قیلماغیل. اوغورلوب قیلماغیل. همسایه نیک نینک توپه سیده یالغان کواه لبق برما کیل. همسایه نیک نینک اوییدین طمع قیلماغیل. همسایه نیک نینک خاتونی دین یا خدمتکاریدین یا کنیزکیدین. یا اوییدین یا ایشان یدین یا همسایه نیک نینک باشقه بر نرسه سیدین طمع قیلما غیل. / خلق بوسوزلارنی انکلاب تورقتی. اول وقت موسی اولار غه ایتتی خدا سیزکا یقین کایب دور تا که اینک تورقونلجی کوزلارینکیز نینک الدیدا بولغای و سیز کناه قیلماغای سیز.

۳ موسی خداوند نینک ھمە بو سوزینی پتوب تاغ نینک توپیدە قربانگاہ سالیب اندا قربانلیق قیلیب قانی دین قربانگاہە ساچتی. و موسی کتابی فی خلققە او توغاندا اولار ایتیلار خداوند نینک بارچە ایتقانی نی قیلور میز. اول وقت موسی قربانلیق نینک قانی دین الیب خلققە ساچیب ایتتی خداوند سیز بیلان قیلغان عھد نینک قانی بو دور. اندین کین موسی و ھارون اقسقال لاردین یتیمیش کشی بیلان تاغقە چیقیب بنی اسرائیل نینک خداینی کوردیلار.

۴ موسی قرق کون و قرق کیچە خدا نینک الیدیدا تاغدا یالغوز تورری. اول وقت خداوند اون امرینی ایکی تاش تختە غە پتوب چادرنینک ھم عبادت نینک بارە سیدا امرلار برری. لیکن موسی تاغدا خیال بولغان اوچون خلق صبر سزلیک قیلیب ھارون غە ایتتی توپوب بیز نینک الدی میزدا یورا دورغان بر خدا بیز کا یاساب برکیل چونکە موسی غە نە بولدی بیلماس میز دیب ھارون غە التون اوزوک لار برری. اول اولارنی الیب بر موزای نینک صورتی نی یاساتیب ایتتی ای بنی اسرائیل سنی مصر دین چیقارغان خدا نینک بورور. اولار صورت نینک چورە سیدە اوصول اوینادیلار. لیکن موسی تاغ دین توشوب موزای فی و اوصول اویناغانلارنی کورکاندە اچییغ لانیب تاش تختە لارنی تاغقە اوروب سیندورری. اندین کین خداوند بنی اسرائیل دین تختینا اوچ مینک کشی نی ھلاک قیلیب بارچە قومنی یوقاتقالی تھدید قیلدی. موسی خلق نینک حقیقدا خداوند کا التماس قیلیب ایتتی ایمدی اولار نینک کناھی فی عفو قیلغیل بولماسە مینک اسمیم فی کتاب نینک

دین اوچورکیل. خدا اولارنینک کناهی فی عفو قیلیب اولقی
تخته لارنینک اورنیدا اینکی تخته لار بیری.

۳۰

چار و عبادت.

۱ تاغدا خدا موسی غه امر قیلدی که سنکا کورساتیلکان
نمونه کا موافق بر چارر یاساغیل تا که قومیم نینک اراسیدا
ساکن بولغایم. پس موسی شونداغ قیلدی چارر نینک
اوزونلوقی اوتوز کز کنکلیکی و ایکیزلیکی اون کزدین و ایچی
بر پرده بیلان ایکی بولانکان ایردی. اولقی یعنی مقدس
دیکان خانه کا کیرکاندا اونک طرفده حضور نانی نینک جوزه سی
بار ایردی. اول جوزه را هر سبت کونی نینک ایرته کانیده اون
ایکی نان قویار ایردی لار. سول طرفده یتنه شاخلیق بر چراغ
دان بار ایردی. اول چراغلار اخشامدا کی قربانلیق وقتدا
یا قیلیب ایرته کاندای کی قربانلیق وقتغچه کویار ایردی.
پرده نینک الیدای بخور قربانکاهی بار ایردی. انینکدا هر
ایرته و اخشام خوشبوی نرسه لارنی کویدورور ایردی لار. ایچکر
کی همه دین مقدس دیکان خانه ده عهد صدوقی بار ایردی.
انینکدا شریعت نینک تخته لاری ساقیلانور ایردی. اول
صدوق نینک سرپوشی مرحمت تختی اتاندی. و انینک
اوستیده قنات لاری بیلان مرحمت تختیکا سایه قیلیب تور
غان ایکی کروی نینک صورتی بار ایردی. اول یرده خداوند

بنی اسرائیلکا اشکارا بولور ایردی. عهد صندوقی حضور نانی
 نینک جوزەسى و بخور قربانگاھی شطیم یغاجیدین یاسا
 لیب التون بیلان قاپلانغان ایردی. اما مرحمت تختی
 بیلان چراغدان صاف التوندین ایردی. چار نینک چوره
 سیده بر حویلی بار ایردی. اندا چار نینک ایشیککی الیدیا
 کویدورغان قربانگاه بار ایردی. بو قربانگاه شطیم یغاج
 یدین یاسالیب میس بیلان قاپلانغان ایردی. انینک اوزون
 لوقی بیلان کنکلیکی بش کزدین و ایکزلیکی اوچ کز ایردی.
 چادر ایشیککی نینک سول طرفیده کاهن لار قول پوت لارینی
 یویدورغان میسدین ایتکان بر کولچک بار ایردی.

۲ خداوند مقدس مکاندا خدمت قیلغالی لاری نینک قبیله
 سی نی ایلغاب بولار نینک اراسیدین کاهن لار بولغالی هارون
 نینک اولادینی تعیین قیلدی. هارون اوزی اولوغ کاهن بولدی.
 اندین کین تونجی اوغلی اتاسی نینک اورنیغه اولوغ کاهن
 بولور ایردی. قربانلیق نینک ایشلارینی قیلماق کاهن لارکا
 خاص ایردی. هر ایرته کانداکی و هر اخشامداکی قربانلیق
 دین کین اولار بنی اسرائیلنی مبارکلاب ایتور ایردیلار. [خدا
 وند سنی مبارکلاب ساقلاغای. خداوند یوزینی سنینک
 اوستونککا یاروتوب سنکا مرحمتلیق بولغای. خداوند یوزی
 نی سنکا اوروب سلامتلیک برکای]. ینه کاهن لار خلققه شریعت
 نی بیلدورور ایردیلار. اولوغ کاهن هر قربانلیق نینک ایشلار
 ینی قیلور ایردی و مخصوص وقت لاردا خداوند نینک اراده سی نی
 استفسار قیلور ایردی. ایککی قسم قربانلیق بار ایردی یعنی
 قان سز قربان و قانلیق قربان. قان سز قربان ایشلیقدین

Patriarch

(دان اوند یاکی نان) و شراب ایردی. قانلیق قربان اوی
 قوزی اچکو و کبوتردین ایردی. اولار تورت قسم ایردی یعنی
 کناه قربانی تقصیر قربانی کوید و راروغان قربان و شکر قربانی.
 هر ایرته کانه و هر اخشامدا کاهن لار کوید و راروغان
 قربانگاهدا بر قوزینی قربانلیق قیلیب قان سز قربانلار
 کلنوروب مقدس اویده خوشبوی نرسه لاردین بنخور قیلور
 ایردیلار. اندین ایرته کاندیک قربان وقتدا خلق فی مبارک لار
 ایردیلار. اکر بر کشی خداغه قربانلیق قیلماقچی بولسه
 اول کشی ایرته کاندیک قربان دین کین قربانی فی قربانگاه نینک
 الدیغه ایب کلیب قول لارینی اول حیوان نینک باشیغه قویوب
 انی بوغوز لادی. اندین کین کاهن لار قانی فی قربانگاه غه سا
 چیب کوشتی نینک بر حصه سی فی یا که همه سی فی کوید و رور
 ایردیلار. قربانلیق نینک معنی سی فی خداوند اوزی موند اغ
 ایتیب روز بدن نینک جانی قاندا رور من انی سیزکا قربانگاه
 غه سورکالی بر دیم تا که اول جانلارینکیز نینک کفارتی
 بولغای. عبرانیلارکا پتولکان نامه ده ایتیلیب رور قان توکو
 لوشی بیلان بولماسه کناه عفو قیلینماس.

۳ بنی اسرائیل یل نینک اولقی نصفیدا ایکی چونک عید
 قیلور ایردی یعنی فصیح عیدی و عید الخمسین. فصیح عید
 ینی مصر دین قوتولوب چیقانی فی یاد قیلماق اوچون قیلور
 ایردی. اول وقت حصول نینک اولقی باغی فی خدا اوچون برور
 ایردی. موندین الیک کون کین حصول اوچون خداغه شکر
 ایتقالی عید الخمسین نی قیلدی. یل نینک کین کی نصفیدا
 کفارت کونی و سایبان عیدی بولدی. کفارت کونیده اولوغ

قربانلىق قىلىپ اندىن قانىنى ھەمدە دىن مقدس خانەكا
 اليب كىرىپ انى خلىق نىنك كىناھ لارىغە كفارت بولماق اوچون
 مەرھىمەت تىختىغە ساچار ايردى. انىنكىدىن بىش كون كىن
 خداوند چولداكى سقر دە اتا بابالارىغە كورساتكان مەرھىمەت
 نى يادىغە كلتورماك اوچون سايبان عىدىنى قىلدور ايردى.
 اول وقت تاللىق و زىتونلىق باغلارنىنك حصولى اوچون
 خداغە شكر ايتور ايردى. ھەر يىتتىنچى كون سبت كونى
 بولغاندىك ھەر يىتتىنچى يىل سبت يىلى بولدى. اول يىلدە
 دھقانچىلىق قىلماس ايردى. يىردىن و باغلاردىن اوزى
 چىققان حصول فقيرلارغە بىرىلدور ايردى. يىتتە سبت يىلى
 اوتكاندىن كىن خىرسىند لىق نىنك ياكە آزادلىق نىنك يىلى
 كلدى. اول يىلدە ايلكىرى ناچار قىل بولوب ساتىلغان كشى
 لار آزاد بولور ايردىلار. و ناچار بولوب يىرىنى ساتقان آدم
 لار انى ياندورروب الور ايردىلار.

۳۱

بنى اسرائيل كنعان نىنك سرحدىغە

اولقى مرتبە كلماكى.

۱. يورتدىن خىبر الغالى جاسوسلار اىبارىلماكى. - ۲. بنى اسرائيل يورتغە كىرماسلىكى.

۱ بنى اسرائيل طور تاغى نىنك ياندىدا بىر يىل تورغاندىن

كېن خدا اولارغە اندىن كوچكالى امر قىلدى چونكە اولارنى
 كنعان يورتىغە كىرگوزماكچى ايردى. پس اولار اول يردىن
 چىقىپ قادىشغە كلكانده موسى اون ايكى جاسوسنى كنعان
 يورتىغە ايباردى. اولار بارىپ تمام يورتنى كزىپ قرف كون
 دىن كىن يانىب كىلدىلار. و خلق جمع بولغاندا اولار
 كنعان نىنك ميوه سىدىن كورساتىپ يورت نىنك اوبدانلىقىنى
 بيان قىلدىلار. و هم ايتىلار يورت نىنك خلقى كوچلوق و
 قدر قلىق دور. اولار نىنك شىرلارى چونك و مككم دور. اندا
 شونداغ پهلوانلارنى كوردون كە بىز اولار نىنك الدىدا چكتكو
 دىك كىچىك دور مېز. انىنك اوچون اول يورتغە كىركالى بولما
 يدورغاندىك كورور مېز.

۲ اول وقت تمام خلق فرىاد فغان قىلىپ تمام كىچە
 يغلاب مصردا توروب اولكالى ايردون دىب آرزو قىلدىلار. هم
 مصرغە يانامىز دىب بر سردار تعين قىلغالى توردىلار. اول
 وقت موسى بىلان هارون خداوند نىنك الدىدا يوز توبىن
 يقىلىپ دعا قىلدىلار. و جاسوسلار نىنك ايكى سى يعنى
 يوشع و كالب خلقنى جراتلاندىلار توروب ايتىلار خدا بىزكا مر
 حمت قىلسە بىزنى اول يورتغە كىرگوزوب انى بىزكا برور. لىكن
 خلق موئى انكلاب اولارنى سنكسار قىلغالى توردى. اول وقت
 خدا نىنك غضبى كىلدى. و موسى نىنك واسطەسى برله خلق
 قە ايتى يوشع و كالبدىن باشقە مصردىن چقاندا يكرمه
 باش و انىنكدىن چونكراف بولغان كشىلاردىن هىچ قايسى
 ابراهيم اسحق و يعقوبغە وعده قىلمىغان يورتغە كىر ماس.

چولداكى سفر نىنك اخرى.

۱. موسى و ھارون خدانىنك الديدا خطا قىلماقنى. - ۲. بنى اسرائيل خدانىنك

حكىمى نى اوزىكا كلتورماكى و اندىن قوتولماقنى.

۱ بنى اسرائيل اوتوز سكرىل چولده يوردى. اول وقت نىنك
ايچكىده خداوند نىنك الديدا كناھ قىلغانلار نىنك ھمەسى
ھلاك بولدى. قىرقدىكى يىل نىنك باشىدا اولار يىنە قاندىشقا
كلىپ كىنغانغا كىركالى توردىلار. لىكن سو يوقلوقدىن شكا
يت قىلىپ اوز برادرلار يىمىز بىلان چولده اولكاي ايرىون
دىدىلار. موسى بىرلە ھارون چار نىنك الدىغا بارىپ يوز
توپىن يقىلدىلار و خداوند نىنك جلالى اولارغا كوروندى.
خداوند موسى غە امر قىلدى كە خلق نى جمع قىلىپ اولار
نىنك الديدا قورامغا سو بىركالى بىورغىل. اول وقت موسى
بىلان ھارون قورام نىنك الدىغا خلق نى جمع قىلدىلار. و
موسى خلققا اى عاصىلار قولاق سالىنكلار بو قورامدىن
سىزكا سو چىقارورمىز مو دىب عصاصى بىرلە قورامغا ايكى
مىرتبە اوردى. و انىنكدىن تولا سو چىقتى و ھمەسى ايچكىتى.
لىكن خداوند موسى و ھارونغا ايتتى. منكا ايشانما كانىنكىز
و منى بنى اسرائيل نىنك الديدا مقدس قىلماغانىنكىز اوچون
خلقىم نى يورتغا باشلاب كىرماس سىز.

۲ قاندىشدا تورغاندا موسى ارمىدىن اوتماك اوچون

اذن سورغالی کشیدلار ایباردی . لیکن ادا و ملوقلار قویدمان ییلار .
 اول وقت بنی اسرائیل اول یورت نینک تاشقاریسی بیلان
 جنوب طرفکا باریب هور تاغیغه کلدی . اندا هارون وفات
 بولدی . و بنی اسرائیل انکا اوتوز کون ماتم توتتی . ازغنه وقت
 دین کین اتا بابالاری قیلغانیدیک یینه شکایت قیلدییلار .
 مونینک جزاسی اوچون خداوند اولار نینک اراسیغه زهرلیک
 ییلانلار ایباردی . و تولا ارم هلاک بولدی . اول وقت خلق
 اوز کناه لارینی اقرار قیلدیب موسی دین اولار اوچون خداوند
 کا دعا قیلماق نی خواهلاری . و موسی اولار نینک حقیدا دعا
 قیلغاندا خدا انکا بیوردی که میسدین بیر ییلان صورتی نی
 یاساب انی اوزون بر یغاچغه اسیب قویغیل . ییلان چاقان
 کشی اول صورتکا قایلاب تیریک قالسون . بنی اسرائیل
 یینه یوروب اردان دریاسی نینک مشرق طرفیکا کلیب اریکا
 شهری نینک اوتوریدا توختادی .

۳۳۳

موسی نینک وفاتی .

موسی نینک وفاتی یقین کلمکانده اول بارچه بنی اسرائیل نی
 یغیب خداوند اولارغه و اتا بابالاریغه کورساتکان عنایت لار
 ینی ایتیب خداوند نینک شریعتی نی اوقتوردی . اندین کین
 اولارغه بت پرست لار نینک مکروهات لاریدین احتیاط قیلغالی
 بیوروب خدا نینک طرفیدین اولارغه باشقه بر پیغمبر نی

وعدە قىلىپ ايتتى من اولارنىڭ بىرلارنىڭ سىندىك بىر
 پىغمبىرنى چىقارىپ سوزلارنىڭ اغزىغە سالورمىن. اخردا
 خلىققە دعائى خىر قىلىپ نىبو تاغى نىڭ اوستىكا چىقتى. اندا
 خداوند انكا بارچە كنعان يورتىنى كورساتىپ ايتتى من ابراهيم
 اسحق و يعقوبغە قىسم بىرلە وعدە قىلغان يورت اوشبو دور.
 من انى سىنكا كورساتورمىن لىكن اندا كىرماس سىن. موسى
 يوز يىگىرمە يىل عمر كورروب اول تاغدا وفات بولدى و خدا انى
 دفن قىلدى. و هيچ كىشى انىڭ قبرى نە يردە ايكانىنى
 بىلمەس. بنى اسرائيل انكا اوتوز كون ماتم توتتى.

۳۴

بنى اسرائيل كنعان يورتىدا راحت تاپماق.

۱. بنى اسرائيل اردن درياسىدىن اوتماكى. - ۲. بنى اسرائيل يورتىنى ايب
 بولماق. - ۳. يورت بنى اسرائيل نىڭ اراسىدا بولانماكى. - ۴. يوشع خلىققە
 نصيحت قىلماق و وفات بولماق.

۱ موسى وفات بولغاندىن كىن خداوند يوشع غە خلىق
 نى اردن درياسىدىن اوتكوزكالى امر قىلدى. كاهن لار خدا
 بىورغاندىك عهد صندوقى بىلان الدىدا مانكىدىلار. اولار
 درياغە كلىپ سوغە كىرگاندە يوقارىداكى سو توختاب تام
 دىك توررى و توبىنداكى سو اقبى كتى. بارچە خلىق دريا
 دىن اوتوب بولغونچە كاهن لار عهد صندوقى بىلان دريادا

تور دیلار. همه سی اول طرفکا اوتوب بولغاندا فصیح عیدی
قیلیب یورت نینک حصولیدین یدی. اول وقت خدا اولارغه
مننه بریشنی توختاتی.

۲ اندین بنی اسرائیل اریحادیکان تولا حکم بر شهر نینک
الدیغه باردی. خداوند ایتی خلق اول شهرنی یتنه کون
چورولسون. الله کونده هر کون بر مرتبه و یتنجی کونده یتنه
مرتبه چورولسون خلق اخرقی مرتبه چورولکونده عهد
صندوقی نینک الیدیا مانکغان کاهن لار خدا بیورغاندیک
کرنای لارنی تارتیلار و خلق بر چونک نعره تارتی. اول وقت
شهر نینک سفیل لاری یقیلدی و بنی اسرائیل شهرکا کیردی.
اندین کین بنی اسرائیل جبعونده بش پادشاه برله جنک
قیلیب اولارغه غالب بولدی. دشمن لار قاچقاندا خداوند
تاشدیک چونک توله یاغدورری انداغ که توله دین هلاک
بولغان ادم لار بنی اسرائیل نینک قلیچی برله اولتورولکان
لار دین جیقراق ایردی. لیکن ینه تولا جنکلار قالدی. بنی
اسرائیل یتنه یلکا یقین جنک قیلیب اوتوز بر پادشاهغه
غالب بولغاندین کین آرام الدی.

۳ خدا نینک امری برله یوشع یورت فی بنی اسرائیلکا قرعه
برله بولاب بردی. ایکی حصه یوسفکا تکدی یعنی افرایمغه
بر و منسهغه بر. لیکن لاری نینک قبیله سیغه تعیندلیق بر
یورت بریلما ری بلکه یورت اورنیدا تمام یورتدا تارالغان
قرق سکز شهر اولارغه بریلدی. موزنینک اوستیده قالغانلار
دین عشر الدی. چارر شیلوه را تورولدی.

۴ یوشع اوزون عمر کورکاندین کین بارچه بنی اسرائیل فی

شكیمكا یغیب ابراهیمدین تارتیب اول كونغیچە خداوند
 كورساتكان اولوغ عنایتنی اولارنینهك یادلاریغە ینتکوزدی. و
 خداوند رین قورقوب انكا عبادت قیلماققە اولارغە نصیحت
 قیلدی. اندین ایتتی اکر خداوندکا عبادت قیلماق سیزکا
 یخشى كورونماسە کیمکا عبادت قیلیشنی خواهلاسانکیز
 بو كون ایلغانكلار. لیکن من اویداکی خلقیم برله خدا
 وندکا عبادت قیلورمن. اول وقت خلق ایتتی بیزهم خدا
 وندکا عبادت قیلورمیز. چونکه اول بیزنینهك خدایمیز روز.
 یوشع ازغنه مدتدین کین یوز اون یاشدا وفات بولدی.

خُلاصە.

۱ بنی اسرائیل مصردا چونک بر قوم بولغاندین کین خداوند
 اولارنینهك بارەسیداکى ازادەسىنى قیلغالی تورردى. بنی اسرائیل
 جبر تارتقان اوچون مصرغە کلدی. اندا هم جبر تارتقان
 اوچون اندین چیققالی ارزو قیلور ایرردى.

۲ اندین خداوندنینهك ازادەسىنى بنی اسرائیلکا بجای
 کلمتورادورغان آدم توغولدی. خدا انی تربیت قیلدی.

۳ بنی اسرائیل خدا نینهك یولیغە کیرکالی خواهلار ایرردى
 لیکن فرعون قبول قیلمازی. مونینهك اوچون خداوند انکا
 بنی اسرائیلنى قویوب برکالی زور قیلدی. اما فرعون اونامای
 خلقنى تخی جبرکا سالغاندا خدا نینهك حکمی انکا کلدی.
 بنی اسرائیل مسیح دین بر مینهك بش یوزیل ایلکری مصر
 دین چیقتی.

۴ خداوند بنی اسرائیل نی قۇل لوقدین چیقاریب دنیا نینک
 نجاتی توغراسیدا کی وعدة لارنی ساقلامک اوچون اولارنی
 اوزیکا خاص بر قوم قیلدی. انینک اوچون اولارغه شریعت
 فی بزیب اولار بیلان عهد قیلیب اراسیدا ساکن بولدی.
 ۵ اما بنی اسرائیل پات خدا نینک عهدینی بوزوب هلاک
 بولوشقه یقینلاشتی. اول وقت موسی ارغه قوشوب خلق
 نینک حقیدا خداوند کا یالباردی. پس خداوند اولارغه
 مرحمت کورساتی. مصر دین چیقان کشیلار اعتقاد سزلیقی
 اوچون کنعان یورتیغه کیرماری. اما اولار نینک بلالاریغه
 خدا مرحمت کورساتی.

۶ اخررا خداوند بنده سی موسی فی پنهان بر طریقہ بیلان
 بو عالم دین الیب یوشع نینک واسطه سی برله اوز طرفیکا اتابا
 بالاریدین مایلراف بولغان ینکی بر قوم فی یورتیغه کیر کوزدی.

حاکم لار نینک زمانی.

۱۲۵

جدعون.

۱. بنی اسرائیل نینک حاکم لار زمانیدا کی احوالی. - ۲. بنی اسرائیل مدیان
 لیق لار دین ظلم تارتماقی. - ۳. جدعون جنک اوچون بنی اسرائیل نی یغماقی. -
 ۴. خداوند بنی اسرائیل نی مدیانلیق لار دین قوتقازماقی.

۱ يوشع وفات بولغاندىن كىن خداوند نىنك اولوغ عنايت لارنى كورماكان باشقە بىر اولاد پيدا بولدى . اولار اتا بابا لارى نىنك خداينى رڭ قىلىپ بەلكا عبادت قىلمور ايردىلار . اول وقت خداوند غضب قىلىپ بنى اسرايىلنى پات پات اطرافىداكى طائفە لارنىنك قوليفغە تاپشوروز ايردى . اولار تولا جبر تارقىپ خداوند كا التماس قىلغاندا خداوند اولارنى طائفە لارنىنك قوليدىن قوتقارارورغان حاكم لار ايبارور ايردى . ليكن بىر حاكم اولكاندىن كىن درحال بت لارغە ياندى لار و احوالى ايلكركى دىن يمانراق بولدى . بارچە حاكم لار نىنك وقت لاريدا شونداغ بولدى .

۲ يوشع وفات بولغاندىن ايكى يوز يىل كىن خلق تولا كناه قىلغان اوچون خداوند اولارنى مديانلىق لارنىنك قوليفغە تاپشوردى . اندا بنى اسرايىل يته يىل توروب نهايت مشقت تارتار ايردى چونكە زراعت تريفغاندىن كىن مديانلىق لار چكتكودىك تولا كلىپ زراعت لارنىنك توروب مال لارنىنك اليب كتار ايردىلار . بنى اسرايىل اوز لارنىنك تاغلارنىنك اراسىدا پنهان قىلمور ايردى .

۳ اما خلق خداوند كا يالبارغاندا اول منسىد نىنك قىبلە سىدىن جدعون دىكان بىر كىشىكا بىر فرشتەنى ايبارىپ ايتوردى اى پهلوان خداوند سنىنك بىرلە روز بارىپ بنى اسرايىلنى مديانلىق لارنىنك قوليدىن قوتقارغىل منامن سنى ايبارورمن . پس جدعون خداوند نىنك امريكا موافق بەل نىنك قربانكاھىنى يقيمتقالى توردى . و مديانلىق لار دىن يوز اوتور بىش مېنكچە كىشى جمع بولوب يىزىل نىنك درەسىكا

كلكانده خداوند نينك روحى جدعونغه كلدى . اول بنى اسرا
ئيلنى جنككا دلالت قىلدور ايررى . اول وقت اوتوز ايكى مينك
كشى جمع بولدى . اما بنى اسرائيل منليك قىلماي نصرت
خدا دىن بولغانى نى بيلماك اوچون خداوند اولار دىن انداغ
تولا خلقنى ايريدى كه اخردا فقط اوچ يوز كشى قالدى .
۴ جدعون اولار نينك هر بريكا بر كرناي و ايچييده چراغ
ساقلانغان بر كوزه ببرى . اولار يريم كيچكده چيقيب مديان
ليق لار نينك توشكان بريكا يقين كلكانده كوزه لارنى سيندور و
چراغلارنى كوتاريب كرناي لارنى تارتيلار . اول وقت مديان
ليق لار قورقونجيدىن تووالاشيب قاچقالى تورديلار اما خدا
وند اولار نينك قلدیچ لارنى بريكا ياندوزى و بارچه لشكر
قاچيب كتى و بنى اسرائيل چوندك بر نصرت تاپتى . اندىن
كىن بنى اسرائيل جدعونغه كليب بيزكا پادشاه بولغىل ديب
يالباررى ليكن اول ايتتى سيزكا پادشاه بولغالى خواهلاماس
من خداوند سيزكا پادشاه بولسون . جدعون اولكونچك
قرق يل يورت تينج توررى .

۳۳۶

شمونيل .

- ۱ . شمونيل توغولماق و خداغه تاپشورولماق . - ۲ . شمونيل ياش وقتيدىن
- خدا نينك خدمتيدى بولماق . - ۳ . بنى اسرائيل چونك مشقتقه توشماق . - ۴ .
- خداوند بنى اسرائيلك شمونيل نينك واسطهسى برله ياردم برماق .

۱ لاروی نینک قبیله سیدین القانا دیکان برکشی خاتونی
 حنا بیلان رامارا اولتوروغلوق ایرری . حنانینک بلاسی یوق
 ایرری . برکون القانا شیلوه دا قربانلیق قیلغاندا حنا اوز
 ایرری بیلان مقدس اویکا کیریب ایرری . اول خاتون تولا
 یغلاب خداوند رین براوغول تیلاب اگر دعایم فی قبول قیلیب
 منکا بر اوغول برسازک انی تمام عمریده خدمتینککا برور ایر
 ریم دیب وعده قیلدی . انکا قایلاب تورغان اولوغ کاهن
 عیلى انینک غمکین بولغانی فی کوروب انکا ایتتی سلامتلیک
 برله بارغیل بنی اسرائیل نینک خدای تیلاکینک فی برسون .
 خداوند حنانی یاد قیلدی . و اول بر اوغول توغوب انی شمو
 ئیل اتاری . بلا هنوز کچیک ایکانده اناسی انی تمام عمریده
 خداوندکا خدمت قیلغالی شیلوه غه الیب باریب ایرری . و
 بلا خداوند نینک خدمتیده چونک بولدی .

۲ عیلى هم حاکم ایرری امّا اوغول لاری یمان ایرریلار . انینک
 اوچون خلق خداوند نینک قربانلیقی فی پست کورکالی سبب
 بولدیلار . عیلى اوغول لاری نینک ایشلارینی بیلسه هم اولارنى
 ملامت قیلماس ایرری . و شموئیل بیت اللّٰه دا ایکان وقتدا
 بر کیچه خداوند انی قچقیرری . شموئیل عیلى نینک قاشیغه
 یوکورری . لیکن اول من سنی قچقیرمادیم دیدی . ینه ایکی
 مرتبه شونداغ واقع بولدی . اول وقت عیلى خدا نینک قچقیر
 غانی فی اوقتی . خداوند ینه بر مرتبه شموئیل فی قچقیرری . اول
 وقت شموئیل ایتتی ای خداوند سوز قیلغیل خدمتکارینک
 قولاق سالور . و خداوند ایتتی عیلى اوغول لاری نینک اوزلاریکا
 لعنت کلتنورکانی فی بیلیب تورغاندا اولارنى یمانلیقدین منع

قیلماغان اوچون انینک اوییکا جزا برورمن . ایرتهسی شموئیل
 اوزیکا بولغان واقع فی ایتقالی قورقتی . لیکن عیلى انکا همەسی
 فی ایتقالی زور قیلدی . عیلى انی انکلاب ایستی اول خداوند
 دور هر نهم یخشی کورونسه فیلسون . اما خدا شموئیل برله
 ایردی و اول چونک بولوب خداوند نینک پیغمبری بولدی .
 ۳ اندین کین شموئیل نینل سوزی برله بنی اسرائیل
 فلیسطیلار بیلان جنک قیلغالی چیقتی . لیکن مغلوب
 بولوب قاچتی . اول وقت شیلوه دین عهد صندوقی فی الیب
 کلیب ینه دشمن لار بیلان جنک قیلغالی چیقتی . لیکن ینه
 مغلوب بولدی . اول جنکده اوتوز مینک کشی اولدی و عیلى
 نینک ایکی اوغلی هم اولار نینک قطاریدا اولدی . و فلیسطیلار
 عهد صندوقی فی الدی لار . عیلى بو خبرنی انکلاغاندا اولتور
 غان کرسی سیدین ارقاسیچه یقیلیب بوینی سینغانی اوچون
 اولدی . لیکن خداوند فلیسطیلارغه عهد صندوقی فی
 یاندوروب برکالی زور قیلدی و اول کریات یعاریمدا قویولدی .
 ۴ فلیسطیلار بنی اسرائیلکا یکرمه یلغچه تولا ظلم
 قیلدی لار . کین بنی اسرائیل شموئیل نینک امری بیلان بت
 لارنی تاشلاب و احد خداغه عبادت قیلغاندا شموئیل خلق
 فی مصیبه کا یغدی . اندا خلق روزه توتوب کناه لارینی اقرار
 قیلدی . شموئیل اولار نینک حقیدا خداوند کا دعا قیلدی .
 خلق اندا ایکانده فلیسطیلار اولار بیلان جنک قیلغالی
 کلدیلار . اول وقت خداوند هوانینک کورکیرا کان آوازی برله
 دشمن لارنی قورقتی . و اولار مغلوب بولوب اوزون وقت
 بنی اسرائیلکا آرام بردی لار . اول وقتدین تارتیب شموئیل

اولكوفچە بنى اسرائيل نىنك حاكىمى ايردى وموسى دىن كىن
 ھىچ كىشى بنى اسرائيل نى شموئىلدىك باقان ايماس ايردى.
 شموئىل اوزى تمام يورتغە بارالمى بىر نىچە كىشىلارنى ايلغاب
 يىغىپ تىلىم بىرىپ اولارنى خىلققە خداوندنى تونۇتماق اوچون
 ھەر طرفكا ايبارور ايردى.

بنى اسرائيل نىنك اولقى اوچ پادشاھى نىنك زمانى.

۲۲۷

شاھل پادشاھلىققە ايلغانماقى.

۱. بنى اسرائيل شموئىلدىن بىر پادشاھ سوراماقى. - ۲. شاھل پادشاھ بولغالى
 ايلغانماقى. - ۳. شاھل خداوندنىنك امرىنى توتماغان اوچون ردا قىلىنماقى.

۱. شموئىل قىرغاندا اوغول لارىنى بىرشىبىدا حاكم قىلىپ
 قويدى. لىكن اولار اتاسى نىنك يولىدا يورمى رشوۋىپ
 خلاف حكم قىلور ايردىلار. اول وقت بنى اسرائيل نىنك
 اتسقال لارى رامارا شموئىلغە بارىپ باشقا طائفە لارنىنك كى
 دىك بىزنىنك اوستىمىزكا بىر پادشاھ قويغىل. اول بىزكا حكم
 قىلىپ جنكلارىمىزدا الدىمىزده يوركاى. بو سوز شموئىلغە
 خوش كىلمارى. لىكن خداوند انكا ايتتى اولارنىنك سوزىكا

قولاق سالغیل چونکه سنی ایماس بلکه منی رد قیلیب دورلار.
 ۲ بو وقتدا بن یمین نینک قبیله سیدین شاول دیکان
 بز یکت بار ایردی. اول بنی اسرائیل نینک اراسیدا همه دین
 خوشروی و بووی همه دین ایکیز ایردی. شموئیل خداوند
 نینک امری بیلان انی پادشاه بولماق اوچون پنهاندا مسح
 قیلدی. و خداوند انکا پادشاه لیققه لایق کونکل بردی.
 اندین کین شموئیل پادشاه ایلغاماق اوچون بارچه خلق
 فی مصیبه کا یغدی. و قرعه سالدیلار و قرعه شاولغه چیقستی.
 اول وقت خلق پادشاه نینک عمری اوزون بولسون دیب
 خوشلوق برله تووالاشتی.

۳ شاول پادشاه بولغاندین کین اطرافیدا کی بارچه
 دشمن لاری برله جنک قیلیب هریرکا بارسه نصرت تاپار
 ایردی. برنچه یل شونداغ بولدی. اندین کین شاول خدا
 نینک یولیدین چیقیب اوز یولی برله یورکالی توردی. عمالیق
 لار نینک اوستیکا خدا نینک حکمی فی بجاکلتورروب خلق فی
 و مال فی یوقاتقالی انکا امر بولدی. پس اول چیقیب اولارغه
 غالب بولدی. لیکن پادشاه فی و مال لار نینک اوبدانی فی ساقلاد
 دی. اول وقت شموئیل کلیب انی ملامت قیلدی. لیکن شاول
 اوز اطاعت سزلیکی فی اقرار قیلماق خداوند کا قربانلیق
 قیلماق اوچون مال فی ساقلادیم دیب بهانه قیلدی. اول وقت
 شموئیل ایتی ایا خداوند قربانلیق فی اطاعت بیلان برابر
 کورورمو. منا اطاعت قربانلیق دین یخششی دور. سن خداوند
 نینک سوزینی رد قیلغاندین کین خداوند هم سنی رد قیلیب
 دور. سن پادشاه بولماغایسن.

داود پادشاه بولماق اوچون

مسح قىلىنماق.

شموئىل شاول اوچون غمكىن بولوب انىنك حقيدا دعا قىلور ايردى. ليكن خداوند انكا امر قىلدى كه بيت لحمكا بارىپ يهودانىنك قىبىلەسىدىن بولغان يشاي دىكان بىر كىشى نىنك اوغول لارى نىنك بىرىنى پادشاه بولغالى مسح قىل غىل. شموئىل يشاي نىنك اويىكا بارىپ انىنك خوششروي بويى ايكىز تونجى اوغلىنى كورروب خدا تعين قىلغان كىشى بو ايكان دىب خيال قىلدى. ليكن خداوند ايتتى انسان ظاهرىغە قايلايدور اما خداوند كونكلىكا قايلايدور. يشاي يىنە التە اوغلىنى كلتوردى ليكن خداوند اولارنىنك ھىچ بىر يىنى ايلغاغان ايماس ايردى. پس انىنك اوغول لارىدىن داود دىكان ھەمدىن كىچىك بىر اوغلى قالدى. اول اوغلى صحرادا اتاسى نىنك قولى لارىنى باقار ايردى. شموئىل انى اليب كلكالى بىوردى. اول كلكاندە خداوند شموئىلغە ايتتى شىبو دور. پس شموئىل يىاغ مونكوزىنى اليب انى مسح قىلدى. اول كون دىن تارتىپ خداوند نىنك روحى داود نىنك اوستىكا كلدى.

داود چولپاتغە غالب بولماق.

۱. داود شاول نینک اورداسیغه کلماکی. - ۲. جولیات بنی اسرائیل نینک لشکر
ینی مسخره قیلماقی. - ۳. داود جولیات برله اوروشقالی خواهلاماکی. - ۴. داود
جولیاتغه غالب بولماقی.

۱. شاول داود نینک چنک چالی شغنه اوستا ایکانی فی انکلاب
انی قچقیرغالی ایباردی. چونکه خدا نینک ازنی بیلان بر
یمن روح انکا ازار برور ایردی. و داود چنک چالغاندا شاول
نینک احوالی یخشیراق بولور ایردی. پادشاه داودنی تولا
دوست توتوب انی اوزی نینک یراغداری قیلدی.

۲. شول وقتدا فلیسطیلار یهودیه کا کلیب بر تاغ نینک اوستیکا
توشتیلار. شاول لشکرینی یغیب اولار نینک اوتورید اکی بر تاغ
نینک اوستیکا توشتی و بنی اسرائیل بیلان فلیسطیلار نینک
اراسیدا فقط بر دره بار ایردی. اول وقت فلیسطیلار نینک
لشکر کاهیدین جولیات دیکان بر پهلوان چیقستی. انینک
بوی الیه زراع + و تورت ایلیک ایردی. اول جوشن و یراغ
لار بیلان بنی اسرائیل نینک لشکری الدیغه کلیب مرد
تیلادی. و ایتنی مغلوب بولغوچی نینک خلقی غالب بول
غوچی نینک خلقیغه قل بولسون. قرق کونغیچه ایرته کاندە
هم اخشامده چیقیب بنی اسرائیلنی مسخره قیلور ایردی.
انداغ که شاول هم خلق تولا تورقتی. اول وقت شاول وعده
قیلیب ایتنی هر کیم اول پهلوان فی اولتورسه من انی دولت مند
قیلیب چونک قیزیمنی انکا برور من.

۳. داود اوییکا یانیب باریب اتاسی نینک قوی لارینی باقار
ایردی. برکون اتاسی داودنی صحرادین قچقیریب برادرلاریغه

+ اول زمان نینک گزی جینا کدین اوترا قول نینک اوچیغیچه دور.

طعام الیب بارماق اوچون لشکر کا ایباری . اول ککمانده
 جولیات چیقیب ایلکرکی دیک کب قیلدی . داود انی کورروب
 غیرت قیلیب انینک بیلان اوروشقالی خواهلاری . شاول
 قویمای انکا نصیحت قیلغاندا داود اتاسی نینک قوی لارینی
 باتقان چاغدا قوی لارنی یرتقالی بر شیر و برایق ککماندا اولارنی
 قانداغ اولتورکانی بیان قیلدی . ینه ایتتی شیردین و ایق
 دین منی قوتقازغان خداوند بو فلیسطی نینک قولیدین
 هم منی قوتقازور . اول وقت شاول ایتتی بارغیل خداوند
 سنینک برله بولسون .

۴ پس داود اوز عصاسی نی الیب اریقدین بش تاش نی
 ایلغاب فلخمن نی قولیغه الیب جولیات نینک الدیغه چیقستی .
 جولیات ایتتی ایا ایت مو ایکان من که الدیغه تیاق برله
 چیقیب سن . اما داود ایتتی سن منینک الدیغه قلیچ نیزه
 و سپر برله کلورسن اما من سن مسخره قیلغان خداوند
 زبعوط نینک + اسمی برله کلورمن دیب درحال بر تاش الیب
 فلخمن بیلان جولیاتغه اتی تاش انینک پيشانه سیکا انداغ
 تکدی که اول یوزتوبن یقیلدی . اندین داود یوکورروب باریب
 انینک اوز قلیچکی بیلان باشی نی کستتی . فلیسطیلار مونی
 کورروب قاچتیلار و بنی اسرائیل اولارنی قوغلاب چونک بر
 نصرت تاپتی .

۴۰

شاول داودنی قوغلاماقی .

+ لشکرلار نینک خداوندی .

۱. شاول داودغه حسد قیلماقی. - ۲. شاول داودنی اولتورکالی قصد قیلماقی.

۳. شاول داودنی قوغلاماقی.

۱. داود جولیاتغه غالب بولغاندین کین بارچه خلق
 ذینک الیدی ا عزیز بولدی. و شاول نینک اوغلی یوناتان نینک
 کونکلی داودغه انداغ یقین ایرری که انی اوز جانیدیک کورور
 ایرری. بنی اسرائیل جنکدین یانغاندا خاتونلار نغمه قیلیب
 اوصول اویناب پادشاه نینک الدیغه چیقیب ایتیلار شاول مینک
 نی اما داود اون مینک نی اولتورری. اول وقت شاول اچیغلانیب
 انکا فقط پادشاهلیق قالدی دیب انکا قیزینی برماری.
 ۲. ایرتهسی اول یمان روح شاول نینک اوستیکا کلدی.
 و شاول داودنی سانجیماق اوچون نیره نی انکا اتی لیکن داود
 قوتولدی. بر نچه وقتدین کین شاول داودغه ایتی اکر سن
 یوز فلیسطی نی اولتورسانک کچیک قیزیم میکالی نی برورمن.
 چونکه اول داود اوروشدا هلاک بولور دیب خیال قیلدی.
 اول وقت داود آدم لازمی بیلان چیقیب ایکی یوز فلیسطی نی
 اولتورری. اول نصرت بیلان یانغاندا شاول انکا قیزی میکال
 نی برری. آز وقتدین کین شاول داودنی اوز اوپیده اولتورکالی
 کشیلار ایبارری. اول وقت داود قاچیب کتی.

۳. داود بر جاییدین ینه بر جایغه قاچیب یوروب اخردا
 یهودیه نینک تاغلیق یریکا کلدی. اندا الته یوز غریب ارم
 انکا یغیلدی. اولار بیلان عین جدی دیکان یرده تورغاندا
 شاول اوچ مینک کشی برله انی ایستاب چیقستی. اول کلکانده
 شاول برکون داود خلقی برله پنهان بولغان غارغه کیرری

اول وقت داود پنھاندا پادشاھ نینک ایکنیدین بى پارچەنى كستى. شاول غاردىن چىقانددا داود انكا اير كاشىب چىقىب ايكنىدىن كسكان پارچەنى انكا كورساتتى. اول وقت شاول يغلاب ايتتى سىن مندىن صادق دورسىن چونكە سىن منكا يىخشىلىق قىلدىنك لىكن من سىنكا يىمانلىق قىلدىم. امما شاول يىنە بىر مرتبە داودنى توتقالى زىف چولىكا ايستاب چىقتى. و يىنە بىر مرتبە خداوند شاولنى داودنىنك قولىغە بىردى. بىر كىچە شاول منزلىدە اوخلاغاندا داود بىر لە ايشاى منزلكا كىرىب شاولنىنك تىكەسى نىنك يانىدا تورغان نىزە نى و سو پىالەسىنى اليب كىتىلار. اول وقت شاول كوردى كە داود يىنە بىر قطار انىنك جانىنى رعايە قىلىب دور. اول داودغە دعائى خىر قىلىب اويكا ياندى. لىكن داود شاولدىن خاطر جمع بولماي فلىسطينلاركا قاچتى.

۴۱

شاولنىنك وفاتى.

اول وقت فلىسطينلار قوشونلارنى يىغىب بنى اسرايىلكا كىلدىلار و شاولنىنك كونكى بى آرام بولدى. شموئىل اولكان دىن كىن مصلحت سورایدورغان كشى يوق ايردى. و خدا وندىن سورسە جواب كىلماي. پس شاول عندوردا اولتوروغ لوق جار و كر خاتون نىنك قاشىغە باردى. اندا خدا نىنك ازنى بىر لە شموئىل انكا كوررونوب خبر بىردى كە بنى اسرايىل نىنك لشكرى مغلوب بولور و ايرتە اوزونك اوغول لارنىنك بىلان اولون

لار نینک مقامیغه کیرار سن . ایرته سی فلیسطیلار کلهکانده
 جلدیوع تاغی نینک اوستیده جنک بولدی . و بنی اسرائیل نینک
 لشکری مغلوب بولدی . یونانان برله شاول نینک ینه ایکی
 اوغلی اولدی . و شاول اوزی هم قول زخم دار بولوب دشمن لار
 نینک قولیغه قوشماکدین قورقوب منی سانجیب اولتورغیل
 دیب یراغدا ریغه یالباردی . لیکن اول خدا طرفیدین مسح
 قیلدینغان کشیکا قول تکوزکالی خواهلاماری . اول وقت شاول
 قلیچنی الیب انینک اوستیکا اوزینی قاشلاری . و داود
 شاول نینک و یونانان نینک اولکانی انکلاب مرثیه اوقوب ایتی
 پلوانلار قایداغ یقیلدغان روز . قرا قوشلاردین یلدام و شیر
 لاردین کوچلو قراق ایردیلار . ای برادریم یونانان سنینک
 اوچون درمانده روز من . سن منکا قول محبت لیک ایردینک .

۴۲

داود نینک حکومتی نینک ابتداسی .

۱ . داود پادشاه بولماقی . - ۲ . داود عبادت نی اونکلاماقتی . - ۳ . داود بنی
 اسرائیل نینک دشمن لاریکا غالب بولماقتی .

۱ شاول اولکاندین کین داود یهودانینک قیلده سیغه پاد
 شاه بولوب حبرون شهرینی پای تخت قیلدی . اندا یتنه یل
 حکومت قیلدغاندین کین بنی اسرائیل نینک همه اقسقال لاری
 کلیب انی تمام خلققه پادشاه بولغالی مسح قیلدیلار . اول
 وقت دارد اورشلیمکا باریب صهیون تاغیدا کی کنعانلیق

لارغە غالب بولدى . اندىن اورشليمنى پاي تخت قىلدى .
 ۲ خداوند نىنك عهد صندقى ھنوز كىريات يعاريمده
 ايردى . ليكن داور بارچه بنى اسرائيل بيلان انى چونك
 خوشلوق بىرلە اورشليمغە كلتوروب صهيون تاغى نىنك
 اوستيده چاررە قويدى . داور لاوى لارنى بيتدا خدمت
 قىلغالى خصوصاً چنك و صنچ بىرلە خداوندكا حمد و شكر
 اينقالى تعين قىلدى . اوزى خداوند نىنك عزتى اوچون
 مقدس شعرلار انشار قىلىپ مسيح نىنك زحمتى توغراسى
 دىن و ھم انىنك خدا نىنك اونك طرفيده اولتوروب ابدغىچە
 ملكيصدقديك كاھن بولارورغانى نىنك بارە سيدا پيغمبرلىك
 سوز قىلور ايردى . اخىرا خداوندكا بر بيت ياساغالى ارارا
 قىلدى ليكن خداوند ناتان پيغمبركا ايتتى اوروشلاردا
 انداغ تولا قان توكان كشى بيت ياساشقە لايىق ايماس
 ليكن انىنك اوغلى بيتنى ياساسون . اندىن خداوند داور
 وفات بولغاندىن كىن انىنك اولارنىنى اولوغ قىلىپ تختى
 نى ابدغىچە ثابت قىلورمن دىب وعده قىلدى .

۳ داور پارشاھ بولغاندىن كىن خداوند نىنك امرى بىرلە
 فليسطيلار بيلان چنك قىلغالى چىقتى . تولا اوروشلاردا
 غالب بولوب اولارنىنك بت لارنىنى كويدورور ايردى . پس بنى
 اسرائيل بورشمن لار دىن آرام الدى . شىمال طرفداكى سرپانى
 لار جنوب طرفداكى اروملوق لار و مشرق طرفداكى طائفە
 لار ھم داور نىنك قولغە بىرىلدى . اخىرا مصر سرحدىدىن
 فرات درياسىغىچە واق تىنكىز دىن مشرق طرفداكى چولا
 غىچە انىنك حكومتى يورار ايردى .

داود کناه قیلماقی و توبه قیلماقی.

۱. داود کناه قیلماقی. - ۲. خدا داودغه رحم قیلماقی. - ۳. داود خدانینک

الدیدا توبه قیلماقی.

۱. بنی اسرائیل عمومیلارغه تخمی غالب بولماغان وقتدا
امیر لشکری یواب فی لشکر برله اولار نینک پایتختی فی قماغالی
ایباردی. لیکن داود اوزی اورشلیمده فالدی. بر اخشامدا
پادشاه اوی ذبذک اوکزه سیده تورغاندا انکا تولا خوش کور
ونارورغان بر خاتون فی کوردی. انکلاری که اول خاتون نینک
اسهی بیت شبع و ایری لشکرده خدمت قیلارورغان اوریا
دیکان بر کشی ایردی. داود اول خاتون فی اوزی نینک قاشیغه
البب کلکالی امر قیلدی. بر مدّتدین کین داود اورپانی
یوقاتماق اوچون یوابغه اوروش قاتیق برلارکا اورپانی ایبارکیل
دیب بر خط ایباردی. پس داود اورپانینک اولکانی فی انکلاب
بیت شبع فی الدی.

۲. اول وقت خداوند ناتان پیغمبری داود نینک قاشیغه
ایباردی. اول پیغمبر داودغه کلیم ایتی بر شهرده ایکی
کشی بار ایردی. بری بای ینه بری فقیر ایردی. بای نینک
قوی و کللاری تولا ایردی اما فقیر نینک یالغوز بر قوزیسی
بار ایردی. اول قوزیسیغه امراق ایردی. بایغه سفر دین بر
مهمان کلکانده اوز قوی لاریدین الغالی چیدامای فقیر نینک

ييا لغوز قوزي سىنى اليب انينكىدىن مېھمانغە طعام طيار قىلدى .
 اول وقت داۋن اول كشيكا اچيغلانيب ايتتى تريك خداوند
 نينك اسى بىرلە قىلمورمن كە شونداغ كشى اولومكا لايىق
 روزە اول وقت ناتان داۋن غە ايتتى اول كشى سن روزە سن .
 اندين كين خدا نينك طرفيدىن داۋن غە خىر بىردى كە
 خداوند سنكا اوى ايچىبنكىدىن عذاب يتكوزما كچى
 بولدى . داۋن موڧى انكلاپ تولا غمىكن بولوب فرىار قىلىپ
 ايتتى خدا نينك اليدا چونك كناه قىلدىم . ناتان انكا ايتتى
 پس خداوند كناهينكىنى عفو قىلدى كە هلاك بولما غايسن .
 ۳ اما داۋن يته كون يردە ياتيب روزە توتوب خداوندكا
 دعا قىلىپ ايتتى اى خدايم لطفينكىدىن و اولوغ رحمتينك
 دىن كناه لاريمنى يوق قىلغىل چونكە كناهيمنى تونورمن و
 خطايم هميشە الديدىم داۋن اى خدا نجاتيم نينك خداى
 قىلغان كناه لاريمدىن منى قوتقازغىل و قىلم سنينك عدالت
 ينك اوچون حمد ايتور .

۴۴

ابشالوم .

۱. ابشالوم خلقنى اوزىكا مايىل قىلماقتى . - ۲. داۋن ابشالومدىن قاچماقتى . -

۳. ابشالوم مغلوب بولوب اولتورولماقتى .

۱. داۋن نينك تولا اوغوللارى بار ايردى . بىر نينك اسى

ابشالوم ایزدی . خوش رو یلوق جهتیدین بنی اسرا نیلده انینک
 دیک مشهور کشی یوق ایزدی . لیکن اول اتاسیدین هم خدا
 دین پروا قیلد اس ایزدی . و خلق نینک نظرینی اوزیکا تارتماق
 اوچون اوزیکا عرابه لار و اطالار هم الیددا یوکوران ورغان الیک
 کشی پیدا قیلدی . هر ایرته کان سحر وقتید ادر وازه نینک تاشیغه
 چیقیب یول نینک توپه سیده تورار ایزدی . پادشاه غه عرض
 قیلغالی بازار ورغان بر کشی کلسه انی قیچقیریب عرضینک
 یخشی و راست روز لیکن پادشاه تحقیقلاغالی کشی قویهاب
 دوزه اکر من حاکم بولسام هر کشیکا اوز حقی فی الیب برور
 ایردیم دیب ایتور ایزدی . اکر بر کمر سه ابشالوم غه تعظیم
 قیلغالی کلسه ابشالوم انینک الدیغه باریب انی سویار ایزدی .
 بو طریقه بیلان خلق نینک کونکلی فی اوغورلار ایزدی .

۲ بر کون ابشالوم خبر ونغه باریب بر وعده اوچون خدا
 وندکا قربانلیق قیلغالی اتاسیدین رخصت قیلاری . اما اول
 یرکا کلیب اوزینی پادشاه قیلدوردی . بر کشی داود غه موفی
 خبر بریب بارچه خلق نینک کونکلی ابشالوم غه ماید ایکان
 دیکانده داود قاچقالی مصلحت قیلدی . خدمتکارلاری بیلان
 اورشلیم دین چیقاند ایلانک ایباغ و باشی یاپیغلیق زیتون
 تاغی نینک طرفید اکی یول برله یوروب ییغلار ایزدی . اما
 ابشالوم اورشلیم کا کیردی .

۳ اندین کین ابشالوم اتاسی بیلان اوروش قیلغالی توردی .
 اما داود ابشالوم نینک جانی فی ساقلاغالی ادم لاریکا امر قیلدی .
 افرایم نینک جنکالیدا ایکی لشکر ملاقات بولدی . و ابشالوم
 نینک خلقی مغلوب بولدی . ابشالوم اوزی قاچتی . و داود

نېنك ادم لارى انى قوغلايدىلار. و ابشالوم چونك تولا شاخلىق
 بر بلموط درختى نېنك تكيكا كلكانده باشى شاخلارغە
 توتولدى. و مېنكان قىچىرى اوتوب كتكانده اوزى اسىلىپ
 قالدى. يواب مومنى انكلاب الدىراب ارچ نيزە اليب بارىپ
 اولارنى ابشالوم نېنك يوراكيكا سالدى. داود ابشالوم نېنك
 اولكافى انكلاب تولا غمكىن بولوب دروازه نېنك اوستيداكى
 بلاخانە سيغە چىقىپ يغلاب ايتتى اى اوغلوم ابشالوم كاشكى
 سېنك اورنونكدا من اولكاي ايردويم اى ابشالوم اوغلوم
 اوغلوم. پس بنى اسرائيل ينه آرام تاپتى. و كشىلار كلىپ
 داودنى اورشليمكا ياندوروب اليب باردىلار.

۴۵

داود نېنك اخرقى حكومتى و وفاتى.

۱. داودغە و خلققە يىنكى بر بلاكلماكى . ۲. داود نېنك وفاتى.

۱ خداوند نېنك غضبى بنى اسرائيلكا كلدى. و داودنى
 خلقنى سانماق بىلان سىناغالى شيطانغە ازن بزدى.
 يواب بو ايش توغراسيدا نصيحت قىلسە هم ينه داود اوز
 فكرىدە ثابت بولدى. پس يواب باشقە منصبدارلار بىلان
 خلقنى سانماق چىقتى. اسرائيلدە سكر يوز مېنك ويهودادا
 بش يور مېنك جنككا يراغلىق كشى بار ايردى. ليكن بن يېمىن
 نېنك قبىلەسى تىخى سانماغان ايردى. اول وقت داود نېنك

کونکلی انکا ملامت قیلدی. و اول کناه لارینی اقرار قیلدیب خدا
وند دین عفو تیلادی. اول وقت خداوند داودغه اوچ ایش
نینک برینی اختیار قیلسون ریب جان پیغمبرنی ایباردی.
یعنی یته ییل اچاچیلیق یا اوچ آیغچه دشمن لار دین
قاچماق یا اوچ کونغچه یورتدا وبا بولماق. داود ایتتی
تنکلیکیم چونک دور لیکن خداوند نینک قولیغه توشالی
چونکه انینک رحمتی چونک دور. آدم نینک قولیغه توشکالی
خواهلاماس من. پس خداوند اوچ کونغچه بنی اسرائیلکا
وبا ایباردی. دان شهریدین تارتیت بئر شبع غچه یتمیش
مینک کشی هلال بولدی.

۲ داود نینک وفاتی یقین کلکانده اول خداوند پادشاه
لیققه تعین تیلغان اوغلی سلیمان فی قچ قیریب انکا خدا
وند نینک یولیدا یورروب انینک امر لارینی ساقلاغالی نصیحت
قیلدی. تا که خداوند داودغه اکر اوغول لارینک الدییدا
یورسه لار سنینک اولادینک دین بنی اسرائیل نینک تختیده
هیچ وقت کشی کم بولمایدور دیکان وعده سی فی بجاکلتور
کای. داود بنی اسرائیلکا قرق ییل پادشاه لیق قیلدیب یتمیش
یاشدا وفات بولدی.

۴۶

سلیمان.

۱. خداوند سایه مانغه عقل دولت و عزت برماکی. - ۲. سلیمان بیتنی یاساب

تقدیس قیلماقی. - ۳. سلیمان خداوندکا بی وفالیق قیلماقی.

۱ سلیمان پادشاه بولغاندین کین جېھونغە بارىپ اندا خداوند کا قربانلىق قىلدى. اول وقت انكا خداوند توشىده كورونوب ايتتى سنكا برادرغاندىمىزنى تىلاكىل. و سلیمان ای خداوند خلقىنگە حکم قىلماق اوچون اوقىمىدوق بىر كوندكلى بىر كىل يىخشى بىلان يماننى فرق قىلغايىمىز دىب تىلارنى. خداوند انكا تولا عقل بىردى انداغكه مقدس شعرلار انشان قىلىپ معنلىق مىثل لارنى ايتتور ايرىرى. اول ھەمە درخت لارنى لىبان تاغىداكى سروازادىن تارتىپ تامدىن چىقىپارور غان زونا دىكان اوتغىچە و بارچە ھىوانلارنى تونور ايرىرى. خداوند انكا تىلاماكان نرسە لار يعنى دولت و عزت ھەم بىردى. پادشاه نىنك كەمە لارى يىراق يورت لارغە بارىپ التون كەوش و مرواريدلار انكا كلتورور ايرىدىلار. و اطرافداكى بارچە طائفە لارغە شەرتى چىقتى. ھەر طرفدىن تولا خلق انىنك سورىدى انكلاغالى كلور ايرىرى.

۲ سلیمان حكومتى نىنك تور تونجى يلىدا مورىيا تاغى نىنك اوستىده خداوند كا بىر بىت ياساغالى تورىرى. اول بىت يىتە يىلدا طيار بولدى. اول چارغە اوخشاش ياسالدى. لىكن اوزونلوقى بىرلە كىنكلىكى بىكى حصە و ايكىزلىكى اوچ حصە انىنكدىن چوندك ايرىرى. تمام اىچى التون بىلان قاپلانغان ايرىرى. و بىتنى تقدىس قىلادورغان وقتدا كاهن لار ھەمەد صدوقىنى ھەمەدىن مقدس اويكا ائىب كىردىلار. اندىن چىقاندا بولوت ستونى بىتنى توشقاردى و سلیمان خداوند دىن بو بىتدە قىلىنارورغان بارچە دعالارنى قبول قىلغىل دىب تىلادى. اندىن كىن خلقنى مباركلاب خداوند كا

تولا قریبانیق قیلدی . کباچه ده خداوند سلیمانغه کورونوب
 بیتده قیلینارورغان دعالارنی قبول قیلغانی وعده قیلدی .
 ۳ لیکن سلیمان کونکلی برله خداوند کا وفا قیلماهی اوز
 اورداسی فی سکنکرو و زینت لیک قیلدی . خداوند بت پرست
 طائفالاردین خاتون الغالی نهی قیلغان بولسه هم سلیمان
 اولاردین تولا خاتون الورا ایزدی . سلیمان قریغاندا اولار انینک
 کونکلی نی ازروردی انداغ که اورشلیم نینک تاشقاریدا اولار
 اوچون بت خانه لار یاسار ایزدی . اول وقت خداوند سلیمان
 غه غضب قیلیب انکا خبر بزدی که سن اولکاندین کین
 حکومت سنینک اویونکدین الینیب خدمتکارینکغه بریلور .
 لیکن بر حصه سی اوغلو نکغه قالور . سلیمان نینک بو خدمت
 کاری اشرایم نینک اولادیدین یارب عام دیکان بر کشی ایزدی .
 لیکن اول سلیمان هنوز تریک ایکان وقتدا پادشاه لبق نی
 الغالی تورغان اوچون سلیمان انی اولتورما کچی بولدی . اما
 اول مصرغه قاچتی . سلیمان نینک وفاتیه چچه تمام یورت تینج
 تورزی . لیکن سلیمان خداوند نینک سوزینی یادیغه کلنتوروب
 اوز پادشاه لبق تختی نینک ثابت بولماسلیقی اوچون تولا
 تورقار ایزدی . اول قرق یل پار شاه لبق قیلیب وفات بولدی .

خُلاصه .

۱ خداوند بنی اسرائیل نی کنعان یورتیغه یتکوزوب اندا
 اولارغه آرام بریب باشقه طائفه لاردین اولوغراق مرحمت
 کورساتیب ایزدی . لیکن خلق خداوند کا وفا قیلماغاندین

كىين نىعمت لارنىڭ ئورنىغە كىناھلارنى نىڭ سىبىدىن اولارغە
مشىقت يىتكوزوب بىت پىرسىت لارغە مېتلا قىلدى. پات پات
يىنكىدىن اوشبو كىناھنى قىلغاندا خداوند جىزانى ھەر وقت
قاتتىغراق قىلىپ بىر كان نىعمت لارنىڭ تولىسىنى اولاردىن
ياندىروروب الدى.

۲ لىكن اول كۈننىچە بنى اسرائىل توبە كا لايق ايردى.
و توبە قىلغاندىن كىين خداوند اوز قومىنى حاكم لارنىڭ
واسطەسى بىلەن ظلم قىلغۇچىلارنىڭ تولىدىن قوتقا زور
ايردى. اوزون وقت لاردا تىنچلىق بىلان خداوند كا عبادت
قىلدور ايردى. پس حاكم لارنىڭ تمام زمانى بنى اسرائىل كا
عذاب ھەم مەرحىمىتىنىڭ وقتى ايردى. اخىردا پىغمبەر لارنىڭ
واسطەسى بىلەن اولارغە يىنكى بىر ياردىم بىرور ايردى. شىموئىل
و انىڭدىن باشقا پىغمبەر لار كىناھلارغە يقىلغان خلقنى
قوپارىپ خداوندنىڭ يولىغە كىلتورور ايردىلار.

۳ خداوند بنى اسرائىل كا پادىشاھلىقنى بىرمان بىلان
دشمن لارىدىن آرام الماق اوچون اولارغە تىخى بىر چۈنك
ياردىم بىردى. لىكن خلق خدا تەيىن قىلغان وقتغە منتظر
بولماي. اول وقت خداوند اولارغە اوز ارادە لارىچە بىر پادىشاھ
بىرىپ انكا تولا بىركت بىردى.

۴ پادىشاھلىق نىڭ ابدىسىدىن تارتىپ پادىشاھ لارنىڭ
يانىدا خدا نىڭ ارادەسىنى بىلان قىلماق اوچون پىغمبەر لار
تورار ايردىلار. بو طرىقە بىلان خداوند اوزى اولارغە حكومت
قىلدور ايردى.

۵ خلق نىڭ ارادەسى بىلەن بولغان پادىشاھ خداوندنىڭ

اراده‌سی فی قیلماغاندا خداوند انی ردّ قیلیب بنی اسرائیلا
 اوز اراده‌سیکا موافق بر پادشاه بریب انی قولاً زحمت‌لار
 و امتحان‌لار برله تربیت قیلدی. اول پادشاه عبادت‌نی
 اونکلاب خدا نینک حکومی فی بت پرست لار نینک اوستیکا بجای
 کلتوردی. لیکن کین خداوند نینک غضبی فی اوزیکا و خلقیغه
 کلتوردی. اول خداوند نینک ال‌دیداً توبه قیلغان بولسه ۵۵
 انینک اخرقی یل‌لار اولقی یل‌لاریغه اوخشاماس ایپردی.
 ۶ بنی اسرائیل اطرافدا کی بارچه روشمن لارکا غالب بولوب
 آرام ال‌غاندین کین خداوند خلق نینک اراسیدا اوزیکا خاص
 بر اوی یاساغالی امر قیلدی. لیکن حکومتی نینک ابتدا سیدا
 بر پیغمبر دین خداوند نینک امراتی اتانغان سلیمان اول
 یلخشی حالیدا تورمای بت پرست لار نینک رسم لارینی و بت
 لارینی یورتغه کیرکوزور ایپردی.

بنی اسرائیل نینک پادشاه لیق
 بولونکندین بابلدا کی اسیرلیق
 نینک اخریغچه اوتکان زمانی.

پادشاه لیق نینک بولونما کی.

۱. بنی اسرائیل ایکی پادشاهلیق بولماق. ۲. یاربعمام خلقنى از دورماق.

۱ سلیمان وفات بولغاندىن كىن اوغلى رحبعمام يهودا نىنك و بن يمين نىنك قىلدىسىغە پادشاه بولدى. اندىن كىن باشقە قىبىلەلار انى پادشاه قىلغالى شكىمكا يىغىلدىلار. رحبعمام هم انىنك اوچون اول يىركا باردى. ليكن انى پادشاه قىلماسدىن ايلكرى خلق انىنكدىن اتاسى اولارغە سالغان اغىر بويوننتوروف نى نىنك قىلغالى قىلاردى. اتاسى نىنك وزىرلارى بولغان كشىلار هم انكا مونداغ مصلحت كوركوزدىلار. ليكن اول ياش كشىلاردىن سوردى. اولار سلیماندىن قاتىغراف حكومت قىلغالى مصلحت كوركوزدىلار. اول وقت اول قىبىلەلار شكىمكا كلكان یاربعمام نى اولار يىكا پادشاه قىلدىلار. پس بنى اسرائیل يهودا و اسرائیل دىكان ایکی حكومتكا بولوندى.

۲ ليكن یاربعمام ككونكلىده خيال قىلدى كه اكر خلق اورشلىمداكى بيتكا بارسە احتمال كه رحبعمامغە يانارور. انىنك اوچون یاربعمام التوندىن ایكى موزاي نىنك صورتى نى ياساتىب برىنى بيت قىلده ينه برىنى داندا قويدى. اندىن كىن خلققە ايتوردى: منا سىزلارنى مصردىن چىقارغان خدالارىنك اوشبولارور. لاوى نىنك قىبىلەسى اول صورتلاركا قربانلىق قىلغالى اونامان اوچون اول باشقە قىبىلەلاردىن كاهنلار تعين قىلدى ليكن لاوى نىنك قىبىلەسى بىلە خدانى ايستاي دورغان كشىلار اورشلىمكا كوچوب يهودا نىنك پادشاهلىقى نى كوچلاندىلار.

ایلیا پیغمبر.

۱. احاب پادشاه اسرائیلکا بعل نینک عبادتی نی گیرکوزماکی. - ۲. خداوند خلقه جزا بریب ایلیانی ساقلاماقی. - ۳. ایلیانینک سوزی برله اسرائیل و بعل نینک کاهن لاری کرمل تاغیغه یغیلماقی. - ۴. بعل نینک کاهن لاری بعلکا قربانلیق قیلیب دعا قیلماقی. - ۵. ایلیا خداوندکا قربانلیق قیلیب دعا قیلماقی. - ۶. خداوند احاب و انینک اوییکا عزاب ایبارماقی. - ۷. ایلیا آسمانغه اینماقی.

۱ اسرائیل نینک پادشاه لاری اتمیش بلمغچه یباربعام نینک یولیدا یورریلار اول وقت خلق نی خداوند دین تلخی یراق قیلارورغان احاب دیسکان برکشی پادشاه بولدی. انینک خاتونی ایزیل صیدانلیق پادشاه نینک قیزی ایردی. احاب پای تلختی شومرون شهریده بعل و اشیر اوچون بر بُت خانه و قربانگاه یاساتیب عبارت اوچون سکر یوز الیک کاهن تعین قیلدی. اوزی بُت لارغه عبارت قیلیب خداوند نینک پیغمبر لارینی یوقا تقالی تورری.

۲ اول وقت ایلیا پیغمبر خداغه دعا قیلیب اندین کین احاب نینک تاشیغه باریب ایستی خداوند نینک تریک لاسکی بیلان قسّم قیلور من که من اینتاغونچچه دو ییل لارده شبتم توشماپدور و یامغور یاغمایدور. اندین پیغمبر خدا نینک امری برله باریب کریات سوی نینک یانیدا اوزینی پنجه ان قیلدی. اندا خدا انکا نان و گوشت یتکوزوب برکالی قارغه لار ایبارور

ايررى . اول انى يىب سودىن ايپچار ايررى . ليكن سوقالماغان
 وقتدا خداوندانى صارفتداكى بىر تول خاتونغە ايباررى .
 پيغمبر اول تول خاتونغە باريپ ازغنه سواليب كليب بىر پارچه
 نان منكا بركيد ديدى . ليكن خاتون ايتتى بىر چىنگال اوند
 بىرله ازغنه ياغدين باشقه هيچ نرسەم يوق روز . انى اوزومكا
 و اوغلوغە پيشوروب يىب اندىن اولورمىز . ليكن پيغمبر
 سوراغان اوچون اول انكا كىچىك بىر نان ايتىپ بىر كاندە خدا
 قالغانىغە انداغ بىر كىت بىرى كە همه سىكا ايكى يىلدىن
 زياده ران يتكوريك بولدى . بو وقتدا اسرايىلده اچاچىلىق
 چونك بولسه هم احاب نىنك كونكى يوشامارى . ينه ايليا
 پيغمبرنى اولتور كالى ايستار ايررى .

۳ اوچ يىل انته آيغىچە يامغور ياغماي تورغاندىن كىن
 خداوند ايلياغە امر قىلدى كە احاب نىنك قاشيغە باريپ
 بىر اوستىكا يامغور ياغدورا دورغانىمىنى خبر بركيد . پس ايليا
 احاب نىنك قاشيغە باريپ انكا بارچه اسرايىلنى و بىل نىنك
 بارچه كاهن لارنى كىرمل تاغىغە يغدورغالى بىوررى . احاب
 انداغ قىلدى . اسرايىل و بىل نىنك تورى يوز اليك كاهنى
 يىغىلغاندا ايليا اولارنىنك الديغە باريپ ايتتى قىچانغىچە ايكى
 طرفكا اتسارسىز خداوند خدا بولسه انكا ايركاشينكلار اكر
 بىل خدا بولسه انكا ايركاشينكلار . خلق انكا جواب بىمارى .
 ۴ اندىن كىن ايليا بىوررى كە ايكى بو قاكلتورسون .
 اولارنىنك بىرىنى بىل نىنك كاهن لارى قربانلىق قىلىپ اوز
 خدايغە دعا قىلسونلار . ينه بىرىنى اوزوم قربانلىق قىلىپ
 خداوندكا دعا قىلورمن . قايىسى آسماندىن اوت بىلان

جواب برسە اول خدا بولسون . بارچه خلق بو سوز معقول
ایکان دیب ایتتی . پس بعل نینک کاهن لاری بر بوقانی ایلغاب
ایب قربانلیق قیلیب ایرته دین توشغچه قربانگاه نینک
چوره سیده یوکوروب ای بعل دعا لاریمیزی انکلاغیل دیب
تووالاشتیلار . لیکن هیچ جواب انکلانماری . و اونلک آواز
بیلان تووالاشیب قان اغودیک اوزلارینی زخم دار قیلسه لار
هم هیچ جواب انکلانماری و اوت هم توشماری .

۵ اول وقت ایلیا اون ایکی تاشدین بر قربانگاه یاساب
انینک اوستیده اوتون و اوتون نینک اوستیده قربانلیق نی
قویوب همه سی نینک اوستیکا سو قویدی . اخشاملیق قربان
نینک وقتیدا ایلیا خداوند کا دعا قیلیب ایتتی ای ابراهیم
اسحق و یعقوب نینک خدای خداوند سنینک بنی اسرائیلده
خدا ایکانینک فی اشکارا قیلیب خلق نینک کونکلارینی
اوزونککا یاندوروب تارتغیل . اول وقت خداوند نینک اوتی
آسمان دین توشوب قربانلیق برله قربانگاه نی کویدورری . و
بارچه خلق مو فی کوروب خداوند خدا روز دیب ایلیانینک
امری برله بعل نینک کاهن لارینی قوتوب قیشون سویغه ایب
باریب اولارنی اندا اولتورری . اندین ایلیا یرکا اینکیشیب
دعا قیلدی . منا هوا توتولدی و قاتیق بر یامغور یاغدی .
۶ لیکن احاب ینه اوز یمان یولیدا مانکار ایرری . خداوند
انکا صبر قیلیب انی ایکی اوچ جنکده سر یانیلار نینک پادشا
هیغه غالب بولدی . اما احاب جدوجهد بیلان خداوند
یمان کورادورغان ایشلارنی قیلور ایرری . بو وقتدا یزرئیلدا
نابوت دیکان برکشی بار ایرری . انینک پادشاه نینک اوردا

سېغە يېقىن بىر باغى بار ايرىرى . پادشاه بو باغنى الغالى خوا
 ھلارى . ليكن نابوت اتاسيدىن ميراث قالغان اوچون انى
 ساتقالى اونامارى چونكى ميراث يېرنى ساتماق موسى نېنك
 شريعتىدە نھى ايرىرى . اول وقت احاب اچىغلاننىب اويىكا
 كىرىپ توشكا اوستىدە ياتىپ اليب ھىچ نرسە يىكالى اوناما
 دى . ايزىل موڧى انكلاپ يىزىلدىكى اقسقال لارغە پادشاه نېنك
 اسمىدا بىر خط پتودى كە نابوتغە تھمت قىلىپ اول خدام
 پادشاهغە حقارت قىلدى دىب يالغان كواھلىق بىركالى ايكى
 يمان كشى تاپىپ بىركىل . و يىزىل نېنك اقسقال لارى شونداغ
 قىلدىلار و نابوتنى شھرنىنك تاشقاريغە چىقارىپ سنكسار
 قىلدى . اول وقت احاب قوبوب باغنى تىصرف قىلغانلى
 بارى . ليكن ايليا پىغمبر انكا يولدا اوچىراب خداوند نېنك
 طرفىدىن خبر بىرى كە ايت لار نابوت نېنك قاننىنى يالغان
 يردە پادشاه نېنك قاننىنى ھم يالارلار . تىخىمىننا اوچ يىلدىن
 كىن بو حكم بىجا كىلدى . اخىردا خداوند نېنك حكىمى ايزىل
 غە ھم يىتى و احاب نېنك بارچە اولادى يوق بولدى .

۷ خداوند ايليا پىغمبرنى بو دنيادىن الوردغان وقتى
 يېقىن كىلكاندا ايليا كىلكانداكى بيت ئىلداكى و اربىكاراكى
 پىغمبر لار بىلان كوروشوب اولار نېنك اعتقارنىنى ثابت قىلغانلى
 بارى . اوزى نېنك اورنىدا پىغمبر بولغانلى مسح قىلغان اليشع
 انىنك بىلان بارى . بولار اردن درياسىدىن اوتوب سوزلاشىپ
 كتىب بارغاندا اوتلوق بىر عرابە اوتلوق اطلار بىلان كلىپ
 اولارنى بىر بىرىدىن ايرىدى . و ايليا قىون بىرلە آسمانغە چىقتى .

توشكا

بىلان

الیشع پیغمبر.

۱. نعمان الیشع نینک خبرینی انکلاماقی. - ۲. نعمان الیشع نینک قاشیغه

کلماکی. - ۳. نعمان خداغه اقرار قیلماقی.

۱ خداوند ایلیانینک روحیدین الیشع غه بزیب الیشع نینک واسطه سی برله باشقه پیغمبر لار قیلغان معجزه لار دین زیاده راک معجزه لار قیلور ایردی. شو وقتدا سریاندا کی یار شاه نینک نعمان دیکان تولا جرأت لیک و اولوغ بر سرداری یار ایردی. اول پسه ایردی. نعمان نینک خاتونی نینک حده تیده سریانیلار بنی اسرائیلدین اسیر قیلیب الیب بارغان بر قیز یار ایردی. اول بر کون ایتی اکر خواجه م شو مروندا کی پیغمبر نینک قاشیدا بولسه اول انی پسه لیکدین پاکزه قیلور ایردی. نعمان مونی انکلاب تولا التون و کموش الغاچ باریب اطالار و عرابه برله الیشع پیغمبر نینک دروازه سی نینک الیدیدا توختاری.

۲ الیشع مونی انکلاب ایتی باریب اوزینی اردن دریا سیدا ینه مرتبه یوسون پاکیزه بولور. اما نعمان نینک اچیشی کلدی چونکه پیغمبر اوزی چیقیب خدا یغه دعا قیلیب قولی کسل یرکا تکزوب منی پاکیزه قیلور ریب خیال قیلیب ایردی. و ایتی دمشقد کی سولار بنی اسرائیل نینک یور قیددا کی بارجه سولار دین یخشیرات ایماس مو. پس اچینلا نوب یانوب

كتكالى قوررى . ليكن خدمتكارى انكا ايتتى اى خواجه اكر
 پيغمبر مشكل بر ايشنى بيورغان بولسه انى قيلماس مو اير
 دينك ايمدى سنكا فقط ايتيب روز اوزونكىنى يوغىل پاكيژه
 بولورسن . اول وقت نعمان اردن درياسىغە بارىپ يتە مرتبه
 چوموب پاكيژه بولدى .

۳ اندين نعمان خلقى بيلان پيغمبرنىنك اوييكا يانيب
 كليپ انكا ايتتى منا ايمدى بيلورمن كه بارچه دنيا دىنى
 اسرايىلنىنك خدايدىن باشقه خدا يوق روز . و پيغمبركا
 بخشيشلار بركالى خواهلارى . ليكن اول قبول قيلماسى . اول
 وقت نعمان ايكى قچير كوتاركوريك تفراق اليب كتكالى
 قيلارى . انينك دىن اوز يورتيدا بر قربانكاه ياساب خدا
 وندكا قربانلىق قيلماسچى ايررى . اليشع ايتتى سلامت ليك
 بيلان بارغىل .

۵۰

اسرايىل پادشاهلىقى نىنك يوقالماقى .

۱. يونس پيغمبر نىنوى شهريده وعظ ايتماقى . - ۲. عاموس و هوشيع اسرايىل كا
 وعظ ايتماقى . - ۳. اسرايىل اسير كتماكى . - ۴. بت پرست خلق اسرايىل نىنك
 يورتيغە كيرماكى .

۱ اليشع وفات بولغاندىن بر نچە يىل كىن اسرايىلده يونس
 دىكان بر پيغمبر چىقتى . خدا انكا امر قيلدى كه اشوره ولايتى
 نىنك پاي تاختى نىنوغيغە بارىپ وعظ ايتغىل . چونكه اول

خلق نینک یمانلیقی چونک ایردی . پیغمبر دسلابدا اونا
 مادی . لیکن اخررا باریب خدانینک اسمی برله خبر بردی
 که شهر قرق کوندین کین خراب بولور . اول وقت پادشاه
 تختیدین توشوب لباسی نی سالیب پلاس کیب کولده
 اولتورروب امر قیلدی که بارچه خلق خداوندکا یالباریب
 یمان یول لارینی تاشلاب توبه قیلسون تا که هلاک بولماغای .
 خلق خداغه ایشانیب روزه توتوب توبه قیلدی . و خدا
 اولار توبه قیلغان اوچون شهرنی خراب قیلمازی .

۲ یونس پیغمبر بر نیچه وقت کین عاموس دیکان بر
 پیغمبر چیقستی . اول بیت لحم لبق بر پاده چی ایردی . اسرائیل
 نینک پادشاهلیقی هیج وقتدا بو وقتدا کی دیک چونک و
 کوچلوک بولغان ایماس . لیکن خلق خاطر جمع لیک بیلان
 کناه لاریدا یورار ایردی . انینک اوچون پیغمبر ایتی اکر توبه
 قیلماسانکیز پادشاهلیق یوقالور و اوزونکیز اسیر کتارسینز .
 عاموس پیغمبر نینک وقتیدا هوشیع پیغمبر بار ایردی . اول
 پیغمبر اتمیش یلدین زیاده اسرائیلده پیغمبر لیک قیلیب
 اولارغه نصیحت قیلور ایردی . اول ۴ پادشاهلیق نینک یوقال
 ماقیدین خبر بردی .

۳ لیکن پادشاه لار ۴ خلق کناه لاریدین توبه قیلما
 یاربعم اورکاتکان عبارتدا ثابت قالدیلار . پیغمبر لار اولارغه
 نصیحت قیلسه لار اولار نینک سوز لاریکا قوالاق سالمازیلار .
 خداوندکا یانسانکیز اول سیزکا رحم قیلارور ریسه لار انی
 تحقیر قیلور ایردیلار . اول وقت خداوند نینک حکمی اسرا
 ییلکا یتتی . هوشیع پیغمبر وفات بولغاندین بر نیچه یل کین

اشورە نىنك پادشاھى سەلمناصر لىشكەنرى بىيلان كەلىپ تەمام
يۈرتىدىن اوتوب يۈرۈپ شومرون شەھرىنى الدى . اندىن بىر
نەچچە ۋەقە كەين خەلق بىرلە پادشاھى ھوشبەغنى اسىر قىلىپ
اشورە ۋە مەداين يۈرت لارىغە اليب باردى . اول ۋەقە اسرايىل پاد
شاھەلىقىغە ايكى يۈز اليك اوچ يىل بولغان ايردى .
۴ اشورە نىنك پادشاھى اسىر كەتكەن اسرايىل نىنكە اورنىدا
شەھەر لارىدە اولتۇرغالى بۇت پىرسەت لار ايباردى . پس يۈرتدا قال
غان اسرايىل ۋە اشورە دىن كەلگەن بۇت پىرسەت لار دىن يىنكى بىر
خەلق پىدا بولدى . اول خەلق خەداوندكا ياربەغام نىنكە طرىقە
سى بىيلان عبارت قىلىپ بۇت لارغە ھەم باش اوزار ايردى . اولار
كەين سامەرىلىق لار اتاندىلار .

۵۱

اشعيا پىغەمبەرنىنك قىچقىرىلماقنى

ۋە پىغەمبەرلىكى نىنكە ابتداسى .

۱. يەھۇدانى كەنە تولا بولماقنى . - ۲. خەدا اشعيا نى پىغەمبەرلىككا قاپتەيرماقنى . -

۲. اشعيا مەسىھ نىنكە كەلىشىدىن خەبەر بەرماقنى .

۱ رەببەغام پادشاھە بولۇپ اوچ يىل اوتكەندىن كەين اوز خەكو
مەتنى نى كوچەلەت كورۇپ خەداوند نىنكە شەرىئەتنى تاشلاپ
بۇت لارغە عبارت قىلغالى تورردى . انىنكەدىن كەين اوغلى ھەم

شونداغ قیلدی . و خلق پادشاه لاریغه ایرکاشتی . لیکن
 خداوند راور نینک جهتیدین یهورانی ساقلاب حکومت نینک
 یوقالماقیغچکه راور نینک اولادینی تختده ثابت قیلدی .
 خداوند یهوراغه صالح پادشاه لار هم بزدی . الیشع اسرانیلده
 پیغمبر ایگان وقتدا خداوند یونیل پیغمبرنی یهوراغه
 ایباردی . اول خلقه روزه توتوب یغلاماق برله توبه قیلغالی
 نصیحت قیلور ایردی .

۲ انینک دین تخمیناً بریوز یل کین خداوند نینک سوزی
 اشعیاه کلدی . و خداوند بیت ره انکا کوروندی . انینک
 اوستیده سراف لار * توروب اونلک آواز بیلان ایتیلار قدس
 قدس قدس خداوند زبعوط تمام دنیا انینک جلالی بیلان
 تولغان روزه و خداوند ایتی کیم فی ایبارور من کیم بیزنینک
 ایلچیمیز بولور . اشعیای ایتی منامن منی ایبارکیل . و خداوند
 انکا بیوروب ایتی باریب یهوراغه خبر برکیل که یورت ویران
 بولور و خلق اسیر کنار . اما کسیدکان بلوطه درختی نینک
 کوتاکی قالغاندیک کوتکدین مقدس بر نسل چیقار . اشعیای
 خداوند کا اطاعت قیلدی .

۳ احاز یهوداغه پادشاه بولغاندا بعل نینک صورت لارینی
 یاساتیب مولوک نینک عبادتی فی خلقه اورکاتیب انینک عزتی
 اوچون اوغلی فی قربانلیق قیلدی . بیت الله نینک دروازه لار
 ینی برکتیب هر یرده بت لار اوچون قربانگاه لار یاساتی . اشعیای
 پیغمبر پادشاه فی هم خلق فی کناه لاری اوچون ملامت قیلور
 ایردی . لیکن هم یخشیراق بر زماندین خبر بریب ایتی
 قرانکغولوقدا یورکان خلق چونک بر نور کوردی و اولوم سایه

سى نىنك يورتىدا اولتورغانلارغە نور ياروغلوف بىردى چونكە
بىزكا بىر بىلا توغولوب دور بىزكا بىر اوغول بىرىلىپ دور انىنك
حكومتى اوشنەسىدە بولور و انىنك اسمى عجايب مصلحت
بىر كوچى قارر خدا ابدى اتا و سلامت نىنك امىرى بولور.

۵۲

حزقيا پادشاه بىلان اشعيا و ميكا.

۱. خداوند حکم نى ياندورماقى - ۲. اشعيا مسيح نىنك زحمتىدىن خىبر برماكى.

۳. ميكا يهودادا پىغمبرلىك قىلماقى.

۱. احاز اولكاندىن از وقت كىن خداوند اسرايىلكا جزاسى نى
يتكوزدى. و يهوراهم اوشبو حكىمكا لايىق كوروندى. لىكن اول
وقتدا حزقيا دىكان صالح بىر پادشاه حكومت قىلدور ايردى.
اول خداوند نىنك الديد ا راستلىق قىلىپ انكا توكل قىلدور
ايردى. بو سببىدىن خداوند يهودا دىن حكم نى ياندوردى.
اشورە نىنك پادشاهى صخرىب اورشليمكا نورغون بىر لشكر
اىبارىب شەرنى بىر كالى زور قىلدى هم بنى اسرايىل نىنك خداينى
مسخرە قىلدى. لىكن حزقيا بيت اللەغە بارىپ خداوندكا
دعا قىلدى. اول وقت خداوند شەرنى ساقلاب پادشاه نى
قوتقازارورغانى نى خىبر بىر كالى اشعيانى پادشاه نىنك قاشىغە
اىباردى. اول كىچىك دە خداينىنك فرشتەسى اشورە نىنك
قوشونى توشكان بىر كا چىقىپ يوز سكسان بىش مىنك كشى نى

اولتوررى . اول وقت صخرىب پادشاه ناموس بيلان يورتىغە
 ياندى . و اول بۇت خانە سىدە عبادت قىلىپ تورغاندا اوغول
 لارى انى قلىچ بىلە اولتوردىلار . حزقيانينك وفاتىغە
 يهوداغە تىنچلىق بىر زمان بولدى .

۲ اشعيا حزقيانينك وقتىدا خلق نىنك بابلىغە اسىر
 كنىشىدىن خبر بىردى . و مسىح نىنك توغراسىدىن يىنە
 پىغمبەرلىك سوز قىلىپ ايتتى آدم لاردىن خوار درر قىلىنغان
 ايردى غم نىنك كىشى سى و درر بيلان الفت ايردى و كىشى
 انىنكدىن يوز اورويدورغان آدم دىك ايردى . بىتقىق اول
 درر لارىمىزنى كوتاردى و غم لارىمىزنى اوستىكا الدى و بىز انى
 بلاغە كىرغىن بولغان و خدادىن اورولغان و قىنالىغان دىب
 سازدوق اما اول عصيانلارىمىز اوچون زخمىدار بولدى
 كىنا لارىمىز اوچون اورولدى . سلامتلىكىمىز اوچون اول تىببە
 قىلىندى و انىنك ياره لارى بيلان بىز شفا تاپتوق . ھەممىز
 قوى دىك يولدىن ازغان ايرىك . ھەر بىرىمىز اوز يولومىزغە
 يوزلانغان ايرىك . و خداوند بىز نىنك ھەممە كىنا لارىمىزنى
 انىنك اوسىكا قويدى .

۳ اشعيا نىنك وقتىدا مىكا پىغمبەر ھم يهودىدە پىغمبەر
 لىك قىلىپ خلق نىنك كىنا لارىنى ملامت قىلىپ اسىر
 كنىشىدىن خبر بىردى . لىكن مسىح نىنك كلىشىدىن ھم خبر
 بىرىپ ايتتى سن اى بيت لحم افراقا بنى اسرائىل نىنك اوستىكا
 حكومت قىلغۇچى سىدىن چىقار . انىنك چىقىشى قدمدىن
 ازلىدىن روز .

مَنَسَّه و يوشياھ.

۱. خلق يئنه بُت پېرست ليككا توشماكى. - ۲. خداوند يهودانى يئنه بر قوتقازغالى ايستاماكى.

۱. حزقيا وفات بولغاندىن كىن اوغلى مَنَسَّه انىنك اورنىدا پادشاه بولدى. اول احازدىن بُت پېرست ليككا ماسايلراق ايردى. اتاسى خراب قىلغان قربانگاهلارنى اول يئنه ياساب بىلغىم ۵ باشقىم بُت لارغىم قربانگاهلار ياسار ايردى. بيت المقدسدا ۵ ۵ بيت المقدس نىنك حويلى لاريدا بُت لارغىم قربان گاهلار ياسار ايردى. تىخى فالچىلىق و جادوكرلىك قىلدور ايردى. و اوز اوغلىنى مولوككا قربانلىق قىلدى. بو ايشلار بىلان خداوند اولاردىن قوغلاغان خلق لاردىن زياده ران يمانلىق قىلغالى خلقنى ازوردى. پېغمبرلار نصيحت و ۵ ملا مت قىلسىلار خلق قولاق سالماس ايردى. اول وقت اشوره نىنك پادشاهى خداوند نىنك ازنى بىرلەك كىيب پادشاهنى ميس زنجير بىلان باغلاب انى بايلغىم اليب باردى. ۵ شققت تارت قاندا انىنك ككونكى يومشاق بولدى. و خداوندكا دعا قىلىپ اتا بابالارى نىنك خدايغىم بويون سوندى. خداوند انىنك دعاسىنى انكلاب انى پارشاه لىققە ياندوردى. اول وقت مَنَسَّه خداوند نىنك خدا ايكانىنى راست بىلدى.

۲. مَنَسَّه نىنك اوغلى ۵ خداوند يمان كورارورغان ايش

لارنى قىلدور ايررى . ليكن اول وفات بولغاندىن كىن خداوند
 خلققه اوز كونكلىكا موافق بر پادشاه بررى . انىنك اسمى
 يوشىياھ ايررى . انىنك يارد مى اوچون خداوند انكا ارميا
 پىغمبىرنى ايبىررى . اول پىغمبىر خدانىنك اسمى برله خلققه ايتتى
 اى اورشليم من كونككومنى سىندىن ياندورروب سنى خلق
 تورالمايدورغان خالى ير قىلماسد ا توبه قىلغىل . يوشىياھ بُت
 پرستلىك نىنك مكر وهماىنى يهودانىنك هم اسرائىل نىنك يورتى
 دىن چىقاردى . اندىن بيت اللهنى هم ياساتتى . بو ايشنى
 قىلىب تورغاندا خداوند موسى نىنك واسطهسى برله بركان
 شريعت نىنك كتابىنى تاپتىلار . پادشاه خلقنى بيت اللهغه
 يغدورروب كتابنى اوقوب خداوند بىلان عهدىنى يىنكى
 قىلدى . موزىنك بىلان يهوداغه كلارورغان خدانىنك حكمى
 يوشىياھ اولكونچە توختا قىلدى . يوشىياھ اولكانده ارميا بر
 مرثيه اوقودى و بارچه خلق انكا ماتم توتتى .

۵۴

يهودا پادشاهلىقى نىنك يوقالماقى .

يوشىياھ نىنك اوغلى يهوياقىم پادشاه بولغاندا يهودانىنك
 احوالى بالدرورقى دىك بولدى . اول وقت خداوند نىنك صبىرى
 قالمادى . يوشىياھ وفات بولغاندىن فقط تورت يىل كىن بابل
 نىنك پادشاهى نبوكدنصر لشكرى برله اورشليمكا كلىب
 شىرنى ايب بيتنى بولاب يورتغه باج البىان قويدوب تولا

عزيز كشيلارنى اسير قىلىپ بابلغە اليپ باردى. بىر نىچە يىلدىن كىن يھوياقيم بى وفاللىق قىلغان اوچون نبوكدنصر يىنە اورشليمكا كلىپ شھرنى اليپ بيتنى بولاب يھودىلار نىنك عزيزلاريدىن بىر نىچە مېنك كشىنى اسير قىلىپ كىتى. اندىن يوشىئاھ نىنك كىچىك اوغلى صدقيانى پادشاھ قىلدى. ليكن اول ھەم بى وفاللىق قىلىپ مىصردىن ياردەم تىلاكاندە نبوكدنصر اوچونكى مرتبە نورغون لشكر بىلان كلىپ شھرنى قىماندى. اول وقت ارميا انكا بويون سونوب شھرنىنك دروازەلارنىنى اچقالى خلىققە تھدىدلار ھەم وعدەلار بىلان نصىحت قىلمور ايردى. ليكن پادشاھ اوناماردى. اول وقت خداوند نىنك حكىمى يھوداغە كىلدى و نبوكدنصر شھرنى اليپ بيتدە قالغان نرسەلارنى بولاب بيتنى كويدوروب تمام شھرنى ويران قىلدى. اندىن خلىقنى بابلغە اسير قىلىپ اليپ باردى. اندا فقط فقيرلارنى يرلاركا و باغلارغە ايشلا كالى قويوب كىتى. يھودا پادشاھلىقى اسيرائىل نىنك پادشاھلىقى يوقالغاندىن كىن بىر يوز اوتوز تورت يىل توروب ايردى.

يھودىلارنىنك بابلدا كى اسيرلىقى.

۱. ارميا اسير كىتكانلاركا تسلى برماكى. - ۲. دانيال نبوكدنصرنىنك توشىكا تعبىر برماكى و خداوندنىنك پادشاھلىقى توغراسىدىن پىغمبەرلىك قىلماقنى. -
۳. دانيال شىرلارنىنك الديغە تاشلانماقنى. - ۴. خداوند دانيالنى شىرلاردىن ساقلاماقنى. - ۵. حزقيال اسير كىتكانلارنىنك اراسىدا پىغمبەرلىك قىلماقنى.

۱ اسیر کتکان یهودی‌لار بابلدا کی دریا لارنینک بوی لاریدا اولتورروب صهیون فی یاد قیلغاندا ایغلار ایردیلار. اندا عذاب قیلغوجیلار صهیون نینک بر شعرینی اوقوب خوش بولونک‌لار دیب ایتیلار. لیکن اولار مسافرلیق یورتدا خداوند نینک شعرلارینی اوقویالماي چنک لارینی سوکت لارکا اسیب قويدیلار. اول وقت خداوند اولارغه رحم قیلدی. و یهودانینک یورتیدا قالغان ارمیا پیغمبر اولارغه خداوندکا دعا قیلیب انی بارچه کونکله یین ایستانک‌لار بابل نینک پادشاهیغه بویون سونوب ایشلارینی ییخشی قیلینک‌لار دیب خط ایباردی. و هم اولارغه یتمیش ییلدی یین کین خداوند سیزلارنی اوز یورتونکیزغه یاندورانور دیب خبر بردی.

۲ نبوکدنصر اورشلیم فی اولقی الغاندا اسیر قیلیب ایب کتکان عزیزلارنینک اراسیدا دانیال دیکان بر یکیت بار ایردی. اول پادشاه نینک امری برله انینک اوردا سیدا تورماق اوچون کلدانیلارنینک علمی فی اورکانور ایردی. بر کیچک پادشاه بر توش کورروب تولا بی آرام بولدی. لیکن نهه کورکانی فی یادیغه کلتورالماری. بابل نینک دانشمندلاریدین هیچ قایسی توش فی هم تعبیرینی ایتالماغان اوچون اول تولا اچیغلانیب اولارنی اولتورکالی امر قیلدی. اول وقت دانیال خداغه دعا قیلدی. و خداوند اول توش فی دانیالغه ییلدوردی. اندین کین دانیال پادشاه نینک الدیغه باریب توش فی ایتیب تعبیر بردی که بابل پادشاه لیقیدین کین باشقه اوچ چونک پادشاه لبق بر بری نینک ارغه سیدین چیقیب یوقالور اما اخرقی پادشاه لبق نینک کونلاریده خداوند ابدغچک بوزولمايدورغان بر

پادشاھلىق قورارور. اول وقت پارشاھ دانيال نى ھەمە رانش
مندا لار نىنك چونكى قىلدى و اول كوناچە دانيال انىنك
قاشىدا قوردى .

۳ نىوكد نصر اولكاندىن آزغنه وقت كىن بابىل پادشاھلىقى
يوقالدى . و مد اينىلىق دارايوس بابىلدا پارشاھ بولدى .
انىنك برلە ايكىنچى چونك پادشاھلىق باشلاندى . دارايوس
دانيال نىنك چونك فضىلتى نى بىلىپ انى بارچە يورت نىنك
اوستىدە قويماقچى ايردى . ليكن يورت نىنك چونك لارى
دانيالغە حسد قىلىپ انى توشور كالى مصلحت قىلدىلار .
ليكن انىنكدا عيب تاپماي حىلە برلە پارشاھ نىنك الدىغە
كلىپ انىنكدىن شونداغ حكم تىلاب الدىلار كە اوتوز كون
غچە پادشاھ دىن باشقە نرسە كا سجدە قىلار ورغان كشى
ھەر كىم بولسە شىر اوراسىغە تاشلانسون . ليكن دانيال ايلكر
كى ديك كوندە اوچ مرتبە تىز بوكوب خداغە دعا قىلىپ شكر
ايتور ايردى . حسد قىلغۇچىلار مونى بىلىپ پادشاھ نىنك
قاشىغە بارىپ دانيال نىنك توپەسىدە عرض قىلدىلار . اول
وقت پادشاھ تولا غمكىن بولوب انى قايداغ قوتقازغالى فكر
قىلدور ايردى . ليكن اول كشىلار يورت نىنك نظامىغە موافق
پادشاھ نىنك حكمى نى تىدىل قىلغالى بولمايدور دىكاندە
پادشاھ دانيال نى شىر اوراسىغە تاشلاغالى بيوردى . و پادشاھ
انكا ايتتى سن ھمىشە عبادت قىلغان خداينك سنى قوتقاز
سون . دانيال نى اوراغە سالغاندىن كىن اورانىنك اغزىغە بر
تاش قويدور انى مھرلار يىلار .

۴ اول كىچە پادشاھ اوخلايالماي تانكاتقان وقتدا

یله دام شیر اوراسیغه باریب حزین آواز برله ای تیریک خدا
 نینک بنده سی دانیال سن همیشه عبارت قیلغان خدا اینک سنی
 شیرلاردین ساقلالی قادیر ایبری مو دیدی. دانیال جواب
 بردی که خدایم اوز فرشته سی فی ایباریب روز. اول شیرلار نینک
 اغزلارینی باغلاب روز که اولار منکا زیان قیلما دیلار. اول
 وقت پادشاه تولا خوش بولوب دانیال فی اورادین چیقارغالی
 بیوردی. اندین انکا حسد قیلغان کشیلارنی خاتون بلا
 لاری بیلان شیر اوراسیغه تاشلاغالی بیوردی. اولار اورانینک
 تکیغه یتماسده شیرلار اولارنی پاره پاره قیلدیلار. اندین
 کین دارایوس اوز تابع سیداکی بارچه طائفه لارکا خط بیلان
 بیوردی که هر پرده دانیال نینک خدایدین قورقسونلار چونکه
 اول تیریک بر خدا روز وانینک پادشاه لیقی تبدیل تاپماس.
 ه نبوکد نصر اورشلیم فی ایکینجی مرتبه الغاندا الیب
 کتکان اسیرلار نینک اراسیدا حزقیال دیکان برکشی بار ایبری.
 اول بابلدا اسیرلار اوچون پیغمبر بولوب خلق نینک کنه لار
 ینی بیلدوردی. اماخذ انینک مرحمتی فی هم خبر بریب پیغمبر
 لیک سوز قیلیب ایتی منا قوی لاریمغه یاردم برورمن که اولار
 غارت قیلینماغایلار و اولارنی باقارورغان بر پاده چی فی اولار
 نینک اوستیکا قویارمن. خواه حزقیال خواه دانیال اوز اتا بابا
 لاری نینک یورت لاریغه یانیب کلمای بابلدا وفات بولدی.

بنی اسرائیل نینک اسیرلیقدین

تارتیب مسیح غنچه اوتکان زمانی.

يهوديلار اسيرلىقىدىن يانئيب كلماكى.

۱. يهوديلارنىڭ اولقى جماعەسى بابلدىن يانئاقى. - ۲. بىت المقدسغە اول قزبولماقى. - ۳. بىت المقدس تولا مشقت بىلان پوتماكى. - ۴. يىنكى بر جماعە يهوديلار اورشليمكا كلماكى. - ۵. نكھيا اورشليمنىڭ سفيل لارنىنى سالماقى. - ۶. بنى اسرائىل نىڭ اخرقى پىغمبىرى قوپماقى.

۱. دارايوسدىن كىن ايرانلىق كورس بابلىدا پىادشاھ بولدى. و خداوند اوز خلقىغە جزا بىرىپ پاكىزە قىلماق اوچون تعىن قىلغان يتمىش يىل بو وقتدا تمام بولدى. اول وقت خدا ايرانلىق پادشاھ نىڭ كونكلىكا سالىدى كە تمام مملكتىدە خداوند آسمانلارنىڭ خدای منكا دنيادا كى بارچە پادشاھلىق لارنى بىرىپ اورشليمدە اوزىكا بىر اوى ياساغالى امر قىلىپ دورە هر كىم انىڭ قومىدىن بولسە خداوند انىڭ بىرلە بولغالى اورشليمكا بىرىپ خداوند نىڭ اويىنى ياساسون دىب ايتقالى بىوردى. و هم فبوكد نصر بىت دىن اليب كلكان التون و كموش اسباب لارنى بىركالى بىوردى اول وقت يهورا بن يىمىن و لاوى نىڭ قىبلە لارىدىن اليب مىنكغە يقىن كشى اورشليمكا بارغالى چىقتى. سەيىون نىڭ اسيرلارى توش كوركاندىك بولوب چونك خوشلوق بىرلە خداغە حمد ايتىلار. و طائفە لارنىڭ اراسىدا خداوند اولارغە چونك ايشلار قىلىپ دورە دىب ايتىشتىلار.

۲ مقدس یورتغه کلمکانده ایراندلیق پادشاه راورنینه
اولادیدین زروبابل دیکان برکشی نی والی قیلدی ویوشع اولوغ
کاهن بولدی. اولار کلیب بر یلدین کین بیت المقدس نی
یاساش نی باشلادیلار. اوستارلار اولی نی قویغاندا کاهنلار
خاص ایکینلارینی کیب قبالغان اولیلار بیلان کورنایلار
تارتیب چنک لار چالیب بنی اسرائیل کورساتکان همه عنایت
و مهر بانلیق اوچون خداوند کا شکر قیلدیلار. و تمام خلق
خوشلوقدین تووالاشتی. ایلمکر کی بیت نی کورکان قری
کشیلار اولوک آواز برله یغلاریلار انداغ که خوشلوق نینک
تووالاشی یغیدین فرق قیلینماری.

۳ سامره لیق لار اسیرلیقدین یانغانلار نینک خداوند کا
بر بیت یاساغالی تورغانی نی انکلاب اولار بیلان شریک یاسا
ماق نی خواهلادیلار. اما یهورا و بن یمین نینک قبیلده لاری منع
قیلغان اوچون اولار کورسغه عرض قیلدیلار. مونینک اوچون
ایش اون تورت یل توختاب قالدی. اول وقت نینک اخیریدا
حجای و زکریا دیکان پیغمبرلار قویوب بیت نی یاساغالی
خلق نی ترغیب قیلور ایریلار. حجای پیغمبر خبر بریب
ایتی خداوند زبعوط بو اوی نی اوز جلالی بیلان تولدورور و
انینک جلالی اولقی بیت نینک جلالیدین چونک بولور. زکریا
مسیح نینک توغراسیدین هم پیغمبرلیک سوز قیلیب ایتنی سن
ای صهیون نینک قیزی تولد خوش بولغیل سن ای اورشلیم
نینک قیزی خوشلوقدین قچقیر غیل منا صادق غالب
متواضع پارشاهینک بر ایشاک کا و بر تالی خرکا مینیب سنکا
کلور. ایراندلیق پارشاه بیت نی یاساماق اوچون اذن برماک

بىيلان تورماي ھەر طرىقە بىيلان اولارغە ياردەم بەرگان اوچون اولار يىنە ياساغالى باشلاب تورت يىلدا پوتكاز رىيلار و خلق خوشلوق بەرلە بىت نى تقدىس قىلىپ خداوندكا قىربانلىق قىلدى .

۴ اولقى جماعە كلكاندىن تىخىمىنا سىكسان يىل كىن عزرا دىكان صالح و عالم بەر كىشى باشلىق اسىرلىق يورتىدىن يىنكى بەر جماعە بنى اسرا ئىلدىن اورشلىمىكا كىلدى . اول كىشى خدا نىنكى امرلارنى خىلققە اوركاتور اىردى . و خلق نىنكى تولاسى بۇت پىرست لار نىنكى قىزلار دىن خاتونلار الغانى نى انكلاپ اوز كىمى نى پىرتىب دعا قىلىپ يىغلارنى . اندىن كىن خلق نى يىغىپ كىناھ لارنىنى اقرار قىلغالى بۇت پىرست طائىفە لار دىن الغان خاتونلارغە طلاق بەر كالى نصىحت قىلدى و خلق شونداغ قىلدى .

۵ اسىرلار دىن نىكىميا دىكان بەر كىشى اىرانلىق پارشاھ نىنكى قاشىدا ساقى اىردى . اول كىشى اورشلىمىدىن كىلكان بەر نىچە آدم لار دىن شەرنىنكى سفىل لارى يىقىتىلغانى نى و دروازە لارى كويدورولكانى نى انكلاغاندا يىغلاپ روزە توتتوب خداغە دعا قىلدى . پارشاھ انىنكى نىچە اوچون شونداغ غىمكىن بولغانى نى سورغاندا نىكىميا ايتتى اورشلىمى وىران و دروازە لارى كويدورولكاندىن كىن غىمكىن بولمايدورمىن مو . اول وقت پارشاھ انى اورشلىمى نىنكى سفىل لارنى سالىدورغالى اىباردى . نىكىميا اورشلىمىكا عزرا دىن اون تورت يىل كىن كىلدى . تولا يىھور يىلار انكا اىركاشىب ايش نى تولا غىرت بىيلان باشلان رىيلار . سامرەلىق لار مو نى انكلاپ مسخرە قىلىپ اولار

غه ههجوم قیلغالی فرصت نی مزارز ایرریلار. اول سببیدین
ایش قیلغان کشیلارکا بر قولغه یراغنی الیب ینه بر قول برله
ایش قیلماق لازم ایردی. سفید پوتکانده خلق یغیلیب
خداوندکا شعرلار بیلان حمد و شکر ایتتی و اورشلیم نینک
خوشلوقی یراققه انگلاندی.

۶ لیکن خلق خداوند اولارغه کورساتکان بارچه عنایتی
نی پات اونوتوب عبارتدا گاههلایق قیلیب خداوند تعین
قیلغان راحت کونی نی تکقیر قیلور ایردی. اول وقت کهنه
عهد نینک آخرقی پیغمبری ملاکیا قویوب خلق نینک کنه
لارینی ملامت قیلور ایردی. لیکن خدا رین قورقارورغانلار
غه خداوند نینک طرفیدین ایتتی ای منینک اسمیدین
قورققانلار سیرلارکا عدالت نینک کونی چیقار و انینک قنات
لاری نینک استیدا شفا بولور.

۵۷

کهنه عهد نینک آخرقی تورق یوزیلی.

۱. خدا نینک اسمی طائفه لار نینک اراسیدا هم معلوم بولماقی. - ۲. انتیوکیس
- ایمفانوس بنی اسرائیل نینک اعتقادینی یوقاتقالی تورماقی. - ۳. متاتیا بنی اسرا
- ئیل نینک اعتقادی و آزادلیقی اوچون کوشیش قیلماقی. - ۴. یهودا مکابی جنک
- قیلماقی. - ۵. خلق باشقه طریقه بیلان هم اعتقادینی ساقلاعالی تورماقی. -
۶. یهودیلار رومالیق لارغه تابع بولماقی.

۱ مقييد و نيباليق اسكندر مدينيلىق لار بيلان ايرانيلىق لار
 نينك حكومتى نى يوقاتقاندىن كين مونيىنك بيلان اوچوننجى
 چونك پارشاھلىق باشلاندى. انكا يهوريلار و سامرەلىق لار
 ھم تابع بولدى. اسكندر نينك وقتيدا و انينكدىن كين تولا
 يهوريلار اوز يورتىدىن چىقىپ آق تينكىز نينك مشرق
 طرفيدا كى يورت لارغە و ھم ايتاليياغە كوچوب اولتورور ايرىلار.
 اول وقتدا تورات و زبور و پيغمبرلار نينك بارچە كتاب لارى مصر دا
 يونان تليغە ترجمە قىلىندى. مونيىنك بيلان بنى اسرائيل نينك
 خدائى نينك اسمى طائفە لار كا ھم معلوم بولدى. و تولا كشيلا
 يهوريلار نينك دينىغە كيرىلار. اولار پروسە ليط* اتاندىلار.

۲ اسكندر وفات بولغاندىن كين انينك چونك حكومتى بىر
 ذىچە ككچىكران حكومت لار كا بولوندى. اول وقت يهوريلار
 بعضيدە سريانيلارغە و بعضيدە مصر لىق لارغە تابع ايرىلار.
 سريان پادشاھ لار يىدىن انتيوكس اپيفانوس دىكان بىر پادشاھ
 يهوريلار نينك اراسىغە بىت پرست لار نينك دين و عادت لار يىنى
 كير كوز ما كچى ايرىدى. انينك اوچون اورشليم كا كليب بيت نى
 بولاب تولا ناحق قان توكتى. اندىن مملكتدا كى بارچە
 خلق نينك عبادتى بىر بولسون دىب حكم چىقاردى بيت دە
 قربانلىق قىلماق نى و سبت كونى نى مقدس توتماق نى و بلالار نى
 ختنە قىلماق نى منع قىلدى. بو حكم كا اطاعت قىلماغان
 كشيلا رنى اولتورار ورغان بولدى. اندىن كين بىت لار اوچون
 بيت دا كى قربانكا نينك اوستيدە بىر قربانكا ياسا قىب
 بارچە شھەر لار نينك كوچە لار يدا ھم قربانكا لار ياساتور ايرىدى.
 اخرن ا شريعت نينك كتاب لار يىنى يرتىب كويدور كالى و انى

* بىر دىندىن چىقىپ يىنە بىر دينغە كيركان كشى.

توتار ورغان كشيلا رنى اولتور كالى امر قىلدى . اما يىنه تولا
خلىق اعتقادىدا ثابت بولدى . ليكن سامره لىق لار بُتغە
عبادت قىلدور ايرىيلار .

۳ يهورىه نىنك بىر شىهرىده متاتىيا رىكان قىرى بىر كاھىن بىش
اوغلى بىلان اولتور و غلوت ايرى . اولار يهورىه و اور شلىمكا
نىنكان عذاب اوچون تولا غمكىن ايرىيلار . بىر كون اذنىوكس نىنك
منصبدار لارى خلىق نى رىنىدىن ياندى وروب بُت لارغە قىربان
لىق قىلدور غالى شىهر كا كلكانده اول متاتىيانى بارىب قىربان
لىق قىلدوغالى بىورروب پار شىاه طرفىدىن انكا عزت و التون و
كەموش بىر كالى وعدە قىلدىيلار . ليكن متاتىيا اونلوك آواز بىراھ
ايتتى اكر همەسى اتاىيا لارى نىنك شىرىعتىدىن قايسىمەن
اوغول لارىم و بىر ادر لارىم بىلان تاىمايمەن . شول سورغى ايتقاندا
در حال بىر يهورى بارچە خلىق كور كودىك الدىغە چىقىب
قىربانكاهدا بُتغە قىربانلىق قىلدى . متاتىيا بو ايش نى كوركانده
شىرىعت نىنك حمىتىدىن جىرت قىلىب يوكورروب بارىب اول
يهورىنى و منصبدارنى اولتورروب قىربانكاهنى بوزدى . اندىن
كىن اوغول لارى بىلان تاغلارغە قاچتى و ظلمدىن قورقان
كشيلا رنىنك بارچەسى اولارغە كىلدى . اندىن كىن بىرتدا
چور كولو بىورروب بُت لارنىنك قىربانكاه لارىنى يقىتور ايرى .
موندىن بىر از وقت كىن متاتىيا وفات بولدى و بارچە خلىق
انكا ماتم توتتى . اوچ يىلدىن كىن اذنىوكس پادشاه تولا
درى تارتىب اولدى . انداغ كە بدنى قوروقلاب ساسىدى و
چونك چونك بارچە كوشىت لار توشوب كتار ايرى . و هيچ كشى
ساسىغلىقىدىن قاشىدا تورالماي . تگىر لو قىدىن اوزىنى
خدا دىك كوركان كشى نىنك اخرى شونداغ بولدى .

۴ متاتياڧينىك اورنىغە اوغلى يھورا مكابى قالدى . اول شيرىك جرت لىك بر كشى ايردى . خداغە توگل قىلغانى اوچون دشمن لارىكا اوچ جنكدا غاليب بولدى . اندىن كىن اورشلىمكا بارىب بيت نى بت پرستلىك نىنك مكر وهاتىدىن پاكىزه قىلىپ بارچه نى ايلكركى دىك راستلاب تقدىس عىد ينى قىلدى . موندىن كىن يھودىلار هر يىل اول عىد نى ساتلار ايرىلار يھورا مكابى اورشلىمداكى ايش لارنى راستلاب برادر لارى برله بارچه يورتدا چور كولوپ يوركاندىن كىن يھورادا ازغنه وقت تىنچلىق بولدى . اخردا دشمن لارنىنك كوچلوغ لوقىدىن تورقوب رومالىق لارغە ايلچى اىبارىب اولار بىلان معاھدە قىلدى . لىكن اول كوندىن كىن خدا نىنك بركتى انىنك رىن ياندى چونكە ايلچىلار رومار يىن يانىب كىماسدە يھورىلار مغلوب بولدىلار و يھورا مكابى جنكدا اولدى .

• بو وقتدا خداوند نىنك شرىعتى اوچون غيرت قىلغان كشىلار هر يىرە سناغوغا رىكان عبارت خانەرە يىغىلور ايرىلار اندا كاتب رىكان كشىلار مقدس كتابلارنى اوقوب معنى سى نى بيان قىلور ايردىلار . اول كاتب لار دعا روزە صدقه طهارت عشر و باشقه لار توغراسىدا مقدس كتاب لارە يوق تولا قاعدە لارنى چىقارور ايردىلار . بارغانچە يھورىلار بو قاعدە لارنى خدا نىنك سوزى بىلان تنك بلكە انىنكدىن ضروراك كوررىلار . كىن بو قاعدە لار شىخ لارنىنك رسم لارى اتاندىلار . متاتياغە و انىنك اوغول لارىغە قوشولغان رىندار كشىلارنىنك اراسىدىن فرسىلار رىكان بر فرقه چىقتى . اولار موسى نىنك شرىعتى نى و شىخ لارنىنك رسم لارنىنك محكم قوتار ايردىلار .

لیکن آخردا اولارننینک توالاسی کونکدننیک احوالیدین غافل بولوب فقط ظاهر داکی عمل لاریده قالدیلار . فرسیلارننینک خلافیدا صادوقیلار دیکان بر فرقه پیدا بولدی . اولار شیخ لارننینک رسم لارینی رد قیلیب قیامتکا و فرشته لارننینک بار لیقیغه انکار قیلور ایردییلار .

۴ یهودا مکابی وفات بولغاندین کین انینک برادرلاری تولا هوشیارلیق و نصرت بیلان جنک قیلور ایردییلار . اما اولارننینک اوغول لاری دینی و اعتقادی اوچون ایماس بلکه اوز قدرتی و عزتی اوچرن جنک قیلور ایردییلار . اولار مملکت ذی کنکروتسه لار هم خدا اولار بیلان ایماس ایردی . فرقه لارننینک اراسیدا کی اختلاف و جدل لار خلقی بر بریدین ایریغالی سبب بولدی . آخردا خداوند یهوریلارنی تورقونجی چونک حکومتکا تاپشوردی . رومالیق لار اورشلیم ذی الیب بارچه یورت ذی اوز حکومتیکا تابع قیلدییلار . بر مدتدین کین اولار یهودیلارننینک توپه سیکا هیرووس دیکان بر کشی فی والی قیلیب قویدییلار . اول بیت المقدس فی اولیدین تارتیب یاساب اولقی دین چونک زینت لیک قیلدی . لیکن اوزی تولا یمان و فاسق آدم بولوب ظلمی وقتلیدین همه یورت ذی قورقنچ برله تولدوردی . خداوند ملاکیا پیغمبرننینک واسطه سی برله ایتقان سوزننینک بجاکلار ورغان وقتی ایمدی یقین کلدی یعنی منا فرشته م ذی ایبارور من اول منکا یول طیار قیلور و سیزلار ایستکان رب اوز بیتیکا پات کلور اری سیزلار خواهلاغان عهدننینک فرشته سی منا اول کلور ذیب خداوند زبعوط ایتور .

خلاصە.

۱ سلیمان خداوند کا بی وفالیک قیلغاندین کین خدا
وندننیک حکمیکا موافق بنی اسرائیل نینک اون ایکسی قبیله
سی ایکسی قوم بولدی . بو واقعه مسیح دین توقوز یوز یتیمیش
بش یل ایلکری بولدی . لیکن اولار برادر دیک بر بری نینک
یا نیدا تورمای بلکه بر بریکا عداوت قیلیب جنک قیلور
ایردیلار .

۲ اسرائیل نینک اولقی پادشاهی حکومت فی کوچلان دورا
من دیب انقراضیغه سبب بولدی . انینک دین کین کلکان
پادشاهلار نینک بارچه سی خدا دین قورقماي خلق نی بُت
پرستلیککا تخی مایلر ات قیلور ایردی . انینک اوچون خداوند
هیچ پادشاه نینک اولادین پادشاه لیقدا اوزون تورغوز ماری
شونداغ که بولک بولک توقوز اوروغ دین پادشاهلار چیقستی .

۳ مسیح دین تخمیناً توقوز یوز یل ایلکری اسرائیلده
بعلغه عبارت قیلماغان کشی از ایردی . اول وقت خداوند
پېغمبرلار نینک همه سیدین کوچلوق و غیرتلیک بر پیغمبرنی
ایباردی . انینک واسطه سی برله بعل نینک عبادتی یوقالسە
هم خدا نینک عبارت فی اورنېغه کلما ری . اسرائیل یمان فعل
لاریدین یانماغان اوچون خداوند اوز حکمی فی بجاکلتور
کالی بُت پرستلارکا ازن ایردی . بو مسیح دین یتنه یوز یکرمه
ایکی یل ایلکری واقع بولدی .

۴ یهودادا خدا نینک برکتی فی تاپقان مضبوط بر حکومت
بار ایردی . اندا خدا نینک شریعتیکا موافق خلق نینک

کناه لاریننی هم خدا نینک مرحمتی نی اوفوتدور مایدورغان بیر
عبادت هم بار ایردی. بعضی پادشاه لاری هم دیندار و
خداوند نینک قومی نی راست باقارورغان کشیلار ایردی لار.
انینک اوچون اولار نینک اراسیدا بُت پرستلیک اوزون وقت
ثابت بولمادی.

۵ لیکن خلق بُت پرستلیککا توشوب نه پیغمبر نینک
و نه دیندار پادشاه نینک سوز لاریننی انکلاب توبه قیلماغاندا
خداوند نینک حکمی اولارغه تکدی و خلق بابلغه اسیرکتی.
اسیرلیک مسیح دین الله یوز الله یل ایلکری باشلاندى
اون سکز یل دین کین اورشلیم ویران قیلیندی.

۶ مسیح دین بش یوز اوتوز الله یل ایلکری یهودیلار
اسیرلیک دین آزار بولوب اوز یورتیغه کلدیلار. لیکن ایلکر
کی دیک آزادلیق هیچ وقت بولماری. باشقه باشقه چونک
حکومتکا تابع بولوب تورار ایردی لار. اسیرلیک دین یانغان
دین کین بُت پرستلیک فی یمان کوروب هیچ وقت انکا میل
قیلماری لار. اما اگرچه عزرا نکمیا و مکابی شریعت اوچون
تولا غیرت کورساتسه لار هم هیچ وقت صاف کونکد برله
خداغه عبارت قیلماس ایردی لار. متاتیبا و انینک اوغول لاری
نینک وقتیدا کی غیرت پست بولغان دین کین عبارت فقط
رسم بولوب قالدی اما خلق ابراهیم نینک بلالاری دور میز
دیب اوز لاریننی ماختار ایردی.

۷ اسرائیل بیلان یهودانینک پادشاه لاری یمان یولدا
یورکان وقتدا پیغمبرلیک سوز نینک نوری تلخی روشنران
بولدی. و خداوند یهودیلارغه اسیرلیک وقتیدا هم اوز

يورتىغە يانغاندا پيغمبرلار ايبارور ايردى . ليكن مسيكدىن
 تىخىمىنغا تور ت يوز يىل ايلكىرى پيغمبرلىك نىنك نورى اوچتى .
 اول وقتدىن كىن موسى و پيغمبرلار پتوكان سوزلاردىن باشقه
 هيچ بىر طريقه بىلان خدا اوز ارادەسى نى بىيان قىلماس
 ايردى . بارغانچە بنى اسرائىل همه ايشلارنى دنىيا اوچون
 قىلدور بولدى . اولوغ كاھن بىر خاندىك ايردى و خلق
 منتظر بولغان مسيح نصرتلىك ^{دنياوى} دىيىمى بىر پادشاه بولور دىيىم
 خيال قىلدور ايردى . فقط كىچىك بىر جماعه خلق نجات
 اوچون مسيغه منتظر ايردى .

دونييا

ایکینجی جز.

عیسی نینک ظهوریغچه

اوتکان زمان.

۱

یحیی نینک توغولوشیدین

خبر بریلماکی.

۱. یحیی نینک اتا اناسی. - ۲. بر فرشته یحیی نینک توغولوشیدین خبر

برماکی. - ۳. زکریا بو خبرنی قانداغ قبول قیلماقی.

۱. هیرورس پادشاه نینک کونلاریده زکریا دیکان بر
کاهن بار ایردی. خاتونی نینک اتی ایصابت ایردی.
ایکیلاسی خدانینک الیددا عارل بولوب خداوند نینک
بارچه امرلارینی قصورسز توتار ایردی. لیکن بلالاری یوق
ایردی و ایکیلاسی قریب ایردی.

۲ زکریا خدانىڭ حضورىدا كاهنلىك خىزمىتىنى قىلىپ
 تورغاندا بىر كۈن بىت المقدسغە كىرىپ خوشبۇي كۆيدۈرۈپ
 قىرغىسى انكا چىقتى. اندا خوشبۇي قىرغانكاھى نىڭ انكا
 طرفىدە خدانىڭ بىر فرشتەسى انكا كۆرۈندى. اول وقت
 زكرىيا قورقتى لىكن فرشتە انكا ايتتى اى زكرىيا قورقماغىل
 چونكى تىلا كىنك اجابت بولدى. خاتونونك الیصابات بىر
 اوغول توغار انكا يىككى ات قويارسن. سىنكا خىرسىندلىك
 بولور و تولالار انىڭ توغولوشىدىن خوش بولورلار چونكى
 خداوند نىڭ الدىدا اولوغ بولور. اول شراب ايچماس و
 اناسى نىڭ رحىمدىن روح القدس بىلان تولغان بولور.
 بنى اسرائىلدىن تولا آدم نى رب خدايغە ياندىرور. اول
 خداوند نىڭ الدىدا ايليانىڭ روحى و قوتى بىلان بارىپ
 خداوند اوچون حاضر بىر قوم طيار قىلدور.

۳ زكرىيا فرشتەگا ايتتى مۇنى نىمەدىن بىلدۈرۈمىن چونكى اوزوم
 قىرى دورمىن و خاتونوم هم قىرىب دور. اول وقت فرشتە ايتتى من
 خدانىڭ حضورىدا توران ورغان جبرائىل دورمىن بوخوش خىرنى
 سىنكا بىر كالى ايبارىلدىم منا بو واقع بولماغۇنچە سوزلايالماس
 سن چونكى اوز وقتىدا بىجاكلار ورغان سوزومكا ايشانمادىڭ
 زكرىيا خوشبۇي قىرغاننى قىلىپ تورغاندا قوم تاشقارىدا
 توروب دعا قىلدور ايردى. بولار زكرىيانىڭ بىتدە خيال
 بولغانىغە تعجب قىلدىلار لىكن زكرىيا بىتدىن چىقانددا
 اولارغە سوزلايالماسى. پس اولارنىڭ بعضىلار بىر روي كوركانىنى
 اوقتىلار. اول كاچە بولوب قالغان اوچون اولارغە اشارت قىلدور
 ايردى. خىزمىتى نىڭ كۈنلارى تىمام بولغاندا اويىكا ياندى.

عیسی نینک توغولوشیدین خبر بریلماکی.

۱. جبرائیل فرشته کلیب مریمکا سلام برماکی. - ۲. جبرائیل خوش خبرنی برماکی. - ۳. مریم خوش خبرنی قانداغ قبول قیلماقی. - ۴. مریم ایصابت بیلان کوروشکالی بارماقی.

۱. موزینکدین الته آی کین جبرائیل فرشته خدا دین جلیلیته داکی ناصرت شهریکا داود نینک نسلیدین یوسف دیکان بر کشیکا وعده قیلینغان بر باکره قیز نینک الدیغه ایباریلدی. اول باکره قیز نینک اتی مریم ایردی. فرشته انینک الدیغه کلیب ایتی سلام سنکا ای لطف تاپقان خداوند سنینک برله دور. سن خاتونلار اراسیدا مبارک دورسن. مریم فرشته نی کورکانده سوزیدین قورقوب بو قانداغ سلام دور دیب فکر قیلدی.

۲. اول وقت فرشته ایتی ای مریم قورقماغیل چونکه سن خدا نینک الیددا لطف تاپتینک. منا سن بر اوغول توغوب اتی نی عیسی قویار سن. اول اولوغ بولوب متعال نینک اوغلی اتانور و رب خدا انکا اتاسی داور نینک تختی نی برور و اول بیت یعقوبغه الی الابد پادشاه بولور و پادشاه لیقی نینک اخری بولماس.

۳. مریم فرشته کا ایتی من ایر کورماسام بو قانداغ بولور. فرشته جواب بریب ایتی روح القدس اوستونکا کلور و متعال نینک قدرتی سنکا سایه قیلور موزینک اوچون اول سن دین

توغولار ورغان كهرسه ابن الله اتانور. منا خيشينك اليصابات
هم قريليقيدا بر اوغول توغار چونكه خداغه هيچ نرسه
ناممکن ايماس دور. مريم ايتتى منا خداوند نينك كنيزكى
ايتقانينك ديك منكا بولسون. و فرشته انينك الديدين كتى.
۴ شو كونلارده مريم قوپوب يلدام يهوديه نينك تاغ
ليقيدا كى بر شهركا باريب زكريانينك اوييكا كريب اليصابات
غه سلام بردى. اليصابات مريم نينك سلامى فى انكلاغاندا
روح القدسدين تولوب اونلوك آواز برله ايتتى سن خاتونلار
نينك اراسيدا مبارك دور سن و رحمينك نينك ميودسى مبارك
دور. بو منكانه يردين دوركه خداوند يم نينك اناسى منكا كلور.
مريم ايتتى جانيم خداوندكا ثنا ايتتور و روحوم قوتقازغوچيم
خدا برله خرسند بولدى چونكه كنيزكى نينك پستليكيكا
قايلادى و منا موندين كين بارچه نسللار منى مبارك ديب
ايتتورلار. چونكه قادر منكا چونك ايشلار قيلدى و انينك اتى
قدس دور مريم اليصابات نينك قاشيدا اوج ايچە تورروب
اوييكا ياندى.

۳

يېككى نينك توغولماقى و ختنه قىلىنماقى.

- ۱ خدا زكرياغه قىلغان وعدهنى بجا كىلتورماقى. - ۲. يېككى نينك ختنه
قىلىنماقى. - ۳. زكريا خداغه حمد ايتماقى. - ۲. يېككى پرورش تاپىپ اوز
ايشيغە طيار بولماقى.

۱ ایصابت نینک توغان ورغان وقتنی تمام بولغاندا اول بر اوغول توغدی و انینک همسایه لاری و دوست لاری خداوند انکا مرحمتی فی چونک قیلغانی فی انکلاب انینک برله خرسند بولدیلار.

۲ سکرنجی کونده موسی نینک شریعتیچکه بلانی حتنه قیلغانی کلیب انکا اتاسی نینک اتی فی یعنی زکریا ات قویدیلار. اناسی ایتتی یوق انینک اتی یلکییی بولسون. اول وقت انکا ایتیلار جماعتکدا هیچ کمرسه کا بو ات قویولغان ایماس. انا سیغه انکا نمه ات قویولور دیب اشارت قیلدیلار. اول وقت زکریا بر تاخته سوراب الیب اتی یلکییی دور دیب پیتودی. و همه سی تعجب قیلدیلار. درحال زکریانینک اغزی اچیلدی و قیلی یشیلدی. و اول خداغه حمد ایتتی. اما بارچه همسایه لارکا بر قورقنج توشتی. بو واقعه فی انکلاغانلار نینک همه سی انی کونکل لاریده ساقلاب بو بلا قانداغ بولور دیب ایتور ایردی.

۳ زکریا روح القدسین تولوب پیغمبرلیک سوز قیلیب ایتتی اسرائیل نینک تنکریسی خداوند کا حمد و ثنا بولغانی چونکه اوز قوم فی یوقلاب بر فدا بریب دور و بنده سی داود نینک اوپیده بیزکا بر نجات مونکوزینی قویباردی. سن ای بلا متعال نینک پیغمبری اتانورسن چونکه سن خداوند نینک یوزی الدیدا یول لارینی طیار قیلغانی و انینک قوم یغه کناه لاری نینک باغیشلانماقی نجات نینک علمی فی برکالی بارورسن.

۴ بلا اوسوب روحدا قوتلانیب اسرائیلکا ظهوزی کونیغچه بیاباندا ایردی. و خداوند نینک قوی انینک برله ایردی.

عیسی نینک توغولماقی .

۱ خدا یوسف بیلان مریمنی عیسی توغولادورغان یرکا یتکوزماکی . - ۲ . بر نچه پادەچیغە مسیح نینک توغولغانی خبر بزیلماکی . - ۳ پادەچیلار بولغان واقعه نی کورکالی بیت لحمکا الديراب بارماقی .

۱ شو کونلارده اغسطوس قیصر البان قویماق اوچون همه دنیاداکی خلق نینک جان حسابی نی پتوکالی حکم چیقاردی . بو سبب دین هر کشی اوز شهریکا باردی . یوسف داود نینک اولادیدین بولغانی اوچون جلیلیه داکی ناصرت شهریدین چیقیب وعده قیلینغان خاتونی مریم بیلان جان پتوماک اوچون یهودیه راکی داود نینک بیت لحم دیکان شهریکا باردی . اندا ایکانده مریم نینک توغارورغان وقتى تمام بولدی و تونجی اوغلی نی توغوب انی زاکالاب منزلده اولارغه جای بولماغان اوچون بر اخوردا یاتقوزوب قویدی .

۲ اول شهر نینک عکراسیدا بر نچه پارەچی کیده ده پادەسی نی ساقلار ایردی . منا خداوند نینک بر فرشته سی اولار نینک یانیدا تورری و خداوند نینک جلالی اولار نینک چوره سیده یاروغلوق بېردی . اولار نهایت قورقتیلار . فرشته اولارغه ایتمی قورقمانکلار چونکه من بارچه خلققه بولارورغان چونک خوشلوق نی سیزلارکا خبر برور من چونکه بو کون داود نینک شهریده سیزلارکا بر قوتقازغوچی توغولدی . اول خداوند

مسیح دور. سیزلارکا علامت شول که زاکالانغان و اخوردا
یا تقوزولغان بر بلا تاپارسیزلار. و ناکاه اول فرشته بیلان
آسمان لشکریدین بر گروه اعلائی علیین ده خداغه جلال یر
یوزیده سلامت و آدم لارغه خوش رضا ریب ایتی.

۳ فرشته لار آسمانغه چیقاندین کین پاده چیلار بر بریکا
ایمدی بیت لحمکا باریب خداوند بیزکا خبر برکان و اتعه نی
کورالی دیب یلدام باریب مریم بیلان یوسف نی و اخوردا
یا تقان بلانی تاپتیلار. مونی کوروب اوشبو بلانینک توغراسی
دین انکلاغانی نی اولارغه خبر بر دیلار. پاده چیلارنیک
سوزیکا انکلاغان لارنیک همده سی تعجب قیلدی لیکن مریم
همده سی فی کونکلیده ساقلاب فکر قیلور ایردی. و پاده چیلار
یازیب انکلاغانی و کورکانی نینک بارچده سی اوچون خداغه
تسبیح و همد ایتیلار.

۵

عیسی ختنه قیلینیب خداوندکا تقدیم

قیلینماقی.

۱ عیسی ختنه قیلینماقی. - ۲. خداوندکا تقدیم قیلینماقی. - ۳. سمعون
خداغه حمد ایتیب مسیح توغراسیدین پیغمبرلیک قیلماقی. - ۴. حنا هم خدا
وندکا حمد ایتماقی.

۱ موندین سکز کون کین بلانی ختنه قیلیب فرشته
ایتقاندیک انکا عیسی ات قویدیلار.

۲ موسی نینک شریعتیکا موافق تظہیر کونلاری تمام بولغاندا اولار انی شریعتیچہ خداوندکا تقدیم قیلغالی و بر جفت پاختک یا کہ بر جفت باجکا قربانلیق قیلغالی اورشلیمکا ایب باردیلار.

۳ اورشلیمدہ سمعون دیکان بر کشی بار ایردی. اول عادل و صالح بر کشی بولوب اسرائیل نینک تسلیسیکا منتظر ایردی. انکا خداوند نینک مسیحی فی کورما کوزیچہ اولوم کورماسلیکی روح القدس نینک واسطہ سی برلہ الہام قیلینیب ایردی. اول ایمدی روح نینک باشلاماقی برلہ بیتکا کلدی. اولار بلانی ایب کیرکاندہ سمعون انی قولیغہ ایب خداغہ حمد ایتیب ای خداوند ایمدی قلوبنکی ایتقانینکدیک سلامتدیک بیلان بارغالی نصیب قیلغالی سن چونکہ کوزلاریم سن بارچہ طائفہ لار نینک الیدی ا طیار قیلغان نجاتینک فی یعنی طائفہ لار کا یوروغلق و قومینک اسرائیلکا جلالت برارورغان بر نور کورریلار دیدی. یوسف برلہ مریم بلانینک توغراسیدین ایتیلغان سوزکا تعجب قیلدیلار. و سمعون اولارغہ دعای خیر قیلیب مریمکا ایتی منا بو بنی اسرائیلدہ تولالار نینک یقیلماقی ہم توپماقی و ضدلیق قیلینارورغان بر علامت اوچون قویلوب دور. اری تولاکونکدلار نینک فکرلاری اشکارا بولماق اوچون سنینک جانینکدین ہم بر قلیچ اوتار.

۴ اوشبو وقتدا حنا دیکان بر نبیہ ہم بیتکا کلدی. اول سکسان تورت یاشقہ کیرکان بر تول خاتون ایردی. اول بیت دین ایریلماق کیچہ و کوندوز روزہ و دعا برلہ عبادت قیلور ایردی. اول خاتون خداوندکا حمد ایتیب اورشلیمدہ

نجاتغه منتظر بولغانلار نینک بارچه سیغه انینک توغراسی
دین سوز قیلور ایردی .

۶

مشرق طرفدین دانشمندلار کلماکی .

۱ دانشمندلار اورشلیمکا کلیب عیسی نینک نه یرده توغولوشیدین خبر العاقی .
— ۲. هیروودس بلانی اولتورکالی قصد قیلماقی . — ۳. دانشمندلار بیت لحمکا باریب
عیسی غه سجده قیلماقی .

۱ عیسی بیت لحمده توغولغاندا مشرق طرفدین اورشلیمکا
دانشمندلار کلیب ایتیلار یهوریلار نینک ینکی توغولغان
پادشاهی نه یرده روز چونکه بیز انینک یولدوزینی مشرقدا
کوزوب انکا سجده قیلغالی کلدوک . هیروودس پادشاه مونی
انکلاغاندا اوزی و هم بارچه اورشلیم خلقی بی آرام بولدی .
هیروودس بارچه چونک کاهن لارنی و کاتب لارنی یغیب مسیح
نینک نه یرده توغولار ورغانی فی اولاردین سوردی . اولار ایتیلار
یهودییه نینک بیت لحمده توغولور چونکه پیغمبر نینک واسطه
سی بیلان شونداغ پتیلیب دور سن ای بیت لحم یهودا امیر
لاری نینک اراسیدا اصلا کچیکرک ایماس دور سن چونکه
قومیم اسرائیل فی باقارورغان امیر سندین چیقار .
۲ اول وقت هیروودس دانشمندلارنی پنهان قیقیریب
اول یولدوز کوزونکان وقتنی اولاردین تحقیق قیلیب

اولارنى بىت لىمكا ايمارىب ايتتى بارىب بلانى دقت بىلان
اىستانكلار و تاپقاندا منكا خبر بىرىنكلار. من هم بارىب
انكا سجدە قىلاي.

۳ اولار پادشاه نىنك سوزىنى انكلاب باردىلار. منا مشرقدا
كوركان يولدوز اولار نىنك الديد ا يوروب بلا بار يىزىنك
اوستىكا كلكانده اندا توختادى. اولار يولدوزنى كوروب تولا
خوش بولدىلار. اويكا كىرىب بلانى اناسى مريم بىلان كوروب
انكا سجدە قىلدىلار. و خزىنه لارىنى اچىپ انكا التون و
كندُر و مَر تارتوق قىلدىلار. هيرودس نىنك الديغه يانىب
بارماسلىققە توشلا ريدە الهام بولغان اوچون باشقە يول بىلە
اوز ولايتىكا ياندىلار.

۷

يوسف بىلان مريم عيسى نى مصرغە

الىب قاچماقلى.

۱ مصرغە قاچماقلى. ۲. هيرودس بلانى اولتورماقلى. ۳ ناصرتكا يانماقلى

۱ دانىشمندلار بىت لىمكا نىن كىن خد اوند نىنك
فرشته سى يوسفغە توشىدا كورونوب ايتتى قوپوب بلانى اناسى
بىلان الىب مصرغە قاچقىل چونكە هيرودس بلانى اولتوركالى
قصد قىلدى. اول كىچكە دە قوپوب بلانى اناسى بىلان الىب
مصرغە قاچىپ هيرودس اولكونچە اندا توردى.

۲ هيرودس دانشمند لارنيزنك يانيزب ككلماسليكي نى
 بيلكافده تولا اچيغلانيزب اولاردين تحقيق قيلغان وقتغە
 قايلاب بيت لحم بيلان انيزنك اطرافيدا كى ايكي ياشليق و
 اندين كچيك بلالارنى اولتوركالى كشى ايباردى .

۳ اما هيرودس اولكاندين كين خداوند نيزنك بر فرشته
 سى مصر را يوسف توشيده كورونوب ايتتى قوپوب بلانى اناسى
 بيلان اليب اسرائيل ولايتيكا بارغيل . يوسف فرشته بمورغان
 ديك قيلدى . ليكن هيرودس نيزنك اوغلى ارخيللاوس اناسى
 هيرودس نيزنك اورنيدا يهوريه كا پادشاه بولغانى نى انكلاب اول
 يركا باريشدين قورقتى اما توشيده الهام بولغاندين كين
 جليليه كا باريب ناصرت شهريده اولتوردى . و بلا اوسوب
 قوتلانيزب حكمت بيلان تولدى . و خدا نيزنك لطفى انيزنك
 برله ايزردى .

۸

عيسى اون ايكي ياشغه كيركانده

بيت المقدسه بارماق .

۱ . عيسى اتا اناسى برله فصاح عيدىغه بارماق . - ۲ . اتا اناسى يانغاندا عيسى

اورشليمدا قالماق . - ۳ . اوچ كوندين كين انى بيتده تاپماق .

۱ . يوسف بيلان مريم هر يىل فصاح عيديدا اورشليمكا

بارور ايردى. عيسى اون ايكي ياشقە كيركەندە اولار بيلان اورشليمكا عيدغە باردى.

۲ عيد نينك كونلارى تمام بولغاندا يوسف بيلان مريم اوييكا ياندىلار اما عيسى اورشليمده قالدى. اولار موني بيلمى يولد اشلار اراسيدا روز ديب بر كوندوك يول بار غونچە انى خویشلارى و تونوشلارى اراسيدا ايستار ايردىلار ليكن تاپالمى انى ايستاكالى اورشليمكا ياندىلار.

۳ اوچ كوندىن كين بيتده معلم لار اراسيدا اولتورروب اولار نينك سوزىنى انكلاب اولاردىن سورروب تورغاندا انى تاپتىلار. انينك سوزىنى انكلاغانلار نينك ھەھسى انينك فهميكا و جواب لاريغە حيران قالدى. يوسف بيلان مريم انى كورروب تعجب قىلدىلار. اناسى انكا ايتتى اي اوغلوم نەھ اوچون مونداغ قىلدىنك منا بيز غمكىن بولوب سنى ايستاب يور دوك. اول اولارغە ايتتى نەھ اوچون منى ايستارينكىز منكا اتام نينككى دا بولماق كيراك ايكانى نى بيلمىارينكىز مو. اما اولار بو سوزنى اوقىمار ييلار. اندىن عيسى اولار برلە ياندىب اولار نينك اطاعتيدا ايردى. و اناسى بو واقعه نى كونكليده ساقلاز ايردى. عيسى حكمتده قامتده و لطفده خدا نينك و آرم لار نينك الديد ا ترقى قىلمور ايردى.

خلاصه.

۱ وقت تمام بولغاندا پيغمبر لار نينك سوزيكا موافق مسيحه يول طيار قىلغوجى نى ايباريشدىن و موندىن آرغە

وقت كين مسیح نينك كليشيدين بىر فرشته نينك واسطهسى
بىرله خبر بىردى.

۲ يولنى طيار قىلغۇچى كىلدى. اول تىخى كىچىك ايكان
وقتدا مسیح اوزى كىلدى. دنيا انى تونومارى ليكن فرشته
لار انكا جلال بىردىلار.

۳ اول بنى اسرئيل نينك بىرىدىك بولوب اوزىنى شريعت
نينك تكيده توتى.

۴ بنى اسرئيل نينك چونك لارى انى تونومادىلار ليكن
اسرئيل نينك تسلى سىكا منتظر بولغان يهودىلار و طائفه لار
انى عزت قىلدىلار.

۵ عيسى خدا دىن دنياغە قىلغانى ايبارىلگان ايشلارغە
كامل بولدى.

عيسى نينك قىلغان ايشلارى.

۹

تعميد بىر كوچى يىھىي نينك ايشلارى

و عيسى نينك تعميد الماقى.

۱. يىھىي عيسى غە يول طيار قىلغانى تونوماق. - ۲. تولا خلق يىھىي غە

كلماق. - ۳. عيسى هم كليپ يىھىي دىن تعميد الماقى.

۱ پونتيوس پيلاطوس نينك يهوديە كا واليلىق وقتيدا و
 ھيرودس انطىپاس جليليە كا رئيس ربعى و قيافا اولوغ كاھن
 ايكان وقتدا بياباندا خدا نينك سوزى يىككى غە بولدى. اول
 اردن نينك اطرافيدا كى بارچە يورت لاردا يورور ايردى. يىككى
 نينك ايكىنى تيوە يونكىدىن و بلباغى يارغاقدىن ايردى.
 غذاسى ملح و بيابان عسلى ايردى. اول كناھ لار نينك باغيش
 لانماقنى اوچون توبە تعمىدىنى وعظ ايتور ايردى. مودىنىك
 بيلان اشعيا پيغمبر كىتابيدا منا بياباندا قىچقىزار ورغان
 نينك آوازى خداوند نينك يولىنى طيار و ايزلارنى توز
 قىلىنكلار دىب پتوكانى بجا كىلدى. اول وقت اورشلىم و بارچە
 يهوديە وارن نينك اطرافيدا كى ھمە يورت لار انكا چىقتىلار.
 ليكن تولا فرسىلار نينك و صار و قىلار نينك تعمىد الغالى كل
 كاتىنى كوروب اولارغە ايتتى اى يىلان زادە لار كلار ورغان غضب
 دىن قاچىب قوتولوشنى سىزلار كا كىم اوركاتى پس توبە كا لايىق
 ميوە قىلىنكلار اوز ايچ لار يىنكىز دە ابراھىم اقامىز بار دىب
 اويلامانكلار. ايمدى پالتو درخت نينك يىلدىزغە قويولوب
 دور يىخشى ميوە قىلماغان ھر درخت كسىلدىب اوتقە سالىنور.
 ۲ خلق انىنكىدىن سوراب ايتتى پس نەمە قىلامىز. اول
 اولارغە ايتتى ايكى ايكىنى بار كشى برىنى يوق كشىكا برسون
 و طعامى بار كشى ھم شونداغ قىلسون. باجكىرلار ھم انكا ايتتى
 لار اى اوستان بىز نەمە قىلامىز. اول اولارغە ايتتى تعين قىلىن
 غاندىن ارتوق المانكلار. سپاھ لار ھم انىنكىدىن سوراب ايتتى
 لار بىز نەمە قىلامىز. اول اولارغە ايتتى ھىچ كمرسە كا زور لوق
 قىلمانكلار اوز وظيفە لار يىنكىز كا قانع بولونكلار. ليكن فرسى

لار و صادوقیلار اذینکدین تعمید المای خدانینک مصلحتی
 فی اوزلاری اوچون پست کورور ایردیلار. خلق کونکدلاریده
 یحیی نینک باره سیدا اول مسیح موایکان دیب فکر قیلغاندا
 یحیی اولارغه ایتنی من سیزلارکا سو برله تعمید برور من لیکن
 مندیمن قدر تلیغراف کهرسه کلور. من اذینک کفش باغلارینی
 یشکالی لایق ایماس من. اول سیزلارکا روح القدس و اوت برله
 تعمید برور. و خلققه تولا نصیحت لار قیلیب وعظ ایتهیب
 بشارت برور ایردی.

۳ اول وقت عیسی جلیلیده دین اردانغه یحیی دین
 تعمید الغالی کلدی لیکن یحیی انی تعمید الغالی قویدهای
 ایتنی منکا سندین تعمید الماق لازم رور و سن منکا کلور مو
 سن. عیسی ایتنی ایمدی قویغیل چونکه شونداغ بارچه
 عدالتنی بیجا کلتورماک بیزکا مناسب رور. اول وقت انی
 تعمید الغالی قویدی. عیسی تعمید الیب سورین چیقیب
 دعا قیلغاندا آسمانلار اچیلدیلار و یحیی خدانینک روحی
 کبوتردیک توشوب اذینک اوستیکا کلمکانی فی کوردی و
 آسمانلاردین بر آواز کلدی که من اذینکدین راضی بولغان
 امراف اوغلوم بو رور.

۱۰

عیسی شیطاندین سینالماقی.

۱. عیسی شیطاندین سینالماق اوچون بیابانغه چیقاریلماقی. - ۲. تاشنی

نان قىلغالى سىنالماقنى. - ۳ بىت المقدس نىنك پىشتاقىدىن اوزىنى تاشلاغالى
سىنالماقنى. - ۲. شىطانغە ساجدە قىلغالى سىنالماقنى.

۱ عيسى روح المقدسدىن تولوب اردىدىن يانغاندىن
كىن روح انى شىطاندىن سىنالسون دىب بىبابانغە چىقاردى.
ۋ اول اندا يارا حيوانلار بىلان يالغوز ايردى.

۲ قىز كىچىكە كوندوز روزە توتقاندىن كىن اچ ايردى.
اول وقت شىطان كىلىب انكا ايتتى سن ابن الله بولسانك
ايتغىل شو تاشلار نان بولسون. لىكن اول ايتتى پتولوب دور
كە آرم يالغوز نان بىلان تىرىكلىك قىلماس لىكن خداينك
اغزىدىن چىقان ھەر سوز بىرلە تىرىكلىك قىلدور.

۳ اول وقت شىطان انى مقدس شىركا كىلتوروب بىت
المقدس نىنك پىشتاقىدا تورغوزوب انكا ايتتى سن ابن الله
بولسانك اوزونكى توبىنكا تاشلاغىل چونكە پتولوب دور اول
اوز فرشتەلارىكا سىنك بارەنكدا امر قىلدور ۋ اولار پوتونك
تاشقە تىكەسون رىب سنى قوللارى نىنك اوستىدە كوتارورلار.
عيسى انكا ايتتى يىنە پتولوب دور رب خداينك فى سىناماغىل.

۴ يىنە شىطان انى تولا ايكىز بىر تاغقە چىقارىب انكا دنيا
نىنك بارچە پادشاهلىق لارىنى ۋ اولارنىنك جلالىنى كورساقىب
انكا ايتتى اكر منكا سجدە قىلسانك بولارنىنك بارچەسىنى سنكا
بىرورمن. اول وقت عيسى ايتتى كت اى شىطان چونكە پتولوب
دور رب خداينكغە سجدە قىلغىل ۋ فقط انكا عبادت قىلغىل.
اول وقت شىطان بىر وقتىچە انى قويوب كىتى ۋ فرشتەلار
كلىب انكا خدمت قىلدىلار.

عیسی اولقی شاگردلارینی قچقیرماقی .

۱ یوحنا اندراوس و پطروس عیسی غه کلماکی . - ۲ . فیلیپوس و نشنائیل

قچقیریلماقی .

۱ عیسی بیابان دین اردانغره یاندى . یهکی اذینک کلارورغانی فی کورروب ایتتی منا خداذینک قوزیسی دنیاذینک کناهی فی کوتارکوچی . ایرتهسی یهکی یینه ایکی شاگردی برله اندا تورغاندا عیسی نینک کتیب بارغانی فی کورروب ایتتی منا خداذینک قوزیسی . اول ایکی شاگرد عیسی غه ایرکاشتی . اولار نینک بری اندراوس ایردی . اول اول برادری سمعون فی تاپیب بیز مسیح نی تاپتوق دیب انی عیسی نینک الدیغه باشلاب کلدی . اول وقت عیسی انکا قایللاب ایتتی سن سمعون ابن یونا روز سن پطروس * اتانورسن .

۲ عیسی ایرتهسی جلیلیته کا بارماقچی بولدی . اول وقت فیلیپوس فی تاپیب انکا ایتتی منکا ایرکاشکیل . اول انکا ایر کاشتی . فیلیپوس نثنائیل نی تاپیب انکا ایتتی موسی توراندا و پیغمبرلار انینک باره سیدا پتوکان ناصر تلیق عیسی ابن یوسف نی تاپتوق . نثنائیل انکا ایتتی ایا ناصر تدین یخشی فرسه بولماق ممکن مو . فیلیپوس انکا ایتتی کلیب کورکیل . عیسی نثنائیل نینک کلکانی فی کورروب ایتتی منا ایچیده حیده یوق حقیقی بر اسرائیلی و نثنائیل عیسی غه ایرکاشتی .

* پطروس لاتین و یونان تیل لاریده قورام دیکان بولور .

قاندا شەھرىداكى توى.

۱. عىسى شاكردلارى بىرلە تويغە بارماقنى. - ۲. عىسى اندا اوز جلالىنى اشكارا قىلماقنى.

۱. مۇنىنكىدىن اۈچ كۈن كىن جىلىلىداكى قاندا شەھرىدە بىر توى بولدى و عىسى نىنك اناسى اندا ايردى. و ھم عىسىنى شاكردلارى بىلان تويغە قىچقىرىدىلار. شراب تىوكاكاندە مەرىم عىسىغە ايتتى اولارنىنك شرابى يوق دور. عىسى انكا ايتتى اى خاتون سىنك بىرلە نەمە ايشىم بار وقتىم تىخى كىلمارى. اما اناسى خىدمەتكارلاركا ايتتى سىزىلاركا ھەر نەمە بويورسە انى قىلىنكىلار.

۲. يەھۇدىلارنىنك طەھارت رەسمىكا موافق ھەر بىرىكا التە يىتە سوغا سو پاتارورغان التە تاش كوپ بار ايردى. عىسى اولارغە ايتتى كوپلارنى سو بىلان توشقارنىكىلار. و اولاركوپ لارنى اغزىغىچە توشقاردىلار. اول وقت عىسى اولارغە ايتتى ايمدى اوشوب ضىيافت باشىغە اىب بارىنكىلار و اولار شونداغ قىلدىلار. ضىيافت باشى شراب بولوب قالغان سونى تاتىت باغىب يىكتنى قىچقىرىب ايتتى ھەر آرم دىلدا يىخشى شرابنى بوزور و مەھمانلار مست بولغاندىن كىن پىستىراننى بوزور لىكن سىن يىخشى شرابنى بو چاغىچە سانلادىنك. بو عىسى نىنك اولقى مەجىزەسى ايردى. مۇنىنك بىلان جلالىنى اشكارا قىلدى و انىنك شاكردلارى انكا ايشاندىلار.

عیسی نيقوديموسغه تعليم برماکی .

۱. عیسی اورشلیمکا بارماقی . - ۲. نيقوديموس کيچە دە عیسی غە کلماکى . -
 ۲. عیسی انکا ینکی توغولوش نی تعليم برماکی .

۱ فصیح عیدی یقین بولغاندا عیسی اورشلیمکا باردی .
 اندا بیتده کلا قوی و کبوتر ساتقوچیلارنی و صرافلارنی کوروب
 بارچه سی نی چیقاریب ایتتی اقام نینک اویبی تجارت اویبی
 قیلما نکلار . و تولالار نینک قیلغان معجزه لارینی کوروب انکا
 ایشاندیلار .

۲ اورشلیمده یهودیلار نینک مشورت مجلسی نینک کشی
 لاریدین بولغان نيقوديموس دیکان بر فریسی بار ایردی .
 اول کيچە دە عیسی نینک الدیغه کلیب ایتتی ای اوستاد بیلور
 میز که خدا دین کلکان بر معلم دور سن چونکه خدا انینک
 برله بولماسه هیچ کمرسه سن قیلغان معجزه لارنی قیلالماس .
 ۳ عیسی انکا ایتتی بتحقیق سنکا ایتورمن کشی
 ینکیدین توغولماسه خدا نینک پادشاه لیقی نی کورالمایدور .
 نيقوديموس انکا ایتتی آدم قریغاندا قانداغ توغولالایدور .
 عیسی ایتتی بتحقیق سنکا ایتورمن کشی سودین و
 روح دین توغولماسه خدا نینک پادشاه لیقیغه کیرالمایدور .
 بدندین توغولغان بدن دور و روح دین توغولغان روح
 دور . سنکا ینکیدین توغولماقینکیز لازم دور دیکانیمکا تعجب

قېلىماغىل. نىقودىموس ايتتى بوقانداغ بولالايدور. عيسى انكا
 ايتتى مناسن اسرائيل نىنك معلمى روزسن و موني بېلىمس
 سن. موسى بىباباندا ايلان فى كوتاركاندىك ابن الانسان نىنك هم
 كوتارىلماكى كىراك روز. چونكه خدا دىباغه شونداغ مھببت
 كورساتتى كه اوز يالغوز اوغلىنى بىردى تاكه هر كىم انكا ايشانسه
 هلاك بولماغاي بلكه انىنك ابدى حىاتلىقتى بولماغاي.

۱۴

سامرەلىق خاتون.

۱. عيسى نەمە اوچون يھودىيەدىن كتماكى. - ۲. سامرەلىق بر خاتون عيسى
 نىنك مسيح يكانى نى بېلىماكى. - ۳. شول خاتون نىنك سببىدىن تولا سامرەلىقلار
 عيسى غە ايشانماكى.

۱. عيسى اورشلىمىدىن كتكاندىن كىن شا كىردلارى بىرلە
 يھودىيەدە يوروب و عىظ ايتتور ايردى و قولالار انكا ايشاندىلار.
 اول وقت يىھىي نىنك شا كىردلارى يىھىي غە ايتتىلار اى اوستاد
 سن انىنك بارە سىدا كواھلىق بىرگان تىكشى تىمىد بىرادور و
 بارچە خلىق انكا تىكلور. يىھىي ايتتى انكا اشىماق اما منكا
 كىمىمىك كىراك روز. موندىن بىر از وقت كىن ھىرودس يىھىي فى
 زندانغە سالدوردى. ھىرودس پادشاھ يىھىي نىنك عادل و
 مقدس كشى ايكانىنى بىلىپ سوزىنى خوشلوق بىلان انكلاپ
 تولا وقت سوزىكا موافق عمل قىلدور ايردى. لىكن يىھىي انى
 بىرادرى ئىلىپدوس نىنك خاتونى ھىرورىانى الغانى اوچون ملامت

قیلغان سببیدن اول یحیی نی زندانغه سالدوردی . عیسی
 یحیی نینک زندانغه سالینغانی فی انکلاب جمیلته کا یانیب کتی .
 ۲ انکا سامریه رین اوتماک ضرور ایردی . و سامریه نینک
 سوخاردیکان بر شهریکا کلدی . اندا یعقوب نینک قدوقی بار
 ایردی . عیسی سفر دین هاریب قدوق نینک یانیدا اولتوردی .
 و شاگردلاری طعام الغالی شهرکا باریب ایردی لار . اول وقت
 بر خاتون سو الغالی قدوقه کلدی . عیسی انکا ایتی منکا
 ایچکالی سو برکیل . اول وقت خاتون ایتی سن بر یهودی من
 سامره لیق بر خاتون قانداغ بولوب مندین ایچکالی سو سوزار
 سن . عیسی انکا ایتی اکر خدانینک عطاسی فی و منکا ایچکالی
 سو برکیل دیب سورغان کشی نینک کیم ایکانی نی بیلسانک
 ایردی سن انینک دین سوزار ایردینک و اول سنکا تیریک سو
 برور ایردی . خاتون ایتی ای خواجه سنینک سو الغالی قاچانک
 یوق روز و قدوق چوقور روز پس تیریک سونی قایدین الور
 سن . عیسی ایتی هر کیم بو سوزین ایچسه ینه اوسار لپکن
 هر کیم من برارورغان سوزین ایچسه الی الابد اوساماس .
 خاتون ایتی ای خواجه شول سونی منکا برکیل اوساماغایمن
 و مونکا سو تارتقالی کلما کایمن . عیسی انکا ایتی باریب ایردینک
 فی قچقیریب کلکیل . خاتون ایتی ایریم یوق روز . عیسی ایتی
 راست ایتینک چونکه بش ایرکا تکدینک و حاضر فی ایردینک
 ایردینک ایماس . اول وقت خاتون ایتی ای خواجه کورور من که
 سن پیغمبر روز سن . اتا بابالاریمیز بو تاغدا سجده قیلور
 ایردی لار و سیزلار ایتور سیزلار سجده قیلارورغان جای
 اورشلیمده روز . عیسی انکا ایتی ای خاتون منکا ایشانکیل

وقت كلور كه خواه بو تاغدا خواه اورشليمده سجده قىلماس
لار. خدا روح دور و انكا سجده قىلغوجىلار روح و حقيقت
براه سجده قىلسونلار. خاتون انكا ايتى من مسيح نينك
كلار ورغانى نى بيلور من اول كلكانده هر نرسه نى بيز كا خبر
برور. عيسى انكا ايتى من اول دور من.

۳ اول وقت خاتون كوزهسى نى قويوب شهر كا بارىب
خلققه ايتى كليب منينك قىلغانيم نينك بارچهسى نى منكا
ايتقان آرم نى كورونكلار ايا اول مسيح مو. تولا كشى خاتون
نينك سوزى بيلان انكا ايشاندى و شهر دىن تولا خلق
چىقىب اراميز را قالغىل ريب انكا يالباردى. عيسى اندا
ايكى كون توردى. و انينك سوزى اوچون ينه تولا خلق انكا
ايشانىب خاتونغه ايتى ايمدى سنىنك سوزونك بيلان
ايشانمايميز چونكه اوزيميز انكلاروق و بيلورمىز كه اول
بتحقيق دنيا نينك قوتقاز غوجيسى مسيح دور.

۱۵

عيسى ناصرتكا بارماقنى اندىن كفرننا حومغه

بارىب اندا اولتورماقنى.

اندىن كىن عيسى سوخاردىن چىقىب جليليه كا باردى.
اندا اولار نينك سناغوغه لاريدا تعليم برور ايردى و انينك
شهرتى بارچه اطرافدا كى يورتلارغه چىقتى. و اوزى تربيت

تاپقان ناصرت شهریکا کلیب اوز عادتیچە سبت کونی سنا
 غوغغە کیریپ اندا تعلیم بردی. همه خلق انینک سوزیکا
 تعجب قیلدی لیکن اولارنینک اعتقاد سزلیقی اوچون ملا
 مت قیلغاندا اولار تولا اچیغلانیب انی قوغلاب اوستیده
 شهری سالینغان تاغ نینک یاریدین یقیمماقچی بولدیلار.
 لیکن اول اولارنینک اوتراسیدین اوتوب کتی. و ناصرت نی
 قویوب کفرناحومغه کلیب اندا اولتوردی. و بارچه جلیدیده
 یوروب اولارنینک سناغوغه لاریدا تعلیم بریب خدانینک
 پادشاه لیقی نینک خوشخبرینی وعظ ایتیب کسلارنی
 سقایتور ایردی.

عیسی بر مفلوج نی سقایتماقی.

۱. بر مفلوج نی عیسی نینک الدیغه الیب بارماقی. - ۲. عیسی انکا رحم
 قیلماقی.

۱ عیسی بر نیچه کوندین ککین کفر ناحومغه یانیب
 کلدی. خلق انینک کلکانی نی انکلاب درحال ایشیک نینک
 الدیغه هم پاتماغودیک تولا خلق یغیلدی. و اول اولارغه
 وعظ ایتی. اول وقت تورت کشی بر مفلوج نی کوتاریب کلدی.
 بولار خلق تولا بولغان اوچون یقین کلالمای عیسی تورغان
 اوی نینک اوکزەسیکا چیقیب انی اچیب توشون قیلدی.
 مفلوج نی یاتقان اورانی بیلان عیسی نینک الدیغه توشوردیلار.
 ۲ عیسی اولارنینک اعتقادینی کوروب مفلوجغه ایتی

ای اوغلووم کناہ لارینک سنکا باغیشلاندى . لیکن اندا بر نچکە
 کاتب اولتورروب اوز کونکل لاریدە فکر قیلور ایردی کہ بو نەمە
 اوچون کفر سوزلار قیلور . واحد خدا دین باشقە کیم کناہ لارنى
 باغیشلا یالور . عیسی اولارنینک شونداغ فکر قیلغانى فى درحال
 اوز روحیدا بیلیب اولارغە ایتنی نەمە اوچون مونداغ فکرنى
 قیلور سیزلار . قایسی اسانراق دور مفلوجغە سنینک کناہ لارینک
 باغیشلاندى دیماک مو یاقویوب اورانینک فى کوتاریب مانکغیل
 دیماک مو . اندین کناہ لارنى باغیشلاغالی قدرتی بارلیقىنى
 بیلسون دیب اول مفلوجغە ایتنی سنکا ایتورمن قویوب اوران
 ینک فى کوتاریب اویکا بارغیل . اول درحال قویوب خداغە حمد
 ایتیب اورانى فى کوتاریب ہمە نینک نظریدە چیقیب کتی . خلق
 حیران قالیب هیچ وقت مونداغ ایشنى کورمادون دیب
 خداغە حمد ایتنی .

۱۷

عیسی بیت حسدا دا بر کسلنى سقايتماقنى .

۱ بیت حسدا نەمە ایکنى . - ۲ . عیسی کسلنى سقايتماقنى . - ۳ . عیسی

اوز توغراسیدین کواەلیق برماکى .

۱ اندین کین یهوریلارنینک بر عیدى ایردی و عیسی
 اورشلیمکا چیقتى . اورشلیمدە قوی دروازە سیدا بیت حسدا
 دیکان بش ایوانى بار بر کول بار ایردی . بولاردا تولا کسل آرم
 لار سونینک چالغونوشى فى ساقلاپ یاتار ایرییلار . چونکە
 برار برار بر فرشته کولکا توشوب سونى چالغوتور ایردی . سو

چالغونغاندا د سلاب قوشكان آرم هر قانداغ كسلكا مېنلا
بولغان بولسه شفا تاپار ايردى.

۲ اندا اوتوز سكر يل كسل تارتقان بر آدم بار ايردى.
عيسى انى كوركانده اوزون كسل تارتقانىنى بېلىب انكا ايتى
سقايفونك بار مو. كسل ايتى اى خواجه سو چالغونغاندا منى
كولكا تاشلاغالى كشم يوق روز. قىچان كه من كلسام مندىن
ايلكرى باشقه كشى قوشوب الاروز. عيسى انكا ايتى قوپوب
اورانينك فى اليب كتكيل. در حال اول آرم سقايب اورانىنى اليب
كتى. اندىن عيسى انى بېنده كوروب انكا ايتى منا سقايدىنك
موندىن كين كناه قيلم اغيل كه سنكا يمانراق نمرسه واقع
بولماغاي.

۳ ليكن عيسى انكا شفا بركان كوفى سبت كوفى ايردى.
و اول موفى سبت كوفى قىلغىنى اوچون يهوديلار انى اولتوركالى
اىستاريلار. عيسى اولارغه ايتى اقام بو چاقچه ايش قىلور
من هم قىلور من. اول وقت يهوديلار فقط سبتنى بوزغانى
بيلان تورماي انينك اوستيكا خداى اقام ريب اوزىنى خدا
ريك قىلغىنى اوچون انى اولتوركالى اوشوغراق اىستاريلار.

عيسى قولى قوروغان بر كشىنى سقايتماقنى.

۱. فرسيلار و كاتبلار عيسىنى هاراماقنى. - ۲. عيسى اولارنى خاموش قىلماقنى.

- ۳. عيسى قولى قوروغان بر كشىنى سقايتماقنى.

۱ عیسی سبت كونيده سناغوغەغە كىرىپ تەلىم بىردى .
 اندا اۇنىڭ قولى قورۇغان بىر كىشى بار ايردى . فرسىلار و كاتىب
 لار انىنىڭ تويەسىدە عرض قىلغالى بىر بىھانە تاپماق اوچون
 ايا سبت كونيده شفا بىرور مورىب انى مازار ايردىلار .
 ۲ امما عیسی اولارنىڭ فكرلارنى بىلىپ اول كىشىكا ايتى
 قوپوب كىلىد . اول قوپوب الدىغە كىلدى . عیسی اولارغە ايتى
 سبت كونيده نەمە جايز دور يىخشىلىق قىلماق مورىمانلىق
 قىلماق مورىيا بىر جان نى قوتقازماق مور اولتورماق مور لىكن
 اولار شون قوردىلار . و اول چورەسىداكى لارغە اچىغى بىرلە
 قايلاپ كونكلارى نىڭ قاتىغلىقى اوچون غىمكىن بولدى .
 ۳ اندىن كىن اول كىشىكا ايتى قولونىڭنى اوزاتقىل . اول
 اوزاتقاندا يىنە بىرىدىك ساق بولدى . و فرسىلار چىقىپ انى
 قانداغ اولتورامىز دىب ھىرورسىلار بىلان مصلحت قىلدىلار .
 عیسی مونى بىلىپ اول يىردىن كىتى . انىنىڭ اولوغ ايشلار
 قىلغاننى انكلاپ پارچە ولايتدىن و اطرافداكى يورتلاردىن
 تولا خلىق انكا ايركاشتى .

عیسی اون ایکی رسول ایلغاماقى .

۱ . عیسی شاگردلاردىن اون ایكىنى رسول بولغالى تەین قىلماق . - ۲ . عیسی

بىر تاغدا وعظ ایتماق .

۱ عیسی شول كونلارده كفرناحومغە يقىن بىر تاغقا دعا
 قىلغالى چىقتى و تھام كىچەنى خداغە دعا قىلماق بىرلە

اوتكازدى . تانكاتقاندا شاكردلاريني قچقيريب اولارين
اون ايگىنى ايلغاب اولارغه رسول ات قويدى . اولار بوردور
سمعون بطروس بيلان برادري اندراوس زبدى نينك اوغول
لارى يعقوب بيلان يوحنا فيليپوس برثولماوس توماس متى
حلفى نينك اوغلى يعقوب و غيرتليك اتانغان سمعون يعقوب
نينك اوغلى يهودا و اسخريوتليق يهودا .

۲ عيسى نينك الديغه تولا خلق يغلغان ايردى و عيسى
اولتورغاندا شاكردلارى انينك الديغه بارديلار . اول اولارغه
تعليم بردى . سوزلاريني تمام قيلغاندا خلق انينك
تعليميكا حيران قالدى چونكه كاتبلاردىك ايماس بلكه
قدرت ايكاسيدىك تعليم برور ايردى .

۲۰

عيسى بر يوز باشى نينك قلىنى سقايتماقى .

۱ . يوز باشى يهوديلار نينك شينخلاريني عيسى نينك الديغه ايبارماكى . - ۲ . ينه
اوزى نينك نالايق ايكانىنى بليندورماك ارچون دوستلاريني انينك الديغه ايبار
ماكى . - ۳ . عيسى يوز باشى نينك اعتقادىغه تعجب قيلماقى .

۱ مونددين كين عيسى كفرناحومغه كيردى . اندا بر يوز
باشى نينك قلى كسل بولوب اولومكا يقين ايردى . اول قلدانينك
الديدا عزيز ايردى . و يوز باشى عيسى نينك خبريني انكلاب
انكا كليب قليغه شفا برماك اوچون التماس قيلغالى يهوريلار

نېنك شېخ لارېنى ايباردى . اولار عيسى نېنك الدېغە كلىب
تولا التماس قىلىپ انكا ايتىلار اول موڧى قىلماقېنكغە لايىق
دور چونكە خلقىمېزنى دوست توتادور و سناغوغە مېزنى سالىب
بىرگان كشى اول دور. اول وقت عيسى من بارىب سقايتور من
دىب اولار بىرلە بارى .

۲ عيسى اوپكا يقىن كلكاندە يوز باشى بىر نېچە دوست
لارېنى ايبارىب انكا ايتوردى اى خواجه جفا تارتماغىل
چونكە توروسوم نېنك تكيغە كىرما كىنككا لايىق ايماس من
مونېنك اوچون اوزوم نى سنىنك الدىنكغە بارغالى هم لايىق
كورمارىم . لىكن بىر سوز ايتقىل و قىلوم سقايدور . چونكە من
هم بىروروق تكيىداكى آدم دور من . منكاتابع هم چىرىك بار
دور . بىرىكا بارغىل دىسام بارورېنە بىرىكا كلكىل دىسام كلور و
قىلومغە شوڧى قىلغىل دىسام قىلدور .

۳ عيسى موڧى انكلاغاندا تعجب قىلىپ اوزىكا ايركاش
كان خلققە قايلاپ ايتى سىزلاركا ايتور من بنى اسرا ئىلدە هم
شونچە اعتقاد تاپمارىم . ايبارىلكانلار اويىكا يانىب كسل
قىل نېنك سقاىغانى كوررىلار .

۶۱

عيسى بىر تول خاتون نېنك اوغلىنى تېر كوزماكى .

۱ . عيسى بىر جنازە كوتركانلاركا اوچراماقى . - ۲ . عيسى اول اولوكنى تېر كوزماكى .

- ۳ . خلق نېنك بارچەسى حيران قالىب خداغە حمد ايتماقى .

۱ ایرته سی عیسی ناین دیکان بر شهرکا باروری و شا
کردلاری نینک تولاسی و نورغون خلق انکا ایرکاشیب بارور
ایزری شهر نینک دروازه سیغه کلکانده بر نیچه آدم شهر دین
بر اولون نی کوتاریب کلکانی نی کورری . اول بر قول خاتون
نینک یالغوز اوغلی ایرری . و تولا خلق انینک برله شهر دین
چیقیب ایرری .

۲ خداوند اول خاتون فی کورروب انکا رحم قیلیب یغلا
ماغیل دیب باریب جناره غه قول تگوزری و کوترکانلار
توختادیلار . اول ایتی ای یکت سنکا اینورمن قویغیل و اولون
اولتورروب کب فیلغالی تورری . عیسی فی اناسیغه تاپشورری .
۳ همه سیکا بر قورقونج قوشتی و خداغه حمد ایتیب
ارامیزرا اولوغ بر پیغمبر قویوب دور و خدا اوز قوه سی فی یوقلاب
دور دیدیلار . بو خبر بارچه یهوریه کا و اطرافدا کی یورت
لارغه چیقتی .

۲۲

آسمانلار نینک پادشاه لیقی نینک

توغراسیدا کی مثللار .

تورت قسم یر .

۱ عیسی کفرناحومغه یانیب کلکانده بر کون تینکیز نینک
بو پیغه چیقیب اندا اولتورری . انینکا الدیغه خلق تولا

يغىلغان اوچون اول بىر كىمەكا كىرىپ اولتورۇرى و خلىق تىنىكىز
 نىنىك بويىدا تورۇرى . عيسى اولارغە مثل لار بىلان تىلىم بىرىپ
 ايتتى بىر اوروغ ساچقوچى اوروغ ساچقالى چىقتى . ساچقاندا
 بعضى سى يول نىنىك بويىغە توشتى و قوچقاچلار كلىپ انى
 بىب كنىلار . بعضى سى تاشلىق بىر كا توشتى توپاسى قالىن
 بولماغان اوچون پات اوندى لىكن كون چىققاندا يىلدىزى
 بولماغان اوچون كويوب تورۇرى . بعضى سى تىكانلار نىنىك
 اراسىغە توشتى و تىكانلار اوسوب انى بوغدىلار . و بعضى سى
 بىخشى بىر كا توشوب بىرى يوز يىنە بىرى اتمىش و يىنە بىرى اوتوز
 حصول بىرى . انكلاغالى قولاقى بار كشى انكلاسون .

۲ اندىن كىن عيسى شا كىر لارىكا مثل نىنىك معنى سى نى
 بىلان قىلىپ ايتتى اوروغ خدا نىنىك سوزى دور . بىر كشى سوزنى
 انكلاغاندا انى اوقماسە شىطان كلىپ انىنىك كونكلىكا
 ساچىلغان نى الىب كتار . يول نىنىك بويىغە ساچىلغان اول دور .
 تاشلىق بىر كا ساچىلغان اول دور كه بىر كشى سوزنى انكلاب انى
 خوشلوق بىر لە پات قبول قىلور اما اوزىدە يىلدىزى يوق
 اوچون بىر وقتىغىچە تورۇب سوز نىنىك توغراسىدىن بىر تارلىق
 يا بىر رىشوارلىق واقع بولغاندا درحال تايار . تىكانلار نىنىك
 اراسىغە ساچىلغان اول دور كه بىر كشى سوزنى انكلار لىكن بو
 دنيا نىنىك اندىشەسى و دولت نىنىك غرورى سوزنى بوغارلار و
 ميوەسز بولور . بىخشى بىر كا ساچىلغان اول دور كه بىر كشى
 سوزنى انكلاب اوقوب بىرى يوز يىنە بىرى اتمىش و يىنە بىرى
 اوتوز حصول بىرى .

بىغداى نىنىك اراسىداكى اوت .

۱ اولارغه باشقه بر مثل کلتورروب ایتتی آسمانلار نینک پاد شاه لیقی اوز یریکا یخشی اوروغ ساچقان بر آدمغه اوخشاره. اما خلق اوخلاغاندا انینک دشمنی کلیب بغدادی نینک اراسیغه اوت اوروغی ساچیب قویوب کتی. اشلیق اونکانده اوت هم اوندی و یر ایکاسی نینک قتلاری کلیب انکا ایتیلار ای خواجه یرینککا یخشی اوروغ ساچمادینک مو. اندا اونکان اوت قایدین دور. اول ایتتی مونی بر دشمن قیلیب دور. قتل لار ایتیلار باریب انی اوتایلی مو. لیکن اول ایتتی یوق مبادا سیزلار انی اوتاغاندا اوت برله بغدادی نی هم یولارسیزلار. اورما وقتیهجه ایکیلایسی بلده اوسسون اورما وقتیدا اورماچیلارغه ایتورمن اول اوت نی کویدورماک اوچون یغیب باغلانکلار لیکن بغدادی نی سانکییغه یغینکلار.

۲ اندین کین عیسی خلق نی یاندورروب اویکا باردی. و شاگردلاری انینک الدیغه کلیب ایتیلار بو مثل نینک معنی سی نی بیزکا بیان قیلدی. اول اولارغه ایتتی یخشی اوروغنی ساچقوچی ابن الانسان دور. یر دنیا دور یخشی اوروغ پاد شاه لیق نینک بلالاری دور اما اوت اوروغی شیطان نینک بلالاری دور. انی ساچقان دشمن شیطان دور. اورما وقتی دنیا نینک اخری دور اورماچیلار فرشته لار دور. دنیا نینک اخریدا ابن الانسان فرشته لارینی ایبارور اولار انینک پادشالیقیدین بارچه یمانلیق قیلدیچیلارنی یغیب اوتلوق تنورغه تاشلارلار. اندا یغلاماق و تیش غجیرلاتماق بولور. اول وقت عادل لار اوز اتاسی نینک پادشاه لیقیدا کوندیک پارقیزارلار. انکلاغالی قولاقی بارکشی انکلاسون.

عیسی بوران نى توختاتماقنى .

۱. عیسی شاگردلاری بیلان خطرده تورماقنى. - ۲. عیسی بوران نى توختاتماقنى.

۱. عیسی شول ۷۰۰۰۰ کون نینک اخشامى چوره سیداكى تولا خلیق نى کوروب شاگردلاریغە ایتتى تینکیز نینک اول طرفیکا اوتالی و اولار یوردیلار. باشقه کمه لار ۴۰۰۰۰ بیلە یوردیلار. عیسی اوزى کمه نینک ایاغ طرفیده یاتیب اوخلاب ایردی. اول وقت قاتیق بر بوران چیقتى و کمه سوغه تولغودیک بولدى و اولار چونک خطرکا توشتیلار.

۲. اول وقت شاگردلاری انینک الدیغە باریب انى اویغاتیب ایتیلار ای اوستاد بیز نینک هلاک بولوشیمیز دین اندیشه قیلماس موسن. اول قویوب بوران نى و تینکیز نى ملامت قیلیب ایتتى شوك بولغیل و بوران توختادی و تمام تینچ بولدى. اول اولارغە ایتتى نمه اوچون شونداغ قورقار سیزلار نمه اوچون اعتقانینکیز یوق دور. اولار تولا قورقوب بربریکا ایتیلار بو کیم دور بوران ۴۰۰۰۰ تینکیز انکا اطاعت قیلور.

عیسی یایروس نینک قیزینی تیرکوزماکی .

۱. یایروس کلیب عیسی دین یاردم تیلماکی. - ۲. عیسی کتیب بارغاندا بر

خاتون نى سقايتماقنى. - ۳. عیسی اولونى تیرکوزماکی.

۱ عیسی کفرناحومغه یانیب کلکانده سناغوغه چونک لاریدین یایروس دیکان برکمرسه کلیب ایباغلاریغه یقیدیب اوییکا کیرکالی تولا التماس قیلدی چونکه انینک اون ایکی یاشقه کیرکان یالغوز قیزی اخرقی نفسده ایردی . عیسی انینک برله باردی .

۲ تولا خلق انکا ایرکاشیب انی قیستار ایردی . اندا اون ایکی یلدین بری خون کسلیکا گرفتار بولغان بر خاتون بار ایردی . اول طبیب لارین تولا زحمت تارتیت بارچه مالی فی صرف قیلیب هیچ بر نفع کورمای تخی یهانراق حالتکا توشکان ایردی . اول خاتون خلق نینک اراسیدا کینیدین کیلب انینک لباسی نینک اینا کیکا تکدی چونکه فقط انینک لباسی نینک اینا کی فی توتسام سقایور من دیب خیال قیلغان ایردی . و درحال کسلیدین سقایغانی فی بیلدی . عیسی اوز یدین قوت چیقانی فی بیلیب خلقدین لباسیغه کیم تکدی دیب سوردی . اول وقت خاتون تتراب کلیب انینک الدیغه یقیدیب انکا بارچه سی فی ایتنی . عیسی انکا ایتنی ای قیزیم اعتقادینک سنی سقایتنی . سلامتلیک برله بارغیل .

۳ اول وقت یایروس نینک اوییدین بر نیچه کشی کلیب قیزنینک اولکانی فی خبر بردی . عیسی مونی انکلاب یایروسغه ایتنی قورقماغیل فقط ایشانکیل . اویکا کیرکانده پطروس یعقوب یوحنا و قیزنینک اتا اناسیدین باشقه هیچ آدم نی اویکا کیر کالی قویمانی . و اویکا کیرکانده غلغله قیلیب یغلاب شاوتون سالغان کشیلارنی کوروب اولارغه ایتنی یغلامانکلار بلا اولکان ایماس اوخلاب روز . اول وقت اولار انی مسخره قیلدی یلار

چونكى انىنك اولكانى نى بىلدىلار. لىكن اول بارچەسى نى چىقارپ قىز بلانىنك قولى نى توتوب انكا ايتتى اى قىز قوپىغىل. قىز درحال قوپوب مانكىدى. و عىسى انكا طعام بركالى بىوردى. اتا اناسى نىھايىتى حيران بولدىلار. اول اولارغە مۇنى ھېچ كىم بىلماسون دىب امر قىلدى لىكن بو خىر بارچە يورتغە چىقتى.

۲۵

تعميد بركوچى يىككى نىنك وفات بولماقى.

۱. ھىرودس پادشاھ بىر ضىافت قىلماقى. - ۲. ھىرودىا خواھشى نى قىلغالى فرصت تاپماقى. - ۳. ھىرودس يىككى نى اولتوركانى اوچون بى آرام بولماقى.

۱ بو وقتدا يىككى زىنداندا ايردى و ھىرودس نىنك توغول غان كۈنى بولغاندا اول امرالارى مېنك باشىلارى و جىلدىيە نىنك چونك لارىغە بىر ضىافت قىلدى. اول وقت ھىرودىانىنك قىزى كىرىپ اوصول اويناب ھىرودس نى و انىنك مھمانلارنى خوش قىلدى. انىنك اوچون ھىرودس قىزغە قىسم بىلان وعدە قىلىپ ايتتى پادشاھ لىقىم نىنك يىرىمىغچە ھەر نەمە تىلا سانك بىرور من.

۲ بو قىز چىقىپ اناسىغە نەمە سوراي دىدى. اول ايتتى تعميد بركوچى يىككى نىنك باشى نى تىلا كىل. قىز درحال پادشاھ نىنك لىدىغە كىرىپ ايتتى حاضر تعميد بركوچى يىككى نىنك باشى نى بىر لىكندە منكا بىركىل. پادشاھ تولا غمكىن

بولدی لیکن قسملار نینک و مهمانلار نینک جه تیدین انی
 یاندورمای در حال ییکی نینک باشی فی الیب کلمکالی بر جلال فی
 ایباردی . اول زندانغه باریب ییکی نینک باشی فی کسیب بر
 لکنکا سالیب قیزغه بردی . و اول فی اناسیغه بردی . ییکی
 نینک شاگردلاری مونی انکلاب کلیب انینک جسدینی الیب
 دفن قیلیب اندین کین عیسی غه خبر برکالی باردیلار .
 ۳ موندین ازغنه وقت کین هیرووس عیسی قیلغان
 ایشلارنی انکلاب بی آرام بولوب ایتی من باشی فی کستورگان
 تعمیرد بر کوچی ییکی اولوک لاردین قویوب روز . و اول عیسی
 نی کورکالی خواهلار ایردی .

عیسی بش مینک کشی فی تو یغوزماقی .

۱ . عیسی شاگردلاری بیلان بر بیابانغه بارماقی . - ۲ . تولا خلق انینک سوزینی
 انکلاغانی کلماکی . - ۳ . عیسی خلقنی تو یغوزماقی . - ۴ . عیسی شاگردلارینی و
 خلقنی اوزیدین آیرماقی .

۱ ییکی نینک وفاتیدین ازغنه وقت ایلکری عیسی اون
 ایکی شاگردیغه و عطا ایتقالی جن لارنی چیقارغالی و هر قسم
 کسلنی سقاینتقالی قدرت بریب ایباردی . اولار یانیب کلیب
 نمه قیلغانی فی خبر بردیلار . اول وقت عیسی کلیب کتادور
 غانلار نینک تولالیقیدین اولارغه طعام یکالی فرصت بولماغان

اۈچۈن ازغنه آرام السونلار ديب شا كوردلاريني بر خالى يركا
اليب باردى. اولار بر كمه كا كيريب بيت صيدا شھرى نينك
يانيدا كى بر بىابانغە باردىلار و فصح عىدى يقين ايردى.
۲ خلق مۈنى بىلىپ ھەم شھەرلاردىن پىادە يوكورروب
كلىدى. عيسى شا كوردلارى برلە بر تاغقە چىقىپ اندا
اولتوردى. و تولا خلقنى كورروب پادە چى سى يوق قولى لاردىك
ايكانى اۈچۈن اولارغە رحم قىلىپ خدانينك پادشاھلىقى نينك
توغراسيدا سوز قىلىپ كسل لارنى سقايتور ايردى.

۳ كىچ بولغاندا شا كوردلارى كلىپ انكا ايتىلار خلقنى
ياندورغىل اطرافدا كى كنت لاركا بارىپ طعام السون. عيسى
ايتتى سىزلار اولارغە طعام برىنكلارە فېلېپپوس ايتتى ايكى يوز
دىنارغە* نان اليب ھەر بىركا بر پارچە دىن برساک ھم يتماي
دورە اندراوس ايتتى مونددا بر اوغول نينك بش ارپە نانى بىلان
ايكى بلىقى بار ليكن مونچە خلققە قانداغ يتارور. عيسى
اولارغە ايتتى خلقنى اولتورغوزونكلار و خلق يوزدىن اليبك
دىن توپ بولوب اولتوردى. اول وقت عيسى بش نان بىلان
ايكى بلىقىنى اليب آسمانغە قايلاپ بركت قىلاب اوشاتىپ
خلق نينك الديغە قويغالى شا كوردلار يكا بردى و اولار ھەم
سىكا اولاشتورروب بردىلار. خاتون و بلالاردىن باشقە بش
مىنك كشى مۈننكلدىن يىب تويدى و اشىپ قالغان پارچە
لاردىن اون ايكى سىد تولدى.

۴ خلق بو مەجزەنى كورروب ايتتى حقيقتاً دنياغە كلارور
غان يدغەبر بو دورە ليكن عيسى اولار نينك زور برلە اوزىنى
* بر دىنار تخمينا اۈچ تنكە اوتوز پۇل

پادشاه قیلغالی الیب بارادورغانی فی بیلکاج ینه شاگردلارینی
 اوزیدین ایلکری تینکیز نینک اول بر طرفیکا اوتکالی بیوردی .
 و خلق نی اوزیدین آیریغاندین کین دعا قیلغالی تاغقه
 چیقتی .

خُلاصه .

۱ ییکسی یریم یلیچه یول طیّار قیلماق بیلان مشغول
 بولغاندین کین عیسی اوز ایشی اوچون طیّار بولوب تعمید
 الیب روح القدس دین تولوب اندین سیناغوجی نینک امتحان
 لاریغه عالیب بولدی .

۲ اندین کین اولقی شاگردلارینی ایلغاب اولار برله قانا
 شهریکا باریب اندا جلالی نی اشکارا قیلدی . اندین فصیح
 عیدی اوچون اورشلیمکا باریب اندا اوزی نینک خدادین
 ایباریلکانی فی هم سوز برله هم عمل برله کورساتی عیسی اورشلیمده
 و یهودیده سکر آیچه توروب اوز ایشیغه مشغول ایردی .

۳ لیکن خلق انکا ضد تورغاندا جلیدیته کا باریب ایکی
 یلیچه اندا ایشیغه مشغول بولدی . اول یز کا کتیب بارغاندا
 سامره ده سوخار دیکان بر شهرکا کلیب اندا اوزی نینک مسیح
 ایکانی فی اشکارا قیلدی . ناصرته هم مونداغ قیلدی لیکن
 ناصرتلیک لاری زور برله چیقاریب قوغلادیلار . اندین عیسی
 کفرناحومغه کلیب اندا اولتوردی . مونداه کنه لارینی باغیشلا
 عالی قادر ایکانی فی اولقی مرتبه کورساتی لیکن فرسیلار انکا ضد
 توردیلار . کین یهودیلار نینک بر عیدیدا عیسی اورشلیمکا
 باردی . انداهم یهودیلار انکا دشمنلیک کورساتیب انی اولتورکالی

تصد قىلدىلار. اورشليمدين كفرناحومغه كليب سبت
كونيده بر قولى قوروغان كشىنى سقايتقاندا اندا هم دشمن
لارى انى اولتورما كچى بولدىلار.

۴ عيسى بر كىچىخه فى تانكا تىقونىچىخه دعا برله اوتكازكان
دين كىن شاگردلاريدىن اون ايكىنى رسول بولغالى ايلغارى.
اولارغه و باشقه شاگردلارنىكا و تولا خلققه عيسى تاغداكى
وعظنى ايتتى. اندىن كىن كفرناحومغه كىرىپ اندا طائفه
لاردىن بر كىشىكا اوچراب انىنك اعتقادىغه تعجب قىلدى.
اندىن كىن نايىن شىرىكا كلىب اولقى مرتبه اولوم نىنك
اوستىكا قدرتى بارلىقىنى كورساتى و هم اولقى مرتبه موسى
نىنك واسطهسى برله وعده قىلىنغان ايكانىكا اوز قومىدىن
كواهلىق الدى. ينه كفرناحومغه كلىب اندا اوز پارشاهلىقى
نىنك توغراسىدا مثللار ايتتى. اخردا ينه كفرناحومغه كلىب
اولوم نىنك اوستىكا قدرتى بارلىقىنى تىخى كورساتى.

۵ اول وقت يىككى نىنك وفات بولغان خبرىنى انكلاب
رسوللارى برله جنيسارت تىنك زى نىنك مشرق شىمالى طرفىكا
باردى. اندا بش فان ايكى بلىق بىلان بش مىنك كشىنى
تويغوزدى. بو عيسى نىنك ظىورى نىنك اوچونىچى يلىدا
فصح عىدىغه يقىن واقع بولدى ايمدى انداغ زمان بولدى
كه عيسى عىد اوچون اورشليمكا خطر سز بارالمادى. كلارور
غان فصللارده مونى كورورمىز.

۱. اول خاتون عیسی دین مرحمت تیلماکی. - ۲. شاگردلار اینک باره سیدا
التماس قیلماقی. - ۳. خاتون عیسی نینک ایغلاریغه یقیلماقی و یاردم تاپماقی.

۱ عیسی اندین کین صور و صیدا طرف لاریکا باردی. و
کنعانلیق بر خاتون کلیب قچقیریب ایتتی ای خواجه ابن
داود منکا رحم قیلغیل قیزیم قاتیق مجنون بولوب دور. لیکن
اول انکا هیچ جواب بزمادی.

۲ اول وقت شاگردلاری انینک الدیغه کلیب ایتیلار انی
یاندورغیل چونکه کینیمیز دین قچقیریب کلارور. عیسی
ایتتی من بنی اسرائیل نینک ازیقان قوی لاری دین باشقد سیغه
ایباریلکان ایماس من.

۳ لیکن خاتون کلیب انکا سجده قیلیب ایتتی ای خواجه
منکا یاردم برکیل. اما عیسی ایتتی بلالار نینک نانی فی الیب ایت
لارکا تاشلاماق درست ایماس. خاتون ایتتی آری ای خواجه
ایت لار هم اوز ایکالاری نینک دستور خانلاری دین قوشکان اوواق
لارنی یرلار. اول وقت عیسی انکا ایتتی ای خاتون اعتقارینک
چونک روز خواهلاغانینک دیک سنکا بولسون و شول ساعت
قیزی سقایدی.

عیسی تبدیل بولماقی.

۱. عیسی زحمت تارتیشیدین خبر برکالی باشلاماقی. - ۲. عیسی تبدیل بولماقی.
- ۳. عیسی نینک توغراسیدا آسمان دین بر آواز کلماکی. - ۴. عیسی شاگردلارینی
بو واقعنی کشیکا ایتماقدین نهی قیلماقی.

۱ عیسی قیصریہ فیلیپپوس شہری طرفیکا کککاندہ شا
 کردلاریدین سوراب ایتنی آدم لار ابن الانسان فی یعنی منی کیم
 دیرلار. اولار ایتنیلار بعضیلاری تعمید برکوچی ییکی و بعضی
 لاری ایللیا و باشقہ لاری ارمیا و یا پیغمبرلاردین بری دور دیر
 لار. اول اولارغہ ایتنی سیزلار منی کیم دیرسیزلار. پطروس ایتنی
 سن ابن اللہ مسیح دور سن عیسی ایتنی خوشا سن ای سمعون
 ابن یونا چونکہ جسم و قان مونی سنکا اشکارا قیلغان ایماس
 بلکہ آسمانلاردا کی اقام سنکا اشکارا قیلیب دور. من سنکا تخی
 اینور من سن پطروس دور سن و بو تورام نینک اوستیکا کلیسام
 فی یاسارمن و روزخ نینک دروازه لاری انکا غالب بولالماسلار.
 اول وقتدین تارتیب عیسی اوزی نینک اورشلیمکا باریب چونک
 لاریدین زحمت تارتیب اولتورولوب اوچونکچی کونده تیریلما
 کی کیراک ایکانی شا کردلاریکا اشکارا قیلغالی باشلاری.

۲ التہ کوندین کین عیسی پطروس فی یعقوب فی و یوحنا فی
 الیب دعا قیلغالی بر تاغقہ چیقتی. اول دعا قیلیب تورغاندا
 تبدیل بولدی یوزی کوندیک یاروغلوق بری و ایبسی نوردیک
 آق بولدی. ناکا موسی بیلان ایللیا عیسی غہ کوروندی. اولار
 عیسی بیلان اورشلیمده بولارورغان وفاتی توغراشیدا سوز
 لاشتیلار. اولار انینکدین ایریلغاندا پطروس عیسی غہ ایتنی
 ای خداوند موند تورماقیمیز یخشی دور پس خواهلاسازک
 موند اوچ سایبان قیلالی بری سنکا بری موسی غہ و بری ایللیا غہ.
 ۳ اول مونی ایتنیب تورغاندا منا بر آق بولوط اولارغہ سایه
 قیلدی و بو بولوطدین بر آواز چیقیب ایتنی من انینکدین
 راضی بولغان امرات اوغلام بو دور انینکدین انکلانکلار.

شاگردلاری موئی انکلاغاندا یوز توپین یقیلیب تولا قورقتیلار.
و عیسی الدیغه باریب اولارغه قول تگوزوب ایتتی قوپونکلار
قورقمانکلار. اما اولار قایلاغاندا عیسی دین باشقه هیج
کمرسه فی کورمادیلار.

۴ اولار تاغ دین توشکانده عیسی اولارغه کورکانینکیزنی
ابن الانسان اولوکلاردین قوپماغوزچه هیج کمرسه کا ایتمانک
لار دیب امر قیلدی. اندین چیقیب جلیلیته دین اوتوب
کتیلار و انینک بارادورغان یرینی هیج کیم نینک بیلماکی فی
خواهلاماری.

عیسی بر مجنون فی ساقایتماقی.

۱. عیسی نینک شاگردلاری مجنون فی ساقایتماغان اوچون کاتب لار اولار بیلان
بکحت قیلیمشماقی. - ۲. عیسی اولارنی ملامت قیلیب مجنون فی اوزیکا الیب کلکالی
بیورماقی و انی ساقایتماقی. - ۳. شاگردلاری خلوتده عیسی دین اوزلاری نینک
ساقایتالماسلیقی نینک سببی فی سوراماقی.

۱. عیسی تاغ دین توشوب شاگردلاری نینک قاشیغه یانیب
کلسه اولارنینک اطرافیهغه تولا خلق جمع بولغان ایردی و
کاتب لار اولار بیلان بکحت قیلیمشور ایردیلار. خلق نینک
همه سی انی کورکانده حیران قالیب انینک الدیغه یوکوروب
باریب سلام قیلدیلار. عیسی کاتب لاردین بولار بیلان نه
بکحت قیلیمشور سیزر یکانده خلق نینک اراسیدین بری ایتتی
ای اوستاد من سنینک الدینکغه اوغلوم فی کلتوردوم انینکدا
بر کاچه روح بار دور. قیچان اول انی توتسه انی یرکا اورار و

انينك اغزىدىن كوپوك كلور و تيشلارنى غجىراتىب بېھوش بولور. من سىنىك شاگردلارنىڭكا انى چىقارنىڭلار دىب التماس قىلدىم اما اولار چىقارالمادىلار.

۲ عيسى اولارغە ايتتى اى اعتقار سز نسل قىچانغىچە سىز بىلان بولور من. قىچانغىچە سىزكا تىكەل قىلدور من. انى منىنىك الدىمغە كلتورونكلار. پس انى عيسى نىنىك الدىمغە كلتورونكلار. اول انى كوركاندە درحال بو يمان روح انى تىتراتتى و اول يركا يقىلىب يومالاندى و اغزىدىن كوپوك كلدى. عيسى انىنىك اتاسىدىن قىچاندىن بىرى بو مونكا كىرغىنار دور دىكاندە اول ايتتى كىچىكلىكىدىن تارتىپ شونداغ دور. انى هلاك قىلماق اوچون نىچە مرتبه اوتغە و نىچە مرتبه سوغە تاشلاب دور. ايمدى بىر نرسە قىلالسانك مرحمت قىلىب بىزكا ياروم بىركىل. عيسى انكا ايتتى اكر قىلالسانك مو. ايشانكانكا هر نرسە ممكن دور. درحال بلانينك اتاسى فرىار قىلىب يىغلاب ايتتى اى خواجه ايشانور من. منىنىك اعتقاد سزلىقىمغە ياروم بىركىل. عيسى خلق نىنىك يوكوروشوب كلكانىنى كوركاندە ناپاك روحنى رشكولاب ايتتى اى كاس و كاچە روح سىنكا امر قىلدور من انىنىك دىن چىقىغىل و يىنە انكا كىرماكىل. اول وقت روح فرىار قىلىب انى قاتىق تىتراتىب انىنىك دىن چىقتى. و اول اولوكدىك بولغانى اوچون تولا آدم لار اول اولدى دىدىلار. و عيسى انىنىك قولىنى توقوب انى قوپاردى.

۳ بىر اويكا كىركاندە شاگردلارى بىز نەمە اوچون انى چىقار المادوق دىب خلوتدە انىنىك دىن سوردىلار. اول ايتتى بو جنس دعا و روزە دىن باشقە ھىچ وجه بىلان چىقماس.

پادشاه قدلاری برله قیلغان

حساب نینک مثلی.

۱. بو مثل نی ایتماقی نینک سببی. - ۲. پادشاه قرضدار بر قلمیغه قایداغ قیلماقی.
۳. اول قُل رقییغه قانداغ قیلماقی. - ۴. پادشاه نینک یمان قلمیغه قیلغان حکمی.
۵. عیسی مثل نینک معنی سی نی بیان قیلماقی.

۱ عیسی بر کون کناه قیلغان برادرلار برله قانداغ قیلماق کیراک ایکانی نی شا کردلاریکا تعلیم برکانده پطروس انینک الدیغه کلیب ایتی ای خداوند براریم نچه مرتبه منکا کناه قیلسه انکا باغیشلاغایمن ایا یتّه مرتبه غیچه مو. عیسی انکا ایتی سنکا یتّه مرتبه غیچه ریماس من بلکه یتمیش قطار یتّه مرتبه غیچه.

۲ عیسی ایتی شو نینک اوچون آسمانلار نینک پادشاه ایقی قدلاریدین حساب سورغان بر پادشاه غه اوخشار. حساب قیلغالی باشلاغاندا انینک الدیغه اون مینک طلانت * قرضدار برینی کلمتورریلار. و بزکالی هیچ نرسه سی بولماغان اوچون انی خاتونی و بلالاری و هر نه باری بیلان ساتیب قرضی نی ارا قیلغالی امر قیلدی. اول وقت قُل ایاغیغه یقیلیب ایتی ای خواجه منکا مهلت برکیل بارچه سی نی ارا قیلورمن. اول وقت خواجه قلمیغه رحم قیلیب انی ازان قیلیب قرضیدین اوتی.

* بر طلانت تخمیناً یکرمه بش یا مبو

۳ اول قۇل تاشقارى چىققاندا اوز رڧىق لاريدىن انكا يوز
 رېنارغە قرضدار بولغان بېرىنى كورروب انى توتوب كالىنى سىقىپ
 ايتتى قرضىنىكىنى انى قىلغىل. اول وقت قۇل انىنىك اياغىغە يقىلىپ
 ايتتى منكا مېھلت بىركىل بارچەسىنى انى قىلمورمن. لېكىن اول
 قرضىنى انى قىلغوزچە مېھلت بېرمى انى زىندانغە سالدوررى.
 ۴ انىنىك رڧىق لارى بو واقعهنى كورروب تولا غمكىن بولوب
 بارىپ بارچەسىنى خواجهسىغە ايتىلار. اول وقت خواجهسىنى
 قىچقىرتىپ انكا ايتتى اى يېمان قۇل منكا يالبارغانىنىك اوچون
 همه قرضىنىكىدىن اوتوم پس من سنكا رحم قىلغاندىك سن
 م اوز رڧىقىنىكغە رحم قىلماقنىك لازم ايماس مو ايررى. و خوا
 جهسى اچىغلانىپ بارچە قرضىنى ادا قىلغوزچە انى عذاب
 قىلغوزچىلارغە تاپشوررى.

۵ عيسى ايتتى شونىنىكغە اوخشە اكر سىزلار بىزان رېنىكىز
 نېنىك كىناھىدىن اوتماسانكىز سماوى اقام سىزلاركا قىلدور.

۲۲۱

رحم قىلغان سامرەلىق نىنىك مىثلى.

۱. بىر فقيه* عيسىنى سىناغالى قوپماقنى. ۲. عيسى انكا بىر مىث كىتورماقنى.
 ۳. عيسى مىث نىنىك معنىسىنى بيان قىلماقنى.

۱. بىر فقيه قوپوب عيسىنى سىناب ايتتى اى اوستىن ابدى
 حىياتلىققە وارث بولماق اوچون نېمە قىلالى. اول ايتتى شىرىعتدە
 نېمە پتولوب روزقانداغ اوقويسن. اول ايتتى تىنكىرىنىك خداوندنى
 * شىرىعتنى كامىل بىلىكان كشى.

تھام کونکلوونك تھام جانينك تھام کوچونك و تھام عقلينك
 برلہ دوست توتغیل و همسایه نك فی اوزونك ديك دوست توتغیل.
 عیسی انکا ایتتی راست جواب یررینك مونی قیلغیل تیرریك
 قالورسن . لیکن اول اوزینی عارل کورساتماک اوچون عیسی
 غه ایتتی همسایه م کیم دور .

۲ عیسی ایتتی بر آدم اورشلیمدین اریکاغہ کتیب
 بارغاندا بولانچیلارغہ یولاقتی . اولار انینك ایکیین لارینی
 سالدورروب الیب اورروب یریم جان قیلیب قویوب کتیلار .
 قظارا بر کاهن اول یررین اوتوب بارغاندا انکا قایلاب
 اوتوب کتی . بر لاوی هم اول یرکا کلکانده انکا یقین باریب
 قایلاب اوتوب کتی . لیکن بر سامره لیتی اول یرکا کلیب انی
 کورکانده انکا رحم قیلیب باریب یاره لاریغہ یاغ و شراب
 قویوب تانکدی . اندین انی اوز اولاغیغہ میندورروب بر
 اورتانککا الیب باریب باقتی . ایرتہسی کتادورغان وقتیدا
 ایکی دینار چیقاریب اورتانکچیکا باریب ایتتی انی باقغیل هر
 نمه اوشوق خرج قیلسانک یانیشیدا برور من .

۳ عیسی بو فقیه غه ایتتی سنکا بو اوچ نینك قایسی
 بولانچیلارغہ یولاقان کشی نینك همسایه سی کورونور . اول
 ایتتی انکا رحم قیلغان . عیسی ایتتی باریب سن هم شونداغ
 قیلغیل .

عیسی بر توغما کورنننك کوزلارینی اچماقی .

۱. كورنېنك كوزلارى اچىلماقنى. - ۲. اول كشى فرسىلارنىنك الديغە كلتورولماقنى.
 ۳. انىنك اتا اناسى قچقىرىلماقنى. - ۴. اول فرسىلارنىنك الديغە يىنە كلتورولماقنى.
 ۵. اول عيسى ابن الله ايكانىنى بىلماقنى.

۱. سايبان عىدىدا عيسى اورشلىمىكا باردى. ۵ ېر كون كىتىب بارغاندا ېر كور آدمنى كوردى. شاكارىلارى انىنك توغول غاندىن كور ايكانىنى انكلاپ ايتتىلار اى اوستان موزىنىنك كور توغولغانىغە سىبب نىمە دور اوز كىناھى موزيا اتا اناسى نىنك كىناھى موز. عيسى ايتتى نە اول اوزى و نە اتا اناسى كىناھ قىلماپ دور بىلكە خدا نىنك ايشلارى انىنكدا اشكارا قىلدىنماق اوچون دور. موزى ايتىپ ېر كا تو كوروب تو كورو كدىن لاي قىلدىپ لاي نى كورنىنك كوزلارى كا سورتوب انكا ايتتى بارىپ اوزونك نى سلوام كولىدە يوغىل. اول بارىپ اوزىنى يوب كورارورغان بولوب كىلدى. بو سىت كوزىدە واقع بولدى.

۲. كورنىنك همسايەلارى انى كوركاندە حيران بولوب ايتتىلار بو كدالىق قىلدىپ اولتورغان كشى ايماس موز. بعضىلارى ايتتىلار اول دورو بعضىلار ايتتىلار انكا اوخشايدور لىكن اوزى ايتتى من اول دور من. عيسى دىكان ېر كشى كوزلارىم نى اچتى. اول وقت اولار انى فرسىلارنىنك الديغە كلتوردىلار. فرسىلار كوزلارىنك قانداغ بولوب اچىلدى دىپ انىنكدىن سوردىلار. اول بارچەسى نى اولارغە ايتتى. بعضىلارى ايتتىلار اول آدم سىت كوزى نى ساقلاماغان اوچون خدا دىن ايماس. بعضىلار ايتتىلار كىناھ كار آدم شونداغ مەجزەلارنى قانداغ قىلالايدور. اول وقت اول كشىكا ايتتىلار سن انىنك توغراسىدا نەمە دىر سن. اول ايتتى ېيغىمىر دور.

۳ لیکن فرسیلار انینک کور ایکانیکا ایشانمای انا اناسی فی قچقیرتیب اولاردین سوردیلار. اولار انینک توغولوشیدین کور ایکانیکا اقرار قیلدیلار لیکن انینک قانداغ کورارورغان بولغا فی ایتقالی تورقتیلار چونکه یهودیلار عهد قیلیب ایریلار که هر کیم عیسی فی مسیح دور دیسه سناغوغه دین چیقاریلور.

۴ ینه اول کشی نی قچقیریب انکا ایتیلار خداغه جلال برکیل بیز اول ادم نینک کناه کار ایکانی نی بیلورمیز. اول کشی ایتی اول کناه کار مو بیلماس من لیکن بر نرسه نی بیلورمن کور ایردیم ایمدی کورارورغان بولدوم. اولار ینه سوراب ایتیلار عیسی کوزلارینک نی اچقاندا قانداغ قیلدی. اول کشی ایتی سیزلارکا ایتیم انکلامادینکیز مو ایا سیزلار هم انکا شاگرد بولغونکیز بار مو. اولار ایتیلار انینک شاگردی سن دور سن اما بیز موسی نینک شاگردلاری دور میز. بیزلار خدا نینک موسی برله سورلاشکانی فی بیلورمیز امم مودینک قایدین بولغانی فی بیلماس میز. اول وقت اول کشی ایتی بو عجب دور که سیزلار انینک قایدین بولغانی فی بیلماس سیزلار و اول منینک کوزلاریم فی اچتی. بو کشی خدا دین بولماسه هیچ نرسه قیلالماس ایردی. اول وقت اولار دشنام بریب سن کناه لارده توغولوب دور سن بیزلارکا اورکاتورسن مو دیب انی تاشقاری چیقاردیلار.

۵ عیسی اولار نینک انی تاشقاری چیقارغانی فی انکلاب انی تاپیب ایتی ابن الله غه ایشانورسن مو. اول ایتی ای خواجه اول کیم دور که من انکا ایشانکایمن. عیسی ایتی انی کوردونک و سنینک برله سورلاشیب تورغان اول دور. اول ای خواجه ایشانور من دیب انکا سجده قیلدی.

يېخشى پادەچى.

اوشبو عىددا عىسى اوز توغراسىدا كواھلىق بېرىپ
 ايتتى من يېخشى پادەچى دور من. يېخشى پادەچى جانىنى
 قولى لارى اوچون فدا قىلدور. لېكن يىللىققە تورغان قولى نىنك
 ايكاسى بولماغاچ بوزى كىلكاندا قولى لارنى قويوب قاچار و
 بوزى قولى لارنى يىرتىپ پىرا كىلدا قىلدور. من يېخشى پادەچى
 دور من. اوز قولى لارىمنى تونور من و اولار منى تونورلار نىچون
 كە اتام منى تونور و من اتامنى تونور من و من جانىمنى قولى
 لارىم اوچون فدا قىلدور من. منىنك بو قوتاندىن باشقە قولى
 لارىم نىم بار. اولارنى نىم مونكا قوشار من و اولار منىنك آوارىمنى
 اذىكلارلار و بىر پادە و بىر پادەچى دولور.

عيسى شاگردلار يىغە دعا قىلىشنى

اوركاتماكى.

عيسى بىر يىردە دعا قىلىپ اندىن فارغ بولغاندا شاگرد
 لارى نىنك بىرى ايتتى اى خداوند يېككى شاگردلار يىغە اوركات
 كاندىك سن نىم بىزكا دعا قىلىشنى اوركاتكىل. اول اولارغە

ایتنی دعا قیلغاندا شونداغ ایتینکلار: ای آسمانلاردا کی
 اقامیز سنینک اسمینک مقدس بولغای سنینک پادشاه لیقینک
 کلکای سنینک اراده نک آسماندا قیلینغاندیک یرده تم قیلین
 غای یتکودیک نانیمیزنی بو کون بیزکا برکیل و بیز تم بیزدین
 قرضدار کشیلارکا باغیشلاغاندیک بیزنینک قرض لاریمیزنی
 باغیشلاغیل و بیزنی امتحانغه سالماغیل لیکن بیزنی
 یماندین قوتقازغیل چونکه پادشاه لیق و قدرت و جلال
 الی الابد سنینک کی دور آمین . X

۳۵

چونک ضیافت نینک مثلنی .

۱. دعوت قیلینغانلار قچقیریلماقی . - ۲. فقیرلار و بیچاره لار قچقیریلماقی . -

۳. کین باشقه لار نینک همه سی هم قچقیریلماقی .

۱. عیسی بر فرسی نینک اوییده دستور خواندا اولتورغاندا
 بو مثلنی ایتتی: بر آدم چونک بر ضیافت قیلیب تولا کشیلارنی
 قچقیردی . ضیافت وقتنی بولغاندا قلینی قچقیریلغانلار غه
 هر نرسه طیار دور کلینکلار دیب ایتقالی ایباردی . اما اولار نینک
 همه سی بهانه قیلغالی توردی . بری انکا ایتتی من یر ساتیب
 الدیم چیقیب انی کورما کیم لازم دور . سنکا التماس قیلور من
 عذریمنی قبول قیلغیل . ینه بری ایتتی من بش جفت اوی
 ساتیب الدیم اولارنی سیناب باققالی بارور من . سنکا التماس
 قیلور من عذریمنی قبول قیلغیل . و ینه بری ایتتی من خاتون
 الدیم مودینک اوچون بارالماس من .

۲ پس بو قۇل كلىب مۇنى خواجه سىغە خىر بىردى . اول وقت خواجه اچىغلانئىب ايتتى حاضر شىهر نىنك چونك كىچىك كوچه لارىكا چىقىب فقيرلار چولاق لار توكونلار و كونلارنى مونكا كىركوزكىل . اول قۇل يانئىب كلىب ايتتى اى خواجه سن بىورغاندىك بولدى و يىنە جاي بار .

۳ اول وقت خواجه قۇلغە ايتتى چونك كىچىك يول لارغە چىقىب آدم لارنى كىركالى زورلاغىل تاكه اويوم تولسون چونكه سىزلاركا ايتور من بو قىچقىرىلغان كىشىلاردىن ھىچ بىرى منىنك طعامىدىن تاتىماس .

۳۳۶

ازىقان اوغول نىنك مىلى .

۱. اوغول اتانىنك اويىدىن كىتیب الغان مىرائىنى اسراف قىلماقنى . - ۲. اول تىكلىك تارتماقنى . - ۳. اول عقلىغە كلىب اويكا يانماقنى . - ۴. اتاسى انى قانداغ قبول قىلماقنى . - ۵. اكاسى نىنك اچىغى كىلماقنى .

۱ ھىمە باجكىرلار و كىناھ كارلار عىسى دىن سوز انكلاغالى اذىنك الدىغە كىلدىلار . و فرسىلار بىلان كاتىبلار ايتىشتىلار بو آدم كىناھ كارلارنى قبول قىلىپ اولار بىلان طعام بىدور . اول وقت عىسى اولارغە بو مىلنى كىلتوروب ايتتى : بىر آدم نىنك ايكى اوغلى بار ايردى . كىچىكى اتاسىغە ايتتى اى اتام منكا تىكىشلىك مىرائىم نى ايرىپ بىركىل . پس اول مىلىنى اولارغە بولوب بىردى . بىر نىچە كوندىن كىن كىچىك اوغلى بارچە مىلىنى يىغىپ يراف بىر يورتغە بارىپ اندا بوزوقچىلىق قىلىپ ھىمە مىلىنى اسراف قىلدى .

۲ اول همه نرسه سی فی اسراف قیلغاندین کین اول یورتدا قاتیق بر اچاچیلدیق بولدی و اول تنکلیک تارتقالی توردی و باریب اول یورتلوق بر کهرسه نینک خذمنتیکا کیردی . اول کشی انی تونکوزلار باققالی صحراغه ایباردی و اول قورساقی نی تونکوزلار ییدورغان خرنوبدین * توپغوزغالی ارزو قیلور ایردی . لیکن هیچ کشی برماس ایردی .

۳ اول وقت اول عقلیغه کلیب ایتتی اقام نینک قانچه مردکار لاری نینک الدیدین نان اشیب قالور و من موند اچلیقدین هلاک بولور من . توپوب اقام نینک الدیغه باریب انکا ایتای ای اتا آسمانغه و سنینک الدینکدا کناه قیلدیم موندین کین سنینک اوغلونک اتانغالی لایق ایماس من . منی مردکارلارینک نینک بریدیک قیلغیل . پس اول توپوب اتاسیغه باردی .

۴ اول هنوز یراق ایکانده اتاسی انی کوروب رحم قیلیب الدیغه یوکوروب انینک بوینی فی قوچاغلاب انی سویدی . اوغلی انکا ایتتی ای اقام آسمانغه و سنینک الدینکدا کناه قیلدیم موندین کین سنینک اوغلونک اتانغالی لایق ایماس من . لیکن اتا اوز قل لاریغه ایتتی برنجی ایکین نی چیقاریب انکا کیدوروب قولیغه اوزوک سالیب ایباغلاریغه کفش کیدوروب بوردانغان موزای نی کلتوروب سویونکيلار . یب خوش بولالی چونکه بو اوغلوم اولکان ایردی تربیلدی و ازیقان ایردی تاپیلدی . و اولار اوزلارینی خوش قیلغالی توردیلار .

۵ اما چونک اوغلی صحرادا ایردی . اویکا یقین کلدانده نغمه نینک و اوصول نینک آوازینی انکلاب قل لاری نینک برینی

* بر قسم درخت نینک میوه سی

تېچقېرىپ نەمە ايش بولدى ريب سوردى . اول اوکاسى نينىك
 کلکانىنى و اتاسى نينىك انکا نەمە قىلغانىنى انکلاب اچىغلانېپ
 ايچىكارى کيرکالى اونامادى . اول وقت اتاسى چىقىپ انکا
 يالباردى اما اول اتاسىغە ايتتى منامن سنکا نېچە يىل خدمت
 قىلدىم و هيچ وقت امرينىكىدىن چىقمادىم و سن منکا اوزومنى
 اغىنەلاريم بىلان خوش قىلغانى بىر اوغلاق هم بىرمادىنک .
 ليکن سىنىک ماللارينىكىنى جىلابلار بىلان اسراف قىلغان
 شول اوغلوونىك کلکاندە انينىك اوچون بوردانغان موزانىنى
 سويدونک . اول انکا ايتتى اى اوغلووم سن هميشە قاشىمدا
 دور سن و تەلئقوم نينىك همەسى سىنىک كى دور ليکن خوش
 بولماق كيراک دور چونىكە سىنىک بو اوکانىك اولکان ايردى
 تىرىلدى و ازىقان ايردى تاپىلدى .

۲۲۷

بىلى بىلان لغا نىنىك مىلى .

۱ اولارنىنىك بو دنىدادا كى احوالى . - ۲ اولارنىنىك اخرتدا كى احوالى . - ۳ . بىلى
 لغا نى بىرىپ برادرلارنىغە نصيحت قىلسون دىب ابراهيمغە التماس قىلماق .

۱ عيسى بىر كون شاكردلارنىغە مالنى قانداغ توتماق لازم
 ليقىنى تەلئوم بىرکاندە مالغە حريص فرسىلار مۇنى انکلاب
 انى مستخرە قىلدىلار . اول وقت عيسى بو مىلنى اولارغە ايتتى
 قىمەت بىھا لىباسلار كىپ ھىر كون دىزم قىلىپ ھىرىنى خوشلوق

بیلان اوتکوزکان بر بای ادم بار ایردی. انینک دروازه سی نینک
 یانیدا لعازر دیکان بدنی جراحی بیلان تولغان بر فقیر ادم
 یاتیب بای نینک دستور خوانیدین توشکان اوواقلاردین
 توپیغالی ارزو قیلور ایردی. و هم ایت لار کلیب جراحی لارینی یالار
 ایردی. بر کون اول فقیر اولدی و فرشته لار انی الیب باریب
 ابراهیم نینک قوچاغیغنه سالدی لار. بای هم اولوب دشن قیلیندی.
 ۲ بای دوزخ نینک عذابیدا توروب یراقدین ابراهیم نی
 و انینک قوچاغیدا لعازرنی کوروب قچقیریب ایتی ای اتم
 ابراهیم منکا رحم قیلیب لعازرنی ایبارکیل بارماقی نینک اوچی
 نی سوغه چیلاب تیلیم نی سرکوتسون چونکه من بو اوتدا
 عذاب تارتار من. لیکن ابراهیم ایتی ای اوغلوم عمر و نکرده
 سنینک تاپقان نعمت لارینک نی و هم شونداغ لعازر تارتقان
 بلالارنی یارینکغه کلتورکیل لیکن ایمدی اول تسلی تاپار و
 سن عذاب تارتار سن. و موندین باشقه سیز نینک برله بیس
 نینک ارامیزدا بر چونک هانک بار دور تا که موندین سیزکا و
 اندین بیسکا اوتکالی خواهلاغانلار اوتالماکایلار.

۳ اول وقت بای ایتی ای اتم ابراهیم التماس قیلور من
 انی اتم نینک اوپیکا ایبارکایسن چونکه منینک بش برادریم
 بار اولارغه کواهلیق برسون که بو عذاب یزیکا کلهما کایلار.
 ابراهیم انکا ایتی اولاردا موسی و پیغمبرلار بار اولاردین انکلا
 غایلار. اول ایتی یوق ای اتم ابراهیم اولون لاردین بری اولار
 نینک الدیغه بارسه اولار توبه قیلورلار. اول انکا ایتی اکر
 اولار موسی نینک و پیغمبرلار نینک سوزلارینی انکلاماسه لار
 اولون لاری نینک بری تیریلیب قویسه هم ایشانماسلار.

فرسى دىلان باجكېرنىڭ مىثلى .

۱. فرسى اوزىنى عادل كورساتماكى . - ۲. باجكېر اوز كىناھىغە اقرار قىلماقنى . -
۳. عيسى باجكېرنى عادل دىماكى .

۱ عيسى اوزلارنىنى عادل دىب باشقەلارنى تىكقېر قىلغان
لارنىڭ بەشى سىكا بو مىثلىنى ايتتى: ايكى ادم بيت المقدسكا
دعا قىلغانى كېردى . بىرى فرسى ىنە بىرى باجكېر ايردى .
فرسى توروب اوز اىچىدە شونداغ دعا قىلدى اى خدايم
سنىكا شىكر ايتور من كە من بولك آدم لاردىك بولانچى ناحق
قىلغۇچى زىكار يا شول باجكېردىك هم ايماس من هفتە دە ايكى
مىرتبە روزە توتار من و تاپقان فائىدەم نىڭ عشرىنى بىرور من .
۲ لىكن باجكېر يىراقدىن توروب آسمان طرفىكا قايلا
ماققە هم اوزىنى لايىق كورماي سىنە سىكا اوروب ايتتى اى
خدايم من كىناھ كارغە رحم قىلغىل .

۳ عيسى ايتتى سىز لاركا ايتور من بو باجكېر فرسىدىن
عادىرات اويىكا باردى . چونكە ھەر كىم اوزىنى ايكىز توتسە
پست بولور و اوزىنى پست توتسە ايكىز بولور .

عيسى تقدىس عىدىدا اورشلىمىكا بارماقنى .

اورشليمده تقدیس عیدی بولدی اول وقت قیش ایردی .
 و عیسی بیئنده سلیمان نینک ایوانیدا یورگانده یهودیلارانی
 قورشاب انکا ایتیلار نه وقتغیچه بیزنی شکده قوتارسن اکر
 مسیح بولسانک بیزلارکا اوچوق ایتغیل . عیسی اولارغه ایتتی
 من سیزلارکا ایتیم و سیزلار ایشانماس سیزلار اتام نینک اسمی
 بیلان قیلغان عمل لاریم منینک باره مده کواه لیق برادرلار
 لیکن سیزلار ایشانمایسیز لار چونکه منینک قوی لاریمدین
 ایماس سیزلار . منینک قوی لاریم آوزیمنی انکلارلار و من اولارنی
 تونور من و اولار منکا ایرکاشورلار و من اولارغه ابدی حیات
 لیق برور من و الی الابد هلال بولماسلار . و هیچ کمرسه اولارنی
 منینک قولومدین تارتیب الالماس . اولارنی منکا برکان اتام
 همه دین اولوغ دور و هیچ کمرسه اولارنی اتام نینک قولیدین
 تارتیب الالماس . من و اتا بر دور میز . اول وقت یهودیلارینه
 انی سنکسار قیلغالی قولیغه تاشلار الدی لار لیکن اول اولار
 دین قوتولوب اردن نینک اول طرفیکا باردی .

۴۰

عیسی بلالارنی مبارکلاماکی .

خلق کچییک بلالارینی مبارکلاسون دیب عیسی نینک
 الدیغه ایب کلدی . لیکن شاگردلار بلالارنی ایب کلکان
 کشیلارنی ملامت قیلدی لار . عیسی مونی کوروب ناراضی بولوب
 اولارغه ایتتی بلالار منکا کلسونلار اولارنی منع قیلمانکلار

چونكى خدانىڭ پادشاھلىقى شونداغلارنىڭ كى دور. سىز
لاركا ايتور من هر كىم خدانىڭ پادشاھلىقى نى بلادىك قبول
قىلماسە انكا ھىچ وقت كىرماس. اول بلالارنى قوچاغيغە اليب
قوللارنى اولارنىڭ اوستىكا قويوب اولارنى مباركلادى .

۴۱

عيسى اولكان لعازنى تىركوزماكى .

۱. عيسى لعازنىڭ كسل ايكانى نى انكلاب بيت عنياغە بارماقنى . ۲. عيسى
مرثا بيلان قىامت نىڭ بارەسىدا سوزلاشماكى . ۳. مريم عيسى نىڭ الديغە كىلما
كى . ۴. عيسى قىبرا بارىپ لعازنى تىركوزماكى . ۵. مشورت مجلسى عيسى نى
اولتورەلى مصلحت قىلماقنى .

۱ اورشليمكا يقىن بيت عنيا دىكان كىتدە عيسى دوست
توتقان مريم و مرثا و لعاز دىب اوچ بر توتقان بارايردى .
بر وقت لعاز كسل بولغاندا ھەمشىرەلارى عيسى نىڭ الديغە
كشى اىبارىپ ايتورريلاراي خواجه م سن دوست توتقان
لعاز كسل دور. عيسى موڭى انكلاغاندا بو كسل اولوم كسلى
ايماس ليكن خدانىڭ جلالى اوچون دور دىب اول يىرە يىنە
ايكى كون توردى. اندىن كىن شاكرلارىغە ايتتى دوستومىز لعاز
اوخلاب دور. شاكرلارى ايتتىلاراي خواجه اوخلان بولسە
شفا تاپار. اول وقت عيسى اولارغە روشن ايتتى لعاز اولوب دور
و من سىزلارنىڭ ايشانما كىنكىز اوچون اندا بولماغانىغە
خوش دور من ليكن انىڭ الديغە بارالى . و اولار بارريلار .

۲ مرثا عیسی نینک کلکانی فی انکلاب چیقیب کنت نینک
 تاشیدا انکا اوچراب ایتتی ای خواجه اکر سن مونددا بولسانک
 ایردی برادریم اولماس ایردی. عیسی ایتتی برادرینک تیریلور.
 مرثا انکا ایتتی اخرقی کونده قیامتدا تیریلار ورغانی نی بیلور
 من. عیسی انکا ایتتی قیامت و حیاتلیق من دور من. منکا
 ایشانکان اولسه تم تیریک قالور و هر کیم تیریک بولوب منکا
 ایشانسه الی الابد اولماس. موندکا ایشانورسن مو. اول ایتتی اری
 ای خواجه من سنینک دنیاغه کلار ورغان مسیح ابن الله
 ایکانینکا ایشانورسن.

۳ اول مونی ایتیب یاریب هوشیره سی مریم نی پنجهان
 قیچقمریب ایتتی اوسناد کلیب دور سنی قیچقیرور. مریم عیسی
 نینک کلکانی فی انکلاب درحال قویوب چیقتی. مریم برله انکا
 تسللی برکالی کلکان یهودیلار انکا ایرکاشتیلار. مریم عیسی
 نینک الدیغه کلکانده انینک ایغلاریغه یقیلیب ایتتی ای
 خواجهم اکر سن مونددا بولسانک ایردی برادریم اولماس
 ایردی. عیسی مریم نینک و انینک برله کلکان یهودیلار نینک
 یغلاغانی فی کوروب بی آرام بولوب ایتتی انی نه یرده قویدینکیز.
 انکا ایتیلار ای خواجه کلیب کورکل. و عیسی یغلاری.

۴ اندین عیسی قبرکا یاردی. قبر نینک اغزیغه بر تاش
 قویوغلوق ایردی. عیسی ایتتی تاش نی الیب ایتینکلار. مرثا
 انکا ایتتی ای خواجه اول ساسیغالی تورغان دور چونکه انینک
 اولکانیکا تورت کون بولدی. عیسی ایتتی اکر ایشانسانک
 خدا نینک جلالی نی کورور ایردینک دیب سنکا ایتیمادیم مو.
 اول وقت تاش نی الیب ایتیلار. و عیسی یوقاری قایللاب ایتتی

ای اتا سوزوم فی انکلاغانینک اوچون سنکا شکر ایتورمن سوزوم
فی هر وقت انکلایدورغانینک فی بیلورمن. مونی ایتیب اونلوك
آواز برله ای لعازر چیقغیل دیب قچقیردی. و اولوك قول ایاغی
کفن برله و یوزی یاغلیق برله یورکا کلیکا چیقستی. عیسی
اولارغه ایتتی انی یشیب قویونکلار یورسون.

۵ اول وقت پھودیلاردین تولالار عیسی غه ایشاندیلار لکین
باشقہلار فرسیلارننک الدیغه باریب عیسی نینک قیلغانی فی
ایتیلار. اول وقت مشورت مجلسی جمع بولوب قانداغ قیلور
میزریب مصلحت قیلدیلار. و قیافا دیکان اولوغ کاهن اولارغه
ایتتی سیزلار هیچ نرسه اوقماس سیزلار و ہم فکر قیلداس سیزلار:
بیر آدم اولکانی تمام خلق هلاک بولغانیدین یخشی روز.
اول کونددین تارتیب انی اولتورکالی مصلحت قیلدیلار. انینک
اوچون عیسی یهوریلارننک اراسیدا اشکارا یورماس ایردی.

۴۲

زکا

۱ زکا عیسی نی کورکالی خواهلاماقی. - ۲. عیسی انینک اوییکا کلماکی.

۱ عیسی فصیح عیدی اوچون اورشلیمکا کتیب بارغاندا
اریسکارین اوتتی. اندا باجکیرلارننک بیز چونکی زکا دیکان بیز
بای کشی بار ایردی. اول عیسی فی کورکالی خواهلار ایردی لیکن
بوی قیسقہ بولغان اوچون خلقدین کورالهای ایلدیری یوکوروب
عیسی اوتارورغان یول نینک بوییداکی بیز اوجمه کا چیقستی.

۲ عیسی اول یرکا کلدکانده یوقاری قایلاب انی کورروب ایتتی ای زکا پات توشکیل چونکه سنینک اویونککا توشما کچی دور من اول درحال توشوب خوشلوق برله انی قبول قیلدی. و همه خلق مونی کورروب ایتیشتی کناه کار کشی نینک اوییکا مهمان بولغالی کیردی. اما زکا تورروب خداوندکا ایتتی ای خداوند منا من مالیم نینک نصفی فی فقیرلارغه برورمن و اکر بر کمرسه رین ناحقلیق برله بر نرسه الغان بولسام برکا توررت نی برورمن. عیسی ایتتی بو کون بو اویکا نجات بولدی انینک اوچون که اول هم ابراهیم نینک اوغلی دور. چونکه ابن الانسان ازیقان لاری ایستاب تاپیب قوتقازغالی کلیب دور.

۴۲۰

عیسی اورشلیمکا ایشاک کا مینیب کیرماکی.

۱. عیسی نینک بدنی یاغلانماقی. - ۲. عیسی مینکالی شا کردلاری بر تایخر ایب کلماکی. - ۳. خلق عیسی نی ابن داود دیب اولوغلاماکی. - ۴. عیسی اورشلیم نینک باره سیدا یغلاماکی. - ۵. بلالار عیسی غه حمد ایتماقی.

۱ فصیح عیدیدین الته کون ایلکری عیسی بیت عنیاغه کلدکانده انکا بر ضیانت قیلدیلار. اول وقت مریم بر جینکچه صاف ناررین یاغ نی ایب کلیب عیسی نینک ایاغلارینی یاغلاب ساچلاری بیلان سورتی و اوی خوشبوی بیلان تولدی. اما اسخریوطلیق یهورا بیلان باشقه بر نچه

كشىلار ايتىشتىلار نەمە اوچون بو قىمەت بەھا ياغنى اوچ يوز
دینارغە ساتىب فقیرلارغە بەرمەيلار. اول وقت عىسى ايتتى
انى قويونكلار چونكە مەنىكە دىنمە اوچون ایلەنمەيدىن
بەد نىمەنى ياغلاب دور.

۲ ايرتەسى عىسى شاكرنلارنى بىلان اورشلىمەكە مانكەدى.
عیدغە كەلگەن تولا خەلق عىسى نىنكە اورشلىمەكە كەلگەنلارنى
انكەلەب خەمە شاخەلەرنى الەب انكە اوچراغالى چىقتى. و عىسى
زىتون تاغىغە يەنە بىت فاجىغە كەلگەندە شاكرنلارنى نىنكە
ايكىسىنى ایلەنمەكە اولارغە ايتتى كەنتكە كىرگەنلەرنى ھەيچ
كشى مەنمەكەن بەر تايخەرنى دەرھال تاپار سىز. انى یشىب
مەنكە الەب كەلگەنلەر. پەس اولار بارىب يول نىنكە اوستىدە بەر
دروازە نىنكە يانیدا باغلاغلىق تايخەرنى تاپىب انى یشتىلار.
اول وقت ايگەسى ايتتى نەمە ایشقە تايخەرنى یشارسىز. اولار
خەداوندكە لازم دور دىب جەواب بەردىلار. و اول تايخەرنى
قويدى. بو زكەريا پەيغەمبەر نىنكە صەھىونغە ايتىنكەلەر مەنە پادشا
ھەنكە يواشلىق بەرلە بەر ایشا كەكە بەر ایشا نىنكە تايخەرنى
مەنەب سەنكە كەلور دىب ايتقانى بەجا كەلمەكەن اوچون بولدى.

۳ اولار تايخەرنى عىسىغە الەب كەلگەندىن كەينە لىباس
لارنىنى انىنكە اوستىكە سالىب عىسىنى انكە مەنە دورىلار.
مەنەب كەتەب بەرغاندا تولا خەلق لىباسلارنىنى و باشقەلەر
دەرختلەردىن شاخەلەر كەسىب يولغە پەي انداز سالدىلار.
الەب ايتىب بەرغان و ارغە سەيدىن ايركەشكەن خەلقلەر
قەچقىرىب ايتىلار اوصنە ابن راورغە خەداوند نىنكە اسمە
بىلان كەلگەن مەبارك دور اوصنە يوقارىدا.

۴ عیسی اورشلیمکا یقین کلمکانده شهرکا قایلاب یغلاب
 ایتتی کاشکی سن هم شو کونونکده سلامت لیکنک اوچون نهه
 کراک ایکانی نی بیلسانک ایردی لیکن ایمدی کوزلارینکدین
 پنهان بولوب دور چونکه دشمن لار سنی قورشاب الوردغان
 کونلار سنینک اوستونککا کلور و یوقلانغان وقتینک نی بیلهما
 کازینک اوچون سنی و ایچینکدا کی بلالارینک نی یر بیلان
 تنک قیلورلار و تاش اوستیده تاش قویماسلار .
 ۵ عیسی اورشلیمکا کیرکانده بیت المقدسکا باردی و انینک
 الدیغه کورلار و توکورلار کلدیلار . اول اولارغه شفا بردی . اما
 اولوغ کاهن لار و کاتب لار مونی کوروب بلالارینک اوصنا ابن
 داودغه دیب قیچقیرغانی نی انکلاب خفه بولوب انکا ایتیلار
 بولارینک نهه دیکانی نی انکلار موسن . عیسی اولارغه ایتتی
 هیج وقت او قومادینکیز مو بلالارینک و ایمیدورغان بلالار
 نینک اغزیدین اوزونککا حمد طیار قیلدینک . اندین اولارنی
 قویوب بیت عنیاغه چیقتی .

۴۴

اون قیزنینک مثل .

۱ . قیزلار یکت نینک الدیغه چیقیب اندین اوخلاب قالماقی . - ۲ . یکت کلمکانده
 بعضیلاری طیار بولماسلیقی . - ۳ . طیار بولغانلار یکت برله تویغه کیرماکی . - ۴ .
 عیسی مثل نینک معنی سی نی بیان قیلماقی .

عیسی بیت المقدسکا اخرقی بارغانیدین کین شاگرد
 لاریغه اوزی نینک ینه کلیشیدین خبر بریب بو مثلنی ایتتی .

اول وقت آسمانلارنىڭ بادشاھلىقى چراغلارنىڭ ئىبىكت
 نىڭ دىيغە چىققان اون قىزغە اوخشار. و اولارنىڭ بىشى داندا
 و بىشى نادان ايرىدى. نادانلار چراغلارنىڭ دىيلار لىكن
 اوشوق ياغ المادىلار اما دانالار چراغلارنى بىرلە قىچالاردا
 ياغ دىيلار. يىكت كىچىكا قالغان اوچون ھەمەسى موركاداب
 اوخلاب قالدى.

۲ يىرىم كىچىك دە منا يىكت كىلدى دىيغە چقىنكلار دىب بىر
 اون چىقتى. اول وقت بو قىزلارنىڭ ھەمەسى قونىوب چراغلار
 ىنى اونكلارنى و نادانلار دانالارغە ايتىلار سىزنىڭ ياغىنكىز
 دىن بىزكا بىرىنكلار چۈنكە بىزنىڭ چراغلار بىمىز اوچارلار.
 لىكن دانالار ايتىلار يوق مبادا بىزكا ھ سىزكا يىتمەي قالور
 ساتقوچىلارغە بارىب اوزىنكىز اوچون ياغ ساتىب الينكلار.
 ۳ اولار ياغ الغالى كىتىب بارغاندا يىكت كىلدى و طيار بولغانلار
 اذىنك بىرلە تويغە كىردىلار و ايشىك ايتىلدى. كىن قالغان
 قىزلار ھ كىلىب ايتىلار اى خواجه بىزكا ايشىكنى اچغىل لىكن
 اول ايتى حقىقتا سىزلاركا ايتور من سىزلارنى تونوماس من.
 ۴ عىسى شاگردلار يغە ايتى اويغاق تورونكلار چۈنكە اىن
 الانسان كلار ورغان كوننى ھ ساعتنى بىلماس سىزلار.

۴۵

حکم كونی

۱. آدم لار اىكىمكا بولونماكى. - ۲. اونكداكى لار ابدى حىياتلىققە كىرماكى. -

۳. سولداكى لار ابدى عذابغە توشماكى.

۱ اندین کین عیسی شاکرد لاریغه ایته این الانسان
جلالیدا و بارچه مقدس فرشته لاری بیلان کلکانده جلالی
نینک تکخنده اولتورور و همه طائفه لار انینک الدیغه یغیلور
لار و اول اولارنی پاده چی قوی لارنی اچکولار دین ایریغاندیک
بر بریدین ایریب قوی لارنی اونک یانیدا و اچکولارنی سول
یانیدا تورغوزور.

۲ اول وقت اونک یانیدا کی لارغه ایتور کلینکلار ای
اقام نینک مبارک لاری دنیا بنا قیلینغاندین بری سیز نینک
اوچون طیار قیلینغان پادشاه لملق فی میراث الینکلار چونکه
من اچ ایردیم منکا طعام بردینکیز اوسادیم منکا ایچکولون
بردینکیز مسافر ایردیم منی قوندوردینکیز یالانکغاچ ایردیم
منکا کیدوردینکیز کسل ایردیم منی یوقلادینکیز و زنداندا
ایردیم قاشیمغه کلدینکیز . اول وقت عادل لار ایتورلار ای
خد اوند قچان اچ ایکانینک نی کوروب سنکا طعام بردون یا
اوساغانینک نی کوروب سنکا ایچکولون بردون و قچان سنی
مسافر کوروب قوندوروق یالانکغاچ کوروب سنکا کیدوردون
و قچان سنی کسل یا زنداندا کوروب قاشینکغه کلدون . و
پادشاه اولارغه ایتورانی دو همه دین کچیک برادرلاریم دین
بریکا قیلغان بولسانکیز انی منکا قیلدینکیز.

۳ اول وقت سول یانیدا کی لارغه ۴ ایتور ای ملعونلار
شیطان و انینک فرشته لاری اوچون طیار قیلینغان ابدی اوتغه
کتینکلار چونکه من اچ ایردیم منکا طعام برماندینکیز اوسا
دیم منکا ایچکولون برماندینکیز مسافر ایردیم منی قوندور
ماندینکیز یالانکغاچ ایردیم منکا کیدورماندینکیز کسل و

زند اذدا ایردیم منی یوقلامادینکیز. اول وقت اولارتم ایتورلار
ای خداوند قچان اچ ایکانینک فی یا اوساغانینک فی یا مسافر
یالانکغیاچ یا کسل ایکانینک فی یا زنداندا تورغانینک فی
کوردون و سنکا خدمت قیلماوق. اول وقت اولارغه ایتورانی بو
همه دین کچیک برادرلاریمدین بریکا قیلماغان بولسانکیز
منکا هم قیلما دینکیز. بولار ابدی عذابغه لیکن عادلار
ابدی حیاتلیققه بارورلار.

خلاصه.

۱ عیسی غه ضد تورغانلار نینک دشمنچیللیکی زیاده بولدی
لیکن خلق نینک عیسی نی دنیاوی پادشاه قیلادورغان
اراده سی کمراک بولسه هم تخی بار ایردی. انینک اوچون
عیسی یورت نینک یراغراق یرلاریکا باردی. اندا عیسی خلقغه
وعظ ایتیب شاگردلاریغه تعلیم برور ایردی و قوللار انینک
ابن الله ایکانیکا ایشاندیلار. لیکن اول وقتدین تارتیب
فقط زحمت تارتیب اولماک بیلان دنیا نینک قوتقازغوجی
سی بولادورغانیدین خبر برکالی توردی. ینه اوزی قیلغاندیک
بر بریکا محبت برله عفو قیلیش فی اورکاتی.

۲ اندین عیسی سایبان عید یغه کتیب بارغاندا همسایه
نی دوست توتماق نینک باره سبدا بر مثل کلمتوروی. عید
ایچکیده بر توغما کور نینک کورلارینی اچیب انکا اوزی نینک
ابن الله ایکانی نی اشکارا قیلدی. کین اوزی نینک یلغشی
پاده چی ایکانی فی مثل بیلان بیان قیلدی.

۳ اورشلیمدین جلیلین کا باریب اندا تعلیم بربیب معجزه لار قیلور ایردی و شاگردلاریغه دعا قیلیشنی اورکاتی. بنی اسرائیل رد قیلغان مرحمتنی طائفه لار قبول قیلیشنی و توبه قیلغان باجکیرلار و کناه کارلارنی قبول قیلماق کیراک ایکانی فی ابدی حیاتلیققه وارث بولغان کشی راستلیقدا خوش ایکانی فی مثل لار بیلان بیان قیلدی. اخردا اوز عادل لیقیدین امید قیلغوچیلارغه خدانینک الیددا عادل بولماق نینک یولی توبه قیلیب مرحمت قیلماک ایکانی فی کورساتی.

۴ اندین کین عیسی تقدیس عیدی اوچون اورشلیمکا باریب اندا اوزی نینک ابن الله و اتا بیلان بر ایکانی فی ایتی. لیکن یهودیلار انی سنکسار قیلغالی تورغاندا باشقه بر یرکا باریب اندا بر مدت توردی. اندین بیت عنیاغه باریب بالددورقی قیلغان همه معجزه لاردین چونکراف بر معجزه قیلدی. مونی کورکانده تولالار انکا ایشاندیلار لیکن باشقه لار نینک دشمنلیکی تخی قاتیغراف بولدی و مشورت مجلسی انی اولتورکالی مصلحت قیلدی لار لیکن وقتی تخی کلماکان اوچون اولاردین کتی.

۵ فصیح عیدی یقین کلکانده عیسی اورشلیمکا باردی چونکه انینک زحمت تارتیب اولادورغان وقتی ایمدی کلدی. اریحادا بر بای کشی عیسی نی قبول قیلیب انکا ایشاندی بیت عنیاغه کلکانده مریم انی دفن اوچون یاغلا دی.

۶ ایرته سی فصیح عیدی نینک الیداکی یکشنبه کونی عیسی زکریا پیغمبر ایتقاندیک اورشلیمکا کیردی. تولالار انکا پادشاه دیک حرمت کورساتیلار لیکن بو وقتدا هم اورشلیمده

كى خلىق انكا رشمىچى يىلىق كورساتتى . يىنە ايكى كون تعليم
 بركالى بيت المقدسكا باردى اما سه شنبه كوندىن كىن بيت
 المقدسكا يىنە بارمادى بيتدىن چىقانددا اورشلىپكا پات
 كلار ورغان حكم نى شا كردلار يىغە بيان قىلدى . و اوز حكمى
 دىن خبر برب اولارغە يىنە كلكونچە طيار تورغالى نصيحت
 قىلىپ حكم كوفى نى بيان قىلدى . قالغان كونلارنى شا كرد
 لارى اوچون اوتكازدى . اول كونلار دە نە قىلغانى نى و نە
 ايتقانى نى كلار ورغان فصللاردىن كورورمىز .

عيسى نىنك زحمت تارتىپ

اولماكى .

۴۶

عشاء خداوند .

۱ . يهودا استادىنى سانماق . - ۲ . عيسى شا كردلارى براه فصع نىنك قوزى
 سى نى يماكى . - ۳ . عشاء خداوند باشلانماق . - ۴ . عيسى اوزىنى تاپشورغوچى
 نى كورساتماكى . - ۵ . اول شا كردلارغە تعليم برب دعا قىلماق .

۱ | فصع عىدىدىن ايكى كون ايلكىرى اولوغ كاھن لار بىلان
 شىخ لار قىياغانىنك اوردا سىغە يىغىلىپ عيسى نى قانداغ جىلدە
 براه توتوب اولتوركالى مصلحت قىلدىلار ليكىن قومدىن
 تورقغاج بو ايش نى عىدددا قىلغالى مناسب كورمادىلار . اول وقت

شیطان استخریوطللیق یهوراغه کیرری و اول اولوغ کاهن لارکا
 باریب پُل برسه عیسی فی اولارغه توتوب برکالی وعده قیلدی . و
 اولارخوش بولوب انکا اوتوز سر کموش برری . اول کوندین تارتیب
 یهورا عیسی نی پنهاندا توتوب برکالی فرصت ایستار ایرری .
 ۲ عیسی فصیح عیدی نینک اولقی کونیده شاگردلاریدین
 ایکسیسیکا یعنی پطروس بیلان یوحناغه ایتی شهرکا باریب
 فصیح قوزیسی فی طیار قیلینکلار . اخشام بولغاندا اون ایکسی
 لار بیلان دستورخوانغه اولتورری . و اولارغه ایتی من زحمت
 تارتماسدین ایلکری سیزلار بیلان بو فصیح قوزیسی فی یکالی
 تولا آرزو قیلدیم چونکه سیزلارکا ایتورمن موندین کین خدا
 نینک پادشاه لیقیدا کامل بولماغونچہ انینکدین یماس من .
 ۳ اولار یکانده عیسی بر نان فی الیب مبارکلاب اوشا تیب
 شاگردلاریغه بریب ایتی الیب ینکلار بو منینک سیزلار
 اوچون بریلارورغان بدنیم دور منی یار قیلماق اوچون مو فی
 قیلینکلار . شونداغ هم طعامدین کین پیاله فی الیب شکر
 قیلیب شاگردلاریغه بریب ایتی همه نکیز مونیکنکدین الیب
 ایچینکلار بو سیزلار و تولا لار اوچون کناه لار نینک عفوسیکا
 توکولارورغان قانیم برله بولغان ینکی عهد دور . قیچان
 مونی قیلسانکیز منی یاد قیلماق اوچون قیلینکلار .
 ۴ دستورخواندا اولتورغاندا عیسی ایتی بتحقیق سیزلارکا
 ایتورمن برینکیز منی توتوب برور . اول وقت اولار تولا غمکین
 بولوب بردین بردین انکا ایا اول کشی من مو دیکالی تور
 دیلار . اول وقت یوحنا ایتی اول کیم دور . عیسی چیللاغلیق
 نان فی کبها تنکلاسام شول دور دیب نان فی استخریوطللیق

يھوداغە بېرىپ انكا ايتتى قىلار ورغانىنك نى پات قىلغىدل. يھودا
 چىلاغلىق نان نى اليب درحال چىقتى و كىچكە ايردى .
 ۵ اول وقت عيسى ايتتى ايمدى ابن الانسان جلال تاپتى .
 اندىن كىن عيسى اون بىر شاكرديغە بىر بىرىنى دوست توتقالى
 و تنكلىك وقت لاردا جر تلىك بولغالى نصيحت قىلىپ تسلى
 بىر كوچى نى يعنى روح القدس نى اولارغە ايباركالى وعده قىلدى .
 آخردا اوزىنى شاكردلارنى و ھمە اوزىكا ايشانار ورغانلارنى
 سماوى اتاسىغە تاپشوردى .

۴۷

عيسى جىسمانى دىكان باغدا

زحمت تارتماقلى .

۱ . عيسى شاكردلارنى اليب باغقە بارماقلى . ۲ . عيسى دعا قىلماقلى . ۳ .
 عيسى نىنك توتولماقلى و شاكردلارنى نىنك قاچماقلى .

۱ اولار تسبيح ايتىپ زيتون تاغىغە چىقتىلار و جىسمانى
 دىكان بىر باغقە كلكاندا عيسى شاكردلارغە ايتتى من بارىپ
 دعا قىلىپ بولغونىچە مونددا اولتورونكلار . اما پىطروس
 بىلان يعقوب نى و يوحنا نى اليب باغ نىنك ايچكرىكا كىرىپ غم
 قىلىپ بى آرام بولغالى توردى . و اولارغە ايتتى جانىم اولومىچكە
 تولا غمكىن دور مونددا قالىپ منىنك بىرلە اويغاق تورونكلار .
 ۲ اندىن ازغىنە ايلكىريراك بارىپ يوزىنى توبىن قىلىپ دعا
 قىلىپ ايتتى اى اتا مەكن بولسە دو پىيالە مندىن اوتسون .

ليكن من خواهلاغانديك بولماي سن خواهلاغانديك بولسون. و آسماندين انكا بر فرشته كورونوب اني قوتلاندروردي. و قري قان قطره لاريديك بولوب يركا توشار ايردي. دعا قيليب بولغاندا قويوب شاكر دلاريغه باريب اولارنيناك غمدين اوخلاغانى نى كوروب اولارغه ايتتى نمه اوچون اوخلار سيزلار منينك برله فقط بر ساعت اويغاق تورالماي نيكيز مو امتكانغه توشماسليكى نيكيز اوچون اويغاق توروب دعا قيلينكلار. روح حاضر ليكن جسم ضعيف رور. اندين ينه باريب دعا قيليب كلكانده ينه اولارنيناك اوخلاغانى نى كوردي چونكه اولارنيناك كوزلاري اغيرلاشقان ايردي و نمه جواب بريشى نى بيلمديلار. و اوچونلجى مرتبه اولارنى قويوب باريب دعا قيليب كلكانده شاكر دلاري نيناك اوخلاغانى نى كوروب اولارغه ايتتى ايمدى اوخلاب آرام الينكلار منا ابن الانسان كناه كارلار نيناك قوليفغه تاپشورالار ورغان ساعت يقين كلدى قويونكلار كتالى. منا منى قوتوب بر كوچى يقيندا رور.

۳ اول كب قيليب تورغاندا ناكاه بر جماعه خلق چراغلار برله قلچ و عصالار كوتاريب باغقه يقينلاشتى. و يهودا اولار نيناك الديد اباريب عيسى غه كليب السلام اى اوستاد ديب اني سويدى. عيسى انكا ايتتى اى دوستوم نمه اوچون كلدينك بر سويماك بيلان ابن الانسان نى قوتوب برور مو سن. اندين عيسى الديغه چيقيب خلققه ايتتى كيم نى ايستارسيزلار. اولار ايتتيلار ناصر تليك عيسى نى ايستارميز. عيسى ايتتى من اول رور من. اول وقت اولار كينيچكه كتيب يركا يقيدلار. عيسى اولارغه ايتتى پس منى ايستاسانكيز بولارنى كتكالى قويونكلار.

اول وقت الدیغە باریب عیسی نی توتوب باغلادیلار. اول
 اولارغە ایتنی من هر کون سیزنینک ارانکیزدا بیتدە توروب
 تعلیم بېردیم و سیز منی توتما دینکیز لیکن بو سیزنینک
 ساعتینکیز و قرانکغولوق نینک قوتی دور. اول وقت همه
 شاگردلارانی قویوب قاچتیلار.

۴۸

عیسی قیافانینک الدیدا تورماقی.

۱. پطروس استادینی انکار قیلماقی. - ۲. عیسی اولومکا حکم قیلینماقی.

۳. یهودا باریب اوزینی آسیب اولتورماکی.

۱ عیسی نی توتقانلارانی اولوغ کاهن قیافانینک الدیغە
 اییب باردیلار و اندا کاتبلار شیخلار و اولوغ کاهنلار
 یغیلیب ایردیلار. اولارانی اولومکا حکم قیلماق اوچون بر
 بهانه ایستار ایردیلار و تولا یالغان کواهلار انینک ضدیغە
 قویتیلار. پطروس آخری قانداغ بولادورغانی کورماک اوچون
 عیسی غە یراق دین ایرکاشیب کلیب اوردانینک حویلی سیغە
 کیرکندە اوت سینیپ اولتورغان خدمتکارلارنینک اراسیغە
 کیریب اولتوردی. اندا اولتورغاندا بر کنیزک کلیب انکا ایتنی
 سن عیسی نینک شاگردلاری نینک بزی دورسن. لیکن پطروس
 ای خاتون من انی تونوماس من دیب تاشقارقی حویلیغە
 چیقتی. دروازه غە کلکاندە باشقە بر خاتون هم شونداغ
 دیدی. اول وقت پطروس ینە انکار قیلدی. بر ساعتچە
 اوتکاندین کین بر خدمتکار انکا ایتنی بتحقیق سن اولار

نېنك بىرى دورسن اما اول قىسىم قىلىپ ايتتى من اول آدم نى
تو نوماس من . اول وقت عيسى ياندى بطروسقا قايلاردى و
بطروس تاشقارىغە چىقىپ اچىق دىغى بىلان دىغلادى .

۲ تولا يالغان كواھلار كلكان بىرلە ۵۰ انى اولومكا حكىم
قىلغالى ھىچ بىھانە تاپالماغاندا اولوغ كاهن توپوب عيسى غە
ايتتى سىنكا تىرىك خدانىنك ارستىدە قىسىم دورور من اكر
اين الله مسيح بولسا نىك بىزكا ايتغىل . عيسى انكا ايتتى من
دور من . موندىن كىن ابن الانسان نىنك قدرت نىنك اونك
ياندى اولتورروب آسمانلار نىنك بولوت لارىدا كلان ورغانى نى كورار
سىز لار . اول وقت اولوغ كاهن لىباسى نى تىتىپ ايتتى ىنە بىزكا
كواھلار نىمە كا لازم دور كىر ايتقانى نى انكلادىنكىز سىز لار كا تاندىغ
كورونور . بارچەسى اول اولومكا لىق دور دىدىلار . عيسى نى
توتوب تورغانلار انى مسخرە قىلىپ بوزىكا تو كورروب كوز
لارىنى تانكىپ مشتلاب ايتتىلار اى مسيح سنى اورغان كىم
دور بىزكا دىغىمىز لىك قىلغىل . اول ھىچ جواب بىرمادى لىكن
اول قىر ققوجى نىنك الدىدا شوك تورغان قوزىدىك اغزىنى
اچمادى . تانكا تقاندا مشورت مجلسى جمع بولوب لارىنى
خدانىنك اوغلى دىكان اوچون انى اولومكا حكىم قىلدى .

۳ يھودا عيسى نىنك حكىم قىلدىنغانى نى بىلىپ بىشىمان
بولوب اولوغ كاهن لاركا بارىب الغان پۇلنى ياندورروب بىركالى
خو اھلاب ايتتى من ناحىق قان نى تاپشورروب بىرما كىم بىلان
كناھ قىلدىم . و اولار ايتتىلار انىنك بىلان نىمە ايشىمىز بار
اوز ايشىنك نى بىلكايسىن . و اول پۇلنى بىتھدە تاشلاب كىتىپ
اوزىنى اسىپ اولتوردى .

عیسی پىلاطوس نىنك الدیدا تورماقى .

۱. دىسلا بىداكى كواۋالارنىنك سوزلارى يالغان چىقماقى. - ۲. عيسى ھېرودس نىنك الدىغە كىتورولوب ماسخرا قىلىنماقى. - ۳. پىلاطوس خىلققە عيسى بىلان باراباس نىنك يېرىنى ايلغاغالى قويماقى. - ۴. پىلاطوس عيسى نى اوردورماقى. - ۵. پىلاطوس حىكىم نى توختاتماقى.

۱. اندىن كىن عيسى نى باغلاب اليب بارىپ پونطىوس پىلاطوس دىكان والىغە تاپشوردىلار. لىكن اوزلارى فصیح قوزىسى نى ناپاك بولماي يمان اوچون والى نىنك اورداسىغە كىر مادىلار. اول وقت پىلاطوس اولارنىنك الدىغە چىقىپ عيسى نىنك نىمە قىلغانى نى اولاردىن سوردى. اولار انىنكدىن عيسى نى سوراقتى قىلماي اولومكا حىكىم قىلغانى تىلادىلار. پىلاطوس مونكا اوناماندا اولار عيسى دىن شكائىت قىلغانى باشلاب ايتىلار اول خىلق نى آزدورارور قىمىركا آلبان بىركالى قويمايدور و اوزىنى مسیح ئەم پادشاه دىدور. اول وقت پىلاطوس اورداغە كىرىپ عيسى دىن سوراپ ايتتى سن يهورىلارنىنك پارشاھى ھو سن. عيسى ايتتى منىنك پارشاھ لىقىم بور نىيارىن ايماس. پىلاطوس انكا ايتتى پس بىر پارشاھ اىكان سن. عيسى ايتتى سن ھونى ايتور سن من بىر پارشاھ دور من ھونىنك اوچون توغولدوم و ھونىنك اوچون دنياغە كىلدىم تا كە حقىقت اوچون كواۋالىق بىركايمىن ھىركىم حقىقتدىن بولسە منىنك آوازىم نى انكلار. اول وقت پىلاطوس ايتتى حقىقت نىمە دور.

۲ اندین کین پیللاطوس عیسی نینک جلیلیته لیک ایکانی فی انکلاب انی هیروودس نینک الدیغه ایباردی چونکه اول اوشبو کونلارده اورشلمیده ایردی. و هیروودس عیسی دین بر معجزه کورکالی آرزو قیلغان اوچون انی کورکانده تولا خوش بولوب انینکدین تولا نرسه لارنی سوردی. لیکن عیسی انکا هیچ جواب برمادی. اول وقت هیروودس لشکری بیلان عیسی نی مسخره قیلیب چاقان رنکلیک بر ایکین کیدوروب انی پیللاطوس نینک الدیغه یاندوردی.

۳ اول وقت پیللاطوس اولوغ کاهن لارنی مشورت مجلسی نینک کشیلارینی و خلق نی یغدوروب اولارغه ایته عیسی فی اولومکا حکم قیلغالی نه من و نه هیروودس بر کنه تاپماروق. هر عیدرا زندانداکی لار دین خلق خواه لایغان برنی آزاد قیلور ایردی. انینک اوچون پیللاطوس عیسی بیلان باراباس نینک برینی ایلغالی بیوردی باراباس جدل و قتل قیلغان اوچون زندانغه سالینغان ایردی. لیکن اولوغ کاهن لار و شیخ لار خلق نی باراباس نی تیللاکالی دلالت قیلور ایردی لار. و خلق عیسی نی ایماس بلکی باراباس فی آزاد قیلغیل ریب قچقیریشتی.

۴ اول وقت پیللاطوس ایته عیسی فی نه قیلای. اولار دارغه تارتقیل دارغه تارتقیل ریب قچقیریشتیلار. اندین کین پیللاطوس عیسی فی اوردوردی و سپاه لار قزل بر ایکین کیدوروب تیکندین بر تاج اوروب باشیغه قویدیلار. اندین بر قموش فی اونک قولیغه تو توروب السلام ای یهوریلار نینک پار شاهی ریب تیز بوکوب مسخره قیلدی لار. کین انکا توکوروب قموش نی قولیدین ایب باشیغه اوردی لار. اول وقت پیللاطوس عیسی نی

تاشقازى چىقاردى. اول وقتتە ئىككىنچى تاج بىلەن تىزىلدىكىن
كىدوروكىلەنك ايرىدى. پىلاطوس ايتتى مەنەن اول آرم. اما
اولوغ كاهەنلەر و خىدمەتكارلەر دارغە تارتقىلدارغە تارتقىل
دىب قىچقىرىشتىلار. پىلاطوس ايتتى مەن ائىنكىدا بىر عەلەت
تاپمايمەن. اول وقت يەھودىلار ايتتىلار بىزنىڭ شىرىعتىمىز بار
شىرىعتىمىز كەمەنلىك انكا اولوم واجب روز چونكى اوزىنى
خدا ئىنەنك اوغلى قىلدى. اول وقت پىلاطوس قورقوب عىسىنى
اورداغە الەب كىرىپ سەن نە يىزلىك روز سەن دىب سورىدى
لىكەن عىسى انكا جواب بەردى.

۵. پىلاطوس عىسىنى آزاد قىلغالى يەنە ائىستارى لىكەن
يەھودىلار ايتتىلار اكر انى قورقوب بەرسەنكى قىزىنىڭ روستى
بولماس سەن. اول وقت پىلاطوس تىخى قورقتى و عىسىنى
چىقارىپ حەكومت تىختىدە اولتورۇپ بارچە خەلق ئىنەنك
الەيدا سەئەب قوللارنى يوب ايتتى مەن بۇ عادەلەتنىڭ
قانەدىن تى كىنە روز مەن اوزلارنىڭ بىلكا بىسەنلەر. و بارچە
خەلق ايتتى انىنەنك قاتى بىزكا و بىلالارنىمىزغە كەلسەن. اول وقت
پىلاطوس عىسىنى دارغە تارتقالى و باراباسنى آزاد قىلغالى
حەكم قىلدى.

۵۰

عىسى داردا زەھمەت تارتماقلى و اولماقلى.

۱. عىسىنى نىچەلىكەنەنك الەب بارماقلى. - ۲. سپالار عىسىنى دارغە تارتقاندا اول
اولارنىنەنك حەقىدا نە قىلماقلى. - ۳. دارنىنەنك الەيدا دوستلەر و دشمنلەر تورماقلى.

۲ - عیسیٰ آخرقی زحمتنی تارتیب وفات بولماقی. - ۵. عیسیٰ اولکان وقتدا بولغان واقعه‌لار.

۱ اول وقت سپاه‌لار عیسیٰ دین قزل ایکیمن فی سالدورروب اوز ایکیمنی نی کیدورروب دارغه تارتقالی الیب یازدیلار و عیسیٰ دارینی کوتاردی. یولدا صحرا دین کلکان قیرونیه لیک سمعون فی انینک دارینی کوتارکالی توتوب الدیلار. و چونک بر جماعه خلق و خاتونلار انینک اوچون یغلا دیلار. اما عیسیٰ اولارغه قایلاب ایتی ای اورشلمیم قیزلاری منینک اوچون یغلامانکلار لیکن اوزلارینکیز و بلالارینکیز اوچون یغلامانکلار چونکه ساق درختغه مونی قیلسه‌لار قوروق درختغه نمه بولور.

۲ اولار جلجته دیکان یرکا کلکانده انینک برله ایکی بولانچی فی برینی اوندک یانیدا ینه برینی سول یانیدا دارغه تارتیلار. مونینک برله کناه کارلار بیلان سانالغان ایردی دیب پتوکانی بجاکلدی. لیکن عیسیٰ اولارنینک حقییدا دعا قیلیب ایتی ای اتا اولارنی باغیشلاغیل چونکه نمه قیلغانی نی بیلماسلار. و پیللاطوس ناصر قلدیک عیسیٰ یهودیلارنینک پادشاهی دیب دارغه پتوب قویغان ایردی. و سپاه‌لار عیسیٰ نینک ایکیمن لارینی بولوب الیب کونکلاکی اوچون قرعه سالدیلار.

۳ اما خلق بیلان چونکلاری عیسیٰ فی مسخره قیلیب ایتیلار باشقه‌لارغه یازرم برور ایردی اگر خدا ایلغاغان مسیح بولسه اوزیکا یازرم برسون. شونینکغه اوخشه سپاه‌لار هم مسخره قیلور ایردیلار. و دارغه تارتیلغان ایکی کناه کارنینک بری هم انی مسخره قیلدی لیکن ینه بری شونی ملامت

قىلىپ ايتتى سن اوزونك بو حكمنىنك تكىدا تورغاندا خدا
 دىن قورقماس مو سن بىز ايشلاريمىزغە لايىق زحمت تارتار
 مىز ليكن بو هيچ كناه قىلماپ روز. اندىن عيسى غە ايتتى
 اى خداوند سن پادشاه لىق يىنكە كلكانده منى يار قىلغىل.
 عيسى انكا ايتتى بتحقيق سنكا ايتور من سن بو كون منىنك
 براه بهشتدا بولور سن. عيسى نىنك رارى نىنك يانيدا انا
 سى بىلان بىر نچە خاتونلار و عيسى دوست توتقان شاكر
 تورريلار. عيسى اناسيغە اى خاتون منا اوغدونك و شاكر
 غە منا انانك ريب ايتتى شول ساعتدين تارتىپ اول شاكر
 انى قاشيغە الدى.

۴ تخمينا ساعت التهرين توقوز غىچە تمام بىر يوزيده
 قرانكغولوق بولدى. توقوزونجى ساعتده عيسى اونلوك آواز
 برله قىچقىرىپ ايتتى اى خدايم اى خدايم نهه اوچون منى
 تاشلارنىنك. اندىن پتولكانى بجاكلماك اوچون من اوسا
 ريم ريدى. و اولار بىر بولوطنى سرکه كا چىلاب بىر قەوش نىنك
 اوچيغە ساندجىب انىنك اغزيغە تانكلارى. عيسى سرکهنى
 الغاندا تمام بولدى ديدى. اندىن اونلوك آواز برله قىچقىرىپ
 ايتتى اى اتار و حومنى قولونكغە تاپشورور من. اندىن باشىنى
 توپن قىلىپ روحىنى تسليم قىلدى.

۵ ناكاه بيت نىنك پردهسى يوقايدىن توپن غىچە پىر تىلىپ
 ايكى پارە بولدى و پىر تىراندى و تاغلار يارىلدىلار. اندا
 تورغان سپاهلار بولغان واقعالارنى كوروب تولا قورقتىلار و
 يور باشى ايتتى بتحقيق اول عارل بىر كشى و ابن الله ايردى. و
 كوزگالى چىقان خلق نىنك همەسى سينەسىكا اوروب ياندى.

عیسی نینک دفن قیلینماقی.

۱. عیسی نینک بقینیغہ نیزه برله سایماقی. - ۲. عیسی نینک دوست لاری انی دفن قیلماقی. - ۳. قبر نینک مهرلانماقی.

۱. ایرتھ سی سبت کونی بولغان اوچون بدنلار دارد اسیغلیق قالماسون دیب یهوریلار پیملاطوس دین سونکاک لاری نینک سیندورولماقی نی و بدنلار نینک توشورولماکی فی تیلا دیلار. اول وقت سپاه لار کلب ایکی بولانچی نینک سونکاک لاری نی سیندور دیلار لیکن عیسی نینک اولکانی نی کوروب انینک سونکاک لاری نی سندورمادیلار لیکن سپاه لاری دین بری انینک بقینیغہ نیزه بیلان سایدی. در حال تان بیلان سوچیتتی.

۲. اورشلیمده مشورت مجلسی نینک کشیلاری دین بری بولغان اریمتیالیق یوسف دیکان بر بای کشی با ایردی. اول هم عیسی نینک شاگردی ایردی. اول پیملاطوس نینک الدیغہ باریب عیسی نینک بدن فی تیلا ری. پیملاطوس یوز باشیدین عیسی نینک اولکانی نی انکلاب الثالی ازن بردی. بال دور کیچهده عیسی نینک الدیغہ کلکان نیقودیموس هم دارولار الیب کلدی. اولار عیسی نینک بدن فی الیب یهوریلار نینک رسمیکا موافق انی خوشبوی دارولار بیلان کفنکا یورکان دیلار و یقیندا یوسف نینک باغیدا بر ینکی قبر بار ایردی. یهودیلار نینک عیدی یقین بولغانی اوچون عیسی فی اول قبردا قویوب قبر نینک اغزیغہ چونک بر تاش قویوب کتیلار.

۳ ليكن چرئك كاھن لار و فرسيلار عيسى نينك اوچ كوندن كين قوپار من ديكاني نى ياديغە كلتوروب شاكر دلارى كليب بدنى نى اوغورلاب كتيب اول اولوك لاردن قوپوب روز ديماسون و آخرقى سى اولقى سيدن يمان بولما سون ديب پيلاطوسغە باريب قبرى نى ساغلاغالى انينكدن سپاه لار تيلاديلار . پيلاطوس اولارغە سپاه لار بىرى و اولار باريب تاش نى مېرلاديلار .

عيسى نينك اولوك لاردن قوپماقنى و آسمانغە چىقماقنى .

۵۲

عيسى نينك اولوك لاردن قوپماقنى .

۱ . پاسبانلار قبرى نى قاچماقنى . - ۲ . عيسى نينك اولوك لاردن قوپقانى بىر نېچە خاتونلارغە خبر بىرلماقنى . - ۳ . بطروس و يوحنا قبرىغە بارماقنى . - ۴ . عيسى خاتونلارغە كورونماقنى .

۱ اوچوندىكى كورنى تانكاتقاندا چونكى بىر زلزله بولدى چونكى خداوند نينك بىر فرشته سى توشوب قبرى نينك اغزىدىن تاش نى اليب اتىب اوستىدە اولتوردى . اول وقت پاسبانلار قورقوب تىتراپ اولوك ديك بولدىلار . ليكن هوشلار يىغە كلكاندە يوكوزوب باريب بولغان واقعه نى چونكى كاھن لار كا خبر بىردىلار . اول وقت اولار بىلان شىخ لار جمع بولوب اكر سپاه لار انينك

شاگردلاری کیچە دە کلیب بدننی تی اوغورلاب کتیلار دیب
ایتقالی خواهلایسه مونچە پُل برکالی مصلحت قیلدیلار و
سپاهلار پُدننی الیب اولار اورکاتکاندیک قیلدیلار.

۲ اوشبو کون سحر وقتیدا هجدلیه لیک مریم و یعقوب نینک
اناسی مریم و سالومه و باشقه بر نیچه خاتونلار عیسی نینک
بدننی تی یاغلاماق اوچون خوشبوی دارولار الیب قبرغه
چیقتیلار. و اولار قبرغه کلکانده تاش نینک الینگانی فی کوردیلار
لیکن عیسی نینک بدننی فی کورمادیلار. اول وقت هجدلیه لیک مریم
یوکوروب باریب پطروسغه و یوحناغه خبر برری. اما قالغان
خاتونلار قبرغه کیرکانده ناکاه اونک طرفده آف ایکیین کیکان
بر یکت نینک اولتورغانی فی کوردیلار. اول اولارغه ایتتی قورقمانک
لار دارغه تارتیلغان ناصر تلیک عیسی تی ایستارسیزلار. اول
موندایماس اول قویقان دور لیکن باریب انینک شاگردلاریغه
و پطروسغه عیسی نینک اولوک لاردین قویقانی فی خبر برینکلار.
۳ اول وقت پطروس و یوحنا ایکیلاسی قبرغه یوکوردیلار
لیکن پطروسدین یوحنا ایلکدیران قبرغه کلدی اما کیرماری.
اندین پطروس کلیب درحال قبرغه کیریب اندا کفن لارینی
کورری. اول وقت یوحنا هم قبرغه کیریب کوروب ایشاندی.

۴ هجدلیه لیک مریم یانیب کلیب تاشقاریدا قوروب
یشلاری. قبرغه اینکشیب قایلاندا آف ایکی نلیک ایکی
فرشته تی کورری. اولار انکا ایتیلار ای خاتون نهه اوچون
یغلارسن. اول ایتتی خواجهم فی الیب دورلار و نه یرده قویغانی فی
بیلماس من. موننی ایتیب کینیکا یانیب عیسی نینک اندا
تورغانی تی کورری. عیسی انکا ایتتی ای خاتون نهه اوچون

يغلارسن كيمنى ايستارسن . ليكن خاتون انينك عيسى
ايكافنى بيلمى انى باغبان خيال قىلىپ ايتتى اى خواجه
انى سن الغان بولسا نە يردە قويغانينك فى منكا ايتغىل كە
انى من الالى . عيسى انكا ايتتى اى مريم . اول ايتتى اى اوستاد .
اندىن عيسى انكا ايتتى برادرلاريمكا بارىپ اولارغە اقام نينك
و اتانكىز نينك خدايم نينك و خداينكىز نينك الديغە بارادور
غانيمنى خبر بىرىنك .

۱۳۵

عيسى عماوس نينك يوليدا ايكى

شاگردغە كورونماكى .

اوشبو كوندە شاگردلاريدىن ايكىسى اورشليمدين بر
تاشچە يراف عماوس دىكان بر كىنتكا سوزلاشيب كىتىپ
بارغاندا عيسى كلىپ اولارغە همراه بولدى . ليكن اولار
انى تونومادىلار . اول اولار نينك غمكىنلىكى فى كوروب نەمە ايش
بولوب رور دىب سوردى . اولار نينك كلىپ پاس دىكان بىرى ايتتى
ايا اورشليمده شبو كونلارده بولغان واقعةنى بيلمىكان مسافر
يالغوز سن مو . اندىن عيسى نينك بارەسىدا ايتتىلار اول خدا
نينك و قوم نينك الديد اعملده و سوزده قدرتلىك بر پيغمبر
ايردى . بىز اول بنى اسرائيلنى قوتقارارور دىب اميد قىلدور
ايردوك ليكن خلق نينك چونكلارى انى اولومكا حكم قىلىپ
دارغە تارتىپ دورلار . اول وقت عيسى اولارغە اى بى عقللار

و پیغمبرلارنیز اینتقانی نینک همه سیکا ایشاندکالی کونکدلاری
 کاهل بولغانلار ایا مسیح بو زحمتلارنی تارتیب اوز جلالیغه
 کیرماکی لازم ایماس مو ایرری دیب موسی دین باشلاب
 جمیع پیغمبرلارنیز اوزی توغراسیدا کی سوزلارینی اولارغه
 اوقتورری. اولار عماوسغه یقینلاشقاندا عیسی اوزینی اندین
 نری بریرکا باران ورغاندیک کورساتی لیکن اولار انکا بیزنینک
 برله قالغیل چونکه کیچ بولدی دیب انی زورلادیلار. و اول اولار
 بیلان اویکا کیرری. اولار برله دستورخواندا اولتورغان وقتدا
 نان فی الیب مبارکلاب اوشاتیب اولارغه برری. اول وقت اولار
 نینک کوزلاری اچیلدی و انی تونودیلار لیکن اول اولارنیز
 کوزیدین غایب بولدی. اولار ایتیشتیلار اول یولدا بیزنینک
 برله کبللاشیب بیزکا کتابلارنی اوقتورغاندا ایچیمیز کویباری
 مو. شول ساعت قویوب خوشلوق برله اورشلیمکا یاندیلار.

۵۴

عیسی اورشلیمده کورونماکی.

۱. عیسی اون رسولغه کورونماکی. - ۲. عیسی همه رسولغه کورونماکی.

۱. بو ایکی شاگرد اورشلیمکا کلکانده رسوللارغه باردیلار.
 اولار باشقه شاگردلار برله بر اویده جمع بولوب یهودیلاردین
 قورقاج ایشیکنی ایتکان ایریلار. اولار اویکا کیرکانده اندا
 کی شاگردلار ایتیلار بتکقیق خداوند اولوکلاردین قویوب
 سمعونغه کورونوب دور. اول وقت کلدیوپاس برله اول بر شاگرد
 یولدا بولغان واقعهنی و ناننی اوشاتقانیدا انی تونوغانینی

ايتقالى توردىلا . موڧى ايتىب تورغاندا ناكاه عيسى اولارنىڭ
 اوتراسىدا تورروب اولارغە ايتتى سلام سىز لاركا . اول وقت اولار
 انى بىر روح خيال قىلىپ تورقتىلار . ليكن اول قول لارنى
 پوت لارنى و بقىنىنى اولارغە كورساتتى و اولارنىڭ الدىدا
 طعام يكاندە خداوند ايكانىنى بىلدىلار .

۲ عيسى رسول لارغە كوررونكان وقتدا توماس اندا يوق
 ايردى و شاگردلار انكا خداوندنى كوردوك دىب ايتقاندا اول
 ايتتى اكر من انىڭ قول لارىداكى مىخ لارنىڭ اورنىنى كورما
 سام و بارماقنىمى مىخ لارنىڭ اورنىغە سالماسام و قولومنى
 بقىنىغە سالماسام ھرگز ايشانماس من . سىز كوندىن كىن
 شاگردلارنىڭ جمع بولغان ايدى . توماس ھم اولار بىرلە ايردى و
 ايشىكلار ايتىكلىك وقتدا عيسى كلىپ اولانىڭ اوتراسىدا
 تورروب ايتتى سلام سىز لاركا . اندىن توماسغە ايتتى بارماقنىڭ
 نى اوزاتىپ قول لارىمىنى كوركىل و قولونىڭنى منكا اوزاتىپ
 بقىنىغە سالغىل شك قىلماي موھن بولغىل . توماس انكا ايتتى
 اى خداوندىم و خدايم . اول وقت عيسى انكا ايتتى اى توماس
 كوركانىتەك اوچون ايشانورسن خوشا كورماي ايشانكانلار .

۵۵

عيسى طبرىيە تىنكىزىنىڭ يانيدا

كورونماكى .

۱ . عيسى شاگردلارنىڭ اوزىنى بىر معجزە بىلە آشكارا قىلماقتى . ۲ . عيسى

پطروسدىن ماحبەت توغراسىدا سورماقتى .

۱ موندین کین عیسی طبریّه تینکیزی نینک یانیدا بلیق
 توتقالی چیقان یتّه شاگردیغه کوروندی . بو شاگردلار تمام
 کیچّه ایشلاب ایردیلار اما بلیق توتالماغان ایدیلا. تانک
 اتقاندا عیسی تینکیزی نینک لبیده تورری لیکن اولار انی
 تونومادیلار . عیسی اولارغه ایتنی ای بلالار قاشینکیزدا
 یکولوک نرسه نکیز بار مو. اولار یوق دیدیلار. اول اولارغه ایتنی
 تورنی کیمه نینک اونک طرفیکا سالینکلار. اولار شونداغ قیلغاندا
 تورنی بلیق نینک تولالیقیدین کیمه کا تارتیب اللمادیلار . و
 یوحنا پطروسغه ایتنی اول خداوند روز . پطروس مونى انکلا
 غاندا یلانکغاچ بولغانی اوچون ایکینی نی بلیکا باغلاب
 تینکیزی نینک چتیکا پات یتای دیب اوزینی سوغه تاشلاری .
 اولار تینکیزی نینک چتیدین تخمیناً ایکی یوز کزیراق ایردیلار .
 لیکن باشقه لار کیمه بیلان تورنی سوراب کلدیلار توروققه
 چیقاندا اندا چوغ و انینک اوستیده بلیق تورغانی و نان
 کورریلار . عیسی اولارغه توتقان بلیق لاردین الیب کلکالی
 بیوردی . اول وقت تورنی توروققه تارتیلار . تور چونک بلیق لار
 بیلان تولغان بولسه هم یرتیلما ری . عیسی اولارغه ایتنی
 کلیب طعام ینکلار . اما خداوند ایکانی بیلکاج هیچ کیم
 انینکدین سن کیم روز سن دیب سورغالی جرّات قیلما دی .
 اول وقت عیسی نان نی تم بلیق نی الیب اولارغه برری .

۲ اولار یکاندین کین عیسی پطروسغه ایتنی ای سمعون
 ابن یوحنا منی بولاردین اوشوغراق روست توتار موسن .
 پطروس ایتنی آری ای خداوند سنی روست توتقانیم فی بیلور
 سن . عیسی انکا ایتنی توزیلاریم نی باققیل . اندین عیسی ینه

ايتتى اي سمعون ابن يوحنا منى دوست توتارمو سن، پطروس
 ايتتى آرى اي خداوند سنى دوست توتقانيمنى بيلورسن .
 عيسى انكا ايتتى قوى لاريمنى باققىل. اندين عيسى اوچونجى
 مرتبه ايتتى اي سمعون ابن يوحنا سن منى دوست توتارمو
 سن. اول وقت پطروس غمكىن بولوب ايتتى اي خداوند سن
 هر نهمه فى بيلورسن سنى دوست توتقانيمنى بيلورسن . عيسى
 انكا ايتتى قوى لاريمنى باققىل. اندين كين كنايه سوز برله
 پطروس نينك قانداغ اولوم برله خداغه جلال برارورغانىنى
 خبىر بىردى .

۵۶

عيسى تعميدنى بيلورماقى .

اندین كين اون بىر شاگرد جيلديتهكا عيسى اولارغه امر
 قىلغان تاغقه باردىلار . و عيسىنى اندا كوروب انكا سجده
 قىلدىلار . عيسى اولارنىنك الديغه بارىب ايتتى آسماندا و
 یرده همه قدرت منكا بىرىلدى پس بارىب همه طائفه لارنى
 شاگرد قىلىب اولارغه اتا و اوغول و روح القدس نينك اسمىكا
 تعميد بىرىنكلار و سىزلاركا امر قىلغان نينك بارچهسىنى
 توتماقنى اولارغه اوركاتىنكلار و من دونيانىنك آخريغچه هر
 كون سىزلاربرله دورمن .

۵۷

عيسى آسمانغه چىقماقى .

عیسی اولوک لار دین قویوب قرق کون کین شاگرد لارینی
 زیتون تاغیغه الیب چیقتی. اندا اولار غه تولا نرسه لار توغرا
 سیدا تعلیم بریب روح القدس کلیب اولار غه قدرت برکونچ
 اورشلیمده تورغالی امر قیلدی. اندین ایتتی سیز لار اورشلیمده
 تمام یهودی ده و سامری ده تا یرنینک انتها لاریغچه منینک
 کواه لاریم بولور سیز لار. اندین کین قول لارینی کوتاریب اولارنی
 مبارکلا کاندە اولار دین آیریلیب آسمانغه چیقتی. و اولار
 آسمانغه قایلاب تورغاندا منا آق ایکنلیک ایکی کشی اولار
 بیلان توروب ایتتی که سیز لار انینک دین آیریلیب چیقان
 عیسی سیز لار کورکاندیک ینه کلور. و اولار چونک خوشلوق
 بیلان اورشلیمکا یاندیلار.

خلاصه.

۱ عیسی نینک زحمت تارتیب اولما کی نینک خدا تعین
 قیلغان وقتنی کلکان ایدی. عیسی مونی بیلیب وفاتیدین بر
 کون ایلکری شاگرد لارینی یغیب فصیح قوزیسی نی اولار برله
 یب عشاء خداوندنی تقدیس قیلدی.

۲ اندین کین عیسی جتسیمانیدا بو قاتتیق زحمتنی
 تارتماق اوچون دعا برله اوزینی طیار قیلیب اندین خدا نینک
 اراده سیکا موافق دشمن لار نینک قولیغه اوزینی تاپشوروی.

۳ عیسی چونک لار نینک الدیغه کلمتورولکانده اول بر
 قیر قیلیب تورغان قوزی قیر قوچی نینک الیدیدا تورغاندیک
 شون توروی. لیکن انکا خدا نینک تورده سیده قسم برکانده اوزی
 ابن الله و خلق نینک قوتقار غوچی سی و حکم قیلغوچی سی

ایکانیکا اقرار قیلدی. بو اقراری اوچون اولومکا حکم قیلیندی.
 ۴ اندین کین یهودیلار انی بت پرستلار نینک قولیغە
 تاپشوروب انی اولومکا حکم قیلغالی تیلادیلار. پیللاطوس
 انینک گناه سزلیقی نی بیلسه هم یهودیلاردین قورقاج
 اولومکا حکم قیلدی.

۵ عیسی پیغمبرلار نینک سوزلاریکا و اوزی ایتقانلیغە موافق
 ظالیم کشیلار نینک قولى برله دارغە تارتیلیب اولتورولدی و
 بارچه آدم لار اوچون جاننی فدا قیلماقنی بیلان اوزی نینک
 راست چونک کاهن ایکانی نی کورساتتی.

۶ انینک قاتیق زحمت تارتماقنی تمام بولغاندا انینک
 دوستلاری کلیب بدننی الیب دفن قیلدیلار و دشمنلاری
 قبرنی مهرلاب پاسبانلار قویدیلار.

۷ لیکن انینک اولومدین ساقلانماقنی ممکن بولماغان
 اوچون خدا انینک بدننی ثانی قیلماقنی تیرکوزوب بنی
 اسرائیل نینک مسیحی و دنیانینک قوتقازغوچی سی ایکانی نی
 مونینک بیلان کورساتتی.

۸ اولوکلاردین قوپقانلار کین قرق کون نینک ایچیدە
 نیچە مرتبه اوزی نینک تیریک ایکانی نی شاگردلاریغە آشکارا
 قیلیب خدانینک پادشاهلیقیدین خبر برور ایردی.

۹ اندین خدانینک من سنینک دشمنلارینک نی
 پوتلارینک نینک تکیکا قویغونچە اونک یانیمدا اولتورغیل
 دیکانی فی دجا کلتورماک اوچون آسمانغە چیقتی. عیسی وعدە
 سیکا موافق کین شاگردلاری بیلان قانداغ بیلە بولغاننی
 کلارورغان فصللاردین کورورمیز.

کلیسایینک ابتداسی.

۵۸

روح القدس ایباریلماکی.

۱. روح القدس کلماکی. - ۲. پطروس بو علامت نینک معنیسی نی خلققه بیان
قیلماقی. - ۳. پطروس نینک کواة لیقی برله تولا آدم ایشانماکی. - ۴. اولقی جماعت
نینک احوالی.

۱. اون کونددین کین عید الخمسین بولدی. اول وقت همه
رسول لار جمع بولغان ایدیلار نا گاه آسمانددین قاتتیق بوران
نینک آوازیدیک بر آواز انکلانندی. و اوتغه اوخشه تیل لار
کورونوب هر بری نینک اوستیده توختادیلار. همه سی روح
القدس برله تولوب روح برکاندیک باشقه باشقه تیل لار بیلان
کب قیلغالی توردی. اول وقت اور شلیمده هر طرفدین کلکان
صالح یهودیلار بار ایردیلار. اولار تعجب قیلیب ایتتی خدا
نینک چونک ایسلارینی اوز تیل لاریمیزدا قانداغ انکلایالور
میز. لیکن باشقه لار مسخره قیلیب ایتیلار بولار شراب
ایچیب مست بولوب دورلار.

۲. اول وقت پطروس قالغان اون بر رسول برله قویوب خلققه
ایتتی بولار سیزلار خیال قیلغاندیک مست ایماس دورلار لیکن
بو خدا نینک یوئیل پیغمبر نینک واسطه سی برله من روحوم نی هر
بشركا توکار من دیب قیلغان وعده سی نینک بججا کلیشی روز
ای بنی اسرائیل بو سوز لاریم نی انکلانکلار سیزلار دارغه تارتیب

اولتورگان ناصرتلىك عيسى نى خدا تىزگوزوب خداوند و مسيح
 قىلىپ روز. پس اول خدا نىنك قدرتى بىرلە اولوغ قىلىنغاندىن
 كىن سىزىلار كوروب انكلاپ تورغاندىك روح القدس نى اىباردى.
 ۳ خلق مومنى انكلاغاندا كونكل لارىكا سانجىلغاندىك
 بولوب پطروس بىلان باشقه رسول لارغە ايتىلار اى كشىلار و
 برادرلار بىز نىمە قىلمورمىز. اول وقت پطروس اولارغە ايتتى توبە
 قىلىنكلار و هر بىرىنكىز كناه لارنىنك عفوسىكا عيسى مسيح
 نىنك اسمى بىرلە تعمىد الينكلار و روح القدس نىنك عطاسى نى
 الورسىز لار. انىنك سوزىنى خوشلوق بىرلە قبول قىلغانلار
 تعمىد الديلار. اول كونده جماعتكا تىخىمىنا اوچ مىنك
 كشى قوشولدى .

۴ و اولار رسول لارنىنك تعلیمىدە ثابت بولوب هر كون
 اتفاق بىت المقدسده ايردىلار. اويلارىدە خوشلوق و صاف
 كونكل لوك بىرلە نان تقسیم قىلىپ طعام نى يب خداغە حمد
 ايتىلار. و خداوند هر كون جماعت نى نجات تاپقانلار
 بىلان چونك قىلمور ايردى .

۵۹

دسلا بىداكى دشمنچىلىك .

۱. پطروس و يوحنا عيسى نىنك اسمى بىرلە تعليم برما كدىن منع قىلىنماقتى .

۲. رسول لار اورولماقتى .

۱ دسلا بىدا جماعت همه خلق نىنك الدىدا عزيز ايردى .
 لىكن اولوغ كاهن لار و صادوقىلار اولارغە دشمنچىلىك قىلمور

ایزدی . بر کون پطروس بیلان یوحنا بیتده خلقه تعلیم
 بریب عیسی نینک واسطه سی برله اولولار نینک قویماقی نی
 خبر برکانده کاهن لار و صادوقیلار اولارنی توتوب زندانغه
 سالدوردی . ایرته سی اولارنی آزاد قیلدیلار لیکن عیسی
 نینک اسمی برله تعلیم برمانکلار دیب امر قیلدیلار . اولار
 جماعتکا باردیلار و همه سی بر بولوب دعا قیلدی ایتی ای
 خداوند بیز قل لارینکغه مرحمت قیلغیل که جرّت برله
 سوزونک فی خلقه بیان قیلالی و کواه لیقیمیز فی اثبات قیلماق
 اوچون علامت لار برکیل . و اولار نینک همه سی روح القدس
 بیلان تولوب خدا نینک سوزینی جرّت بیلان ایتیلار .

۲. تولو خلق خداوندغه ایشانکانده اولوغ کاهن و انینک
 برله تورغان صادوقیلار قویوب رسول لارنی توتوب زندانغه
 سالدوردیلار . و ایرته سی رسول لارنی اوردوردوب عیسی نینک
 اسمی بیلان تعلیم برمانکلار دیب قویوب بردیلار . لیکن
 اولار عیسی نینک اسمی اوچون رحمت تارتقالی لایق بولغانی
 اوچون مشورت مجلسیدین خوشلوق برله چیقنتیلار و هر
 کون بیتده و اوایلارده عیسی مسیح نینک باره سیدا بشارت
 برماکدین توختامادیلار .

۶۰

استیفانوس .

۱. استیفانوس نی توتوب مشورت مجلسیکا ایب بارماقی . - ۲. استیفانوس نی

سنکسار قیلماقی . - ۳. جماعتکا چونک بر دشمنچیلیک بولماقی .

۱ شاگردلار تولا بولغاندا يته كشي في جماعت نينك رزقي في انديشه قيلماق اوچون ايلغاب چيقارديلار تاكه رسوللار عادا و سوز نينك خدمتیده هميشه مشغول بولغايلار. استيفانوس اول يته نينك بزي ايزرى. اول اعتقاد و قدرت برله تولوب خلق نينك اراسيدا چونك معجزه لار و علامت لار قيلمور ايزرى. اول وقت بر نچه كاتب لار انينك برله بىكت مناظره قيلمالي قويتيلار. ليكن اولار استيفانوس نينك معرفتيكا و روحيه ضد تورالماي خلق بيلان شيوخ لار في كاتب لار في دلالت قيلمديلار. اولار اني توتوب مشورت مجلسيكا ايب بارديلار. و يالغان كواهليق بر كوچيلار في كلتورديلار. اولار ايتتيلار بيز انينك موسيغه و خداغه كفر سوزلار ايتقانى في انكلادوق. مجلسده اولتورغانلار نينك هممسي انينك يوزيني بر فرشته نينك يوزيديك كوررى. ليكن استيفانوس اولارغه ايتتى نه خداغه و نه موسيغه كفر سوز ايتمايدور من. آخرقى سوزى بو ايزرى كه اي بوي في قاتيق لار كونكل و قولاق لارى ختنه قيلميناغانلار سيزلار هميشه روح القدسغه ضد تورارسيزلار. اقالارينكىز پيغمبرلاردين قاي سى في توغلاماديلار عادل نينك كليشىدين خبر بركان لار في اولتورديلار و سيزلار انينك توتوب بر كوچيلار و اولتور كوچيلار بولوب سيزلار.

۲ اولار موني انكلاغاندا اچيغلانيب تيشلار في كيريشتور ديلار. ليكن اول روح القدس برله تولغان بولوب آسمانغه قايلاب خدا نينك جلالى في و خدا نينك اونك طرفيده عيسى نينك تورغانى في كورب ايتتى منا آسمانلار نينك اچيلغانى في و ابن الانسان خدا نينك اونك طرفيده تورغانى في كورور من.

اول وقت اولار اونلوك آواز برله تووالاب قولاق لارينى توتوب
هممسي بر يولى انكا همجوم قيليب شهردين چيقاريب انى
سنكسار قيلديلار. اول دعا قيليب ايتتى اى خداوند عيسى
روحومنى قبول قيلغيد و تيز بوكوب آواز برله قچقيريب اى
خداوند اولارغه مومنى كناه ساناماغيد ديب روحى فى تسليم
قيلدى . و صالح كشييلار استيفانوسنى دغن قيليب انينك
اوچون مرثيه لار اوقوب تولا يغلاديلار .

۳ اول كونده اورشليمداكى جماعتكا تولا ظلم بولورى
و رسول لاردين باشقه هممسي يهوديه نينك و سامريه نينك
يورت لاريغه تارقاديلار. اما تارقاغانلار مانكيب يوروب
انجيل نينك سوزينى ايتور ايرديلار .

۶۱

شاول خرستيان يعنى مسيح بولماقى .

۱. شاول اورشليمداكى ايشانكلارنى قوغلاماقى . - ۲. دمشقه بارماقى . -

۳. طائفه لاركا رسول بولغالى قچقيريلماقى .

۱ استيفانوسنى سنكسار قيلغان وقتدا اورشليمده بن
يمين نينك قيلده سيدين شاول ديب بر كشى بار ايردى . اول
كشى شريعت نينك چينك يولى بيلان تربيت تاپقان و دين
توغراسيدا غيرتليك بر فرسى ايردى . اول كشى هميشه خدا
وند نينك شاگرد لارينى اولتورماك نينك پييده ايردى . اول
استيفانوس نينك اولومىكا راضى ايردى . اويدين اويكا يوروب
اير كشييلارنى هم خاتونلارنى توتوب زندانغه سالدوردى .

آخردە عيسى نىنك دمشقداكى شاگردلارنى باغلاب
اورشليمكا كلتورگالى اولوغ كاهندىن خط الدى.

۲ اماكتىب بارىب قوش وقتى بىرلە دمشققا يقىن كىلدى.
ناكاه آسماندىن كون نىنك، يوروغلو قىدىن يوروغراف بىر نور
انىنك چورەسىكا ياروغلو ق بىردى. و اول ھىمراھلارى بىلان بىرگا
يقىلدى. اول وقت انكا اى شاول شاول نىمە اوچون منى قوغلار
سن دىكان بىر آواز انكلاندى. شاول ايتتى اى خداوند كىم
دور سن. خداوند ايتتى من سن قوغلايدورغان عيسى دور
من. شاول ايتتى اى خداوند نىمە قىلدى. اول انكا ايتتى
قويوب شىركا كىركىل اندا قىلارورغان نىنك سىنكا ايتىلدور. و
شاول قوپقاندا ھىچ نىرسەنى كورمادى. پس ھىمراھلارى انىنك
قولنى قوتوب شىركا اليب باردىلار. اوچ كونغىچە كور بولوب
ھىچ نىرسە بىمادى و ايتىلمادى.

۳ دمشقدا حنانىياس دىب بىر شاگرد بار ايتتى. خداوند
انكا كورونوب ايتتى قوپوب تور كوچە دىكان كوچەغە بارىب
يھودانىنك اويىدە شاول دىكان بىر كىشىنى ايتتىكىل چونكى
اول حاضر دعا قىلىپ تورانور. حنانىياس ايتتى اى خداوند
من تولا كىشىلار دىن بو كىشى نىنك توغراسىدا انكلاب دور من
اورشليمداكى مقدسلاركا قانچە آزار بىرگان دور. ايتتى موند
كى شاگردلارنىنكى باغلاب اليب كىنكالى اولوغ كاهندىن خط
اليب دور. لىكن خداوند انكا ايتتى بارغىل چونكى اول منىنك
اسمىمنى طائفەلاركا پارشاھلارغە و بنى اسرائىلدا اليب بارور و
من انكا اسمىم اوچون قانچە زحمت تارتارورغانىنى كورساتور
من. پس حنانىياس بارىب اويىكا كىرىپ قوللارنىنى انكا قوپوب

ایتنی ای برادریم شاول یولدا سنکا کورونکان خداوند عیسی
منی ایباریب روز تا که کوز لارینک اچیلغای و روح القدس
بیلان تولغای سن . در حال کوز لاریدین خرشغدیك بر
نرسه توشتی و کورادرغان بولوب قویوب تعمید الدی .

قورنیلیوس .

۱. قورنیلیوس پطروس نی قچقیرماقی . - ۲. قورنیلیوس تعمید آلماقی .

۱. قیصریه ده قورنیلیوس دیب بر یوز باشی بار ایردی .
اول بارچه اوی ایچی برله صالح و دیندار کشی ایردی و
خلقه تولا صدقه بریب خداغه دعا قیلور ایردی . بر کون
روزه توتوب دعا قیلیب تورغاندا خدا نینک بر فرشته سی
انکا کلیب ایتنی ای قورنیلیوس دعاینک اجابت بولدی و صد
قه لارینک خدا نینک الیدایان قیلیندی . ایمدی یافه ده
کشی ایباریب پطروس دیکان سمعون نی قچقیرغیل . اول
سنکا نجاتینک اوچون سوز قیلور . قورنیلیوس در حال یافه ده
پطروس نی قچقیرغالی اوچ کشی ایباردی . خدا پطروس غه
بیورغاندین کین اول اولار بیلان باردی .

۲. قیصریه کا کلارورغان کونی قورنیلیوس اوز توقمانلاری
و اغاینیلارینی یغیب ایردی . پطروس انینک اوییکا کیرکانده
قورنیلیوس بولغان همه واقعه نی بیان قیلیب آخیریدا ایتنی

پس ایمدی سنکا خدادین بیورولغان ھەر نرسەنى انکلاغالی
 خدانینک الیددا حاضر روز میز . اول وقت پطروس ایتنی
 بتحقیق کوروزمن کہ خدانینک الیددا خاطر یوق روز بلکہ
 ھەر طائفەدە انینکدین قورقوب عدالتنی قیلغان کشى انکا
 مقبول روز . اندین مسیح نینک خوش خبرینی اولارغە بیان
 قیلدی . پطروس سوز قیلیب تورغاندا روح القدس انکلاغان
 لارنینک ھەمەسیکا توشتی . و پطروس ایتنی اولار بیزلاردیک
 روح القدسنى قبول قیلغاندین کین کەرسە بولارنى تعمید
 الماق اوچون سودین منع قیلالمور مو . اولار عیسی نینک
 اسمیکا تعمید الیلار .

۲۳

انطاکیەدا کی جماعت .

۱ . انجیل انطاکیەکا یتماکی . - ۲ . بزنباس بیلان شاول جماعتدا تعلیم برماکی .

۱ استیفانوس اولکاندا کی قوغلانیشدین پراکنده بولغان
 کشیلار فنیە کبریە و انطاکیەکا کلیب فقط یهودیلارکا سوز
 قیلور ایردیلار . اولاردین بر نچە کشى انطاکیەکا کلیب یونا
 نیلارغە خوش خبرنی بیان قیلدیلار . خدانینک قدرتی اولار
 برلە ایردی . بر چونک جماعت ایشانیب خداوندکا یاندى .
 ۲ مونینک خبری اورشلیمکا یتکانده بزنباس انطاکیەکا
 ایباریلدی . اول کلیب خدانینک مرحمتی نی کورکانده خوش
 بولوب اولارغە بارچە کونکل برلە خداوندکا وفا قیلغالی

نصیحت قیلدی . چونکه برفیاس روح القدس دین و اعتقاد
 دین تولغان ییخشی بز کشی ایردی . ینده قولا خلق
 خداوند کا ایشاندی . اندین کین برفیاس شاول فی ایستاب
 تاپیب انی انطاکیه کا الیب کلدی . اندا اولار بزیل توروب
 اندا کی جماعتغه تعلیم بزور ایدی . و شاگردلار نینک اول
 خریستیان یعنی مسیحی اتانغان یری انطاکیه دور .

۶۴

یعقوب رسول اولتورولماکی و پطروس زنداندین آزاد بولماقی .

هیرودس اغریپا یهودیه کا پادشاه بولغاندا جماعتدین
 بز نیچه نی قوتوب زندانغه سالدوروب یوحنا نینک برادری
 یعقوب فی قلیج برله اولتوردی . یهودیلار نینک موندین خوش
 بولوشی فی بیلیب عیدین کین خلق نینک الدیغه کلتورماک
 اوچون پطروس فی هم زندانغه سالدوردی . لیکن جماعت پطروس
 نینک حقیدا همیشه دعا قیلور ایردی . منا سورات بولادور
 غان کون نینک کیچه سی خدا بز فرشته نی ایباریب انی
 قوتقازدی . تانکاتقاندا هیرودس پطروس نینک یوق بولغانی فی
 انکلاب پاسبانلارنی اولوم کا بیوردی . اندین کین اورشلیم
 دین قیصریه کا باردی . اندا آرنه وقتدین کین بدنیکا
 قوروت قوشتی و شونینک بیلان اولدی .

پولوس طائفەلاركا ايبارىلماكى .

انطاكيەدە رسوللار و معلملار بار ايردى . اولار خدانىڭ خىزمىتىنى قىلىپ روزە توتتوب تورغاندا روح القدس اولارغا ايتتى بىرنىس بىلان شاولنى من اولارنى قىچقىرغان ايشلارنى اوچون تەيىن قىلىنكلار . اول وقت اولار روزە توتتوب دعا قىلىپ قوللارنى اولارغا قويوب رخصت بىردىلار . بىرنىس بىلان شاول خوش خېرنى اول كېرىدە اندىن انطولىدە وعظ ايتىپ جماعتلار قورار ايردىلار . بو وقتدىن كىن شاول پولوس اتاندى . اولار قوغلانىپ تولار حىمت تارتقاندىن كىن انطاكيەكا يازىپ كلىپ جماعتغا خدا اولار بىلان چونك ايشلار قىلىپ طائفەلاركا سوزىنىڭ ايشىكىنى اچقاننى خېر بىردىلار .

رسوللار اورشلىمىدە جمع بولماقنى .

يهودىيەدىن انطاكيەكا كلكان بىر نىچە كشىلار اكر موسى نىڭ شىرىعتىكا موافق ختنە قىلىنمىسا دىكىز نىجات تاپماي سىزلار دىب تەلىم بىردىلار . اول وقت جماعت پولوس بىلان بىرنىسنى و باشقا بىر نىچە كشىنى رسوللارنىڭ بو توغرادا كى فكرلارنى بىلماك اوچون اورشلىمىكا ايباردىلار . انىڭ

اوچون رسوللار و پرسیبوتر* جمع بولوب مصلحت قیلب
 برادرلارغه براغیر یوک قویهای بُت غه قیلینغان قربانلقدین
 قانددین بوغولغان فرسه دین و زنادین اوزینی پاکیزه ساغلا
 سونلار دیب توختاتیلار. پولوس بیلان برنباس انطاکیه کا
 کلیم موغی خبر برکانده اندا تولا چونک خوشلوق بولدی.

۹۷

پولوس مقدونیه دا و یونانستاندا

وعظ ایتماقی.

برادرلاری پولوس نی خدانینک مرحمتیکا تاپشورغاندین
 کین اول انجیل نی طائفه لارکا وعظ ایتقالی ینه چیقتی. اول
 قمام انطاولییه ده چورکولوب یورروب وعظ ایتیب جماعت لار
 قورار ایردی. اندین طرواس دیکان شهرکا کلدی. اندا
 توشیده مقدونیه لیق برکشی فی کوردی. اول ایتی مقدونیه غه
 اوتوب کلیم بیزکا یاردم برکیل. اول باریب مقدونیه دا و
 یونانستاندا انجیل نی وعظ ایتیب قورروب برنچه یلدین
 کین انطاکیه کا یانیب کلدی. اندین ازغنه وقت قورغاندین
 کین ینه اول جماعت لارنی یوقلاب باریب برادرلارننیک
 کونکل لارینی اعتقاددا قوتلاندورور ایردی.

* جماعت نینک پیشواسی

پولوس رومادا وعظ ایتماقی.

پولوس رومادا انجیل فی وعظ ایتقالی آرزو قیلدیب انی خدا دین قیلار ایدی. خدا انینک تیلاکی نی بردی. تولا وقت اوتکافدین کین اورشلیمکا ینه کلکانده فی اتوقوب قیصریه کا الیب باریب اندا انی ایکی یل ساقلادیلار. آخردا پولوس قیصرغه عرض قیلدیب روماغه کلتورولدی. اندا هم ایکی یل توردی. لیکن بو وقتدا زنداندا یاتماق بر اووی فی اجاره کا الیب اندا توروب کلکان آدم لار کا جرأت برله مسیح نینک خوش خبرینی وعظ ایتور ایدی. انینک نامه لاری نینک بعضی یر لاریدین معلوم دور که اول ینه آزاد بولوب ینه وعظ ایتقالی چیقان ایردی. کلیسانینک تاربخیغه قایلاندا روماغه ینه باریب اندا نرو قیصر نینک وقتیدا مسیحیلارغه بولغان چونک قوغلانیشدا پطروس بیلان شهید بولدیلار.

خلاصه.

۱ آسمانغه چیقیب جلال تاپقان قوتقارغوجی وعده سیکا موافق روح القدسنى ایباردی مونینک برله رسول لار عیسی نینک کواهلاری بولماق اوچون لازم بولغان عطانی الدیلار. روح القدس نینک جماعتدا حاضر ایکانی اولارغه بریلکان خاص عطالار هم اولار نینک اراسیدا کی محبت و خدا طرفیکا

مایلدلیقی بیلان معلوم ایردی . شول سببدین ایشانکانلار
خوشلوق برله اعانه بریب عیسی مسیح نینک اسمی اوچون
زحمت تارتار ایردیلار .

۲ یهودیلار دسلابدا جماعتکا ضدلیق قیلما دیلار لیکن
چونک لاری تولا دشمنچیلیدیک قیلور ایردی . بولار یالغان سوز
وحیلله برله خلق فی اولارغه ضد تورغالی دلالت قیلور ایردی .
آخر چونک قوغلانیش باشلاندى و استیفانوس جماعت نینک
اولقی شهیدی بولدی .

۳ اوشبو وقتدا خداوند دشمن لاریدین برنی ایلغاب
الیب طائفه لارکا انجیل فی وعظ ایتقالی رسول قیلدی . انینک
دین آرنه وقت کین اون رسولدین بری دسلاب قیلیب
طائفه لاردین مسیحی بولغانلارنی جماعتغه قوشتی . اندین
بنی اسرائیل نینک یورتیدین تاشقاریدا طائفه لاردین عبارت
بولغان بر جماعت پیدا بولدی .

۴ آز وقت نینک ایچیدده تمام یورت بر پادشاهغه قایلاب
توردی . اول پادشاه جماعتغه خصوصاً رسول لارغه ظلم قیلور
ایردی . خلق مونکا خوش بولدی . اول وقت خدا طائفه لار
نینک رسول فی طائفه لارکا مسیح نینک خوش خبرینی یتکوزکالی
ایباردی . اول نچه مرتبه اناطولییه ولایتیدین و یونانستاندین
اوتوب یوروب هم یهودی لارغه هم طائفه لارکا وعظ ایتور ایردی .
طائفه لار نینک اراسیدا تورغان یهودیلار اوز یورتیدا قالغان
یهودی لاردیک خوش خبرنی تکقیر قیلور ایردیلار لیکن
طائفه لار انی خوشلوق برله قبول قیلور ایردیلار . میلاد
مسیح نینک اتمیش ایکینجی یلی پولوس عیسی مسیح نینک

انجىلىنى دىيانىنىڭ پاي تاختىغە يتكۈزدى . انىنىڭ بىرلە
تارىخى مۇقدس تمام بولور .

۵ انىنىڭدىن بىر نىچە يىل كىيىن بنى اسرائىل نىنىڭ

ولايتىكا و خلقىغە خدانىنىڭ حكىمى

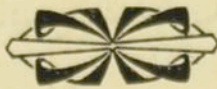
كەلدى . مىلادىمىسىچ نىنىڭ يىتمىشنىچى

يىلىدا رومالىق لار كەلدى

اورشلىمىنى وپىران

قىلدىلار .

تمام

P. Nyström

